MIRCEA ELIADE

Nuntă în cer

MIRCEA ELIADE

NUNTĂ ÎN CER

Ilustraţia copertei:
René Magritte, *The Ready-Made Bouquet,* 1956

Textul prezentei ediţii este transcris,
conform normelor ortografice în vigoare, după lucrarea:
Mircea Eliade, *Nuntă în cer,*
Editura Minerva, Bucureşti, 1986.

Editura Tana

2007

v 2.0 dorupirvu2007@gmail.com

...Acum vedem ca prin oglindă, în ghicitură, atunci însă, faţă către faţă; acum cunosc în parte, dar atunci voi cunoaşte pe deplin...

Corinteni, I; 13, 12.

I

Când eram foarte tânăr, mi se întâmpla uneori să privesc brusc faţa unui necunoscut şi să-mi spun: ce-ar fi fost ca omul acesta să fie tatăl meu?... Nu-mi era greu să mi-l închipui; îl chema, desigur, Andrei sau Sever; astea mi se păreau a fi numele cele mai potrivite pentru tatăl meu; pe mama ar fi chemat-o Maria sau Sabina. Pe mama mea o chema în realitate Arethusa. Pe tatăl meu, Ioan; dar prietenii îi spuneau Jenică. Nici mama nu-l chema cum mi-ar fi plăcut mie; îi spunea Nelu... Omul străin din faţa mea însă ar fi putut fi un *adevărat* tată; aşa cum îl visasem eu, cum îl întâlnisem în unele romane, un bărbat cu tâmplele cărunte, mirosind foarte discret a apă de colonie, cu faţa severă şi ochii blânzi; sportiv, ironic, elegant şi citind cu pricepere anumiţi moralişti francezi. Acesta, fireşte, era unul din tipurile perfecte ale părintelui.

Alteori aş fi vrut ca tatăl meu să se fi întâmplat a fi un medic ilustru, sau căpitan de marină, sau un mare industriaş. Pe mama mea mi-o închipuiam mai simplă; ori doctoriţă, ori artistă; aş fi vrut să picteze, s-o văd umblând prin casă într-un halat alb, cu mânecile sumese până la cot... Au fost ani, în adolescenţa mea, când aş fi dorit ca mama mea să fie italiancă, iar tata englez. Dar asta e cu totul altă poveste... Voiam să spun un lucru mai simplu, care mi se întâmplă încă şi astăzi, deşi din ce în ce mai rar, dar care mi-a tulburat toată adolescenţa şi prima tinereţe. Mă aflam uneori alături de un bărbat, într-un tramvai, pe bancă, şi mi-l închipuiam tatăl meu. Nu era întocmai aşa cum îl voisem eu, cum îl visam de atâţia ani; cel puţin, nu era întotdeauna aşa. Dar era totuşi un *altul* decât tatăl meu; şi aş fi putut *fi,* într-adevăr, copilul lui, aş fi avut altă mamă, aş fi avut poate alte surori şi fraţi, aş fi trăit în altă casă, în alt oraş. Totul ar fi putut fi altfel. Gândul ăsta m-a obsedat întotdeauna: că toate ar fi putut fi altfel sau s-ar fi putut să nu fie deloc; că toate sunt întâmplătoare pe lumea asta, fără nicio necesitate, fără nicio noimă... Când trec pe vreo stradă veche, de mahala, şi văd unele case bătrâneşti, cu uluci, cu grădina năpădită de nalbă şi zorele, mă închipui născut aici şi mă văd ducându-mă, cu alţi copii desculţi, la o şcoală primară de mahala, mă văd citind la o lampă de gaz într-o

cameră vopsită în roz... Sau, în vreun oraş de provincie, într-una din acele case boiereşti, cu grilaj de fier învechit, cu pitici coloraţi şi bazin de ciment în grădină... Mă întorceam acasă, aproape întotdeauna, neliniştit, întristat, după o asemenea rătăcire pe străzi necunoscute de mahala...

* * *

Evident, toate acestea nu prea au de-a face cu cele ce vreau să spun, continuă Mavrodin. Dar nu mă grăbesc. Şi-apoi mi se pare că am să găsesc undeva, printre amintirile acestea, dezlegarea întâmplărilor care au urmat. Poate mi s-a făcut cândva vreun semn, poate că mi s-a indicat ceva... Ar fi înspăimântător să crezi că din tot acest cosmos atât de armonios, desăvârşit şi egal cu sine, numai viaţa omului se petrece la întâmplare, numai destinul lui n-are niciun sens... Mă întreb, bunăoară, dacă nu cumva în ziua când am început să iubesc nu s-a întâmplat ceva lângă mine, ceva pe care eu nu l-am văzut sau pe care nu l-am înţeles şi prin ignorarea căruia m-am abandonat, fără luciditate, cu totul iresponsabil, întâmplărilor. Te trezeşti că ai *devenit* ceva, aproape fără să-ţi mai aminteşti începuturile acestei transformări. Când cel dintâi prieten al meu s-a însurat, am rămas o noapte întreagă de vorbă cu el, încercând să aflu ce s-a întâmplat, cum a ajuns aici, ce norme sau ce pasiuni l-au hotărât la acest pas. N-am înţeles aproape nimic, îţi mărturisesc...

— Asta nu o înţelege nimeni, îl întrerupse Hasnaş.

Avea un glas schimbat, neaşteptat de sobru, aproape solemn. În întunerec, ochii îi străluceau umezi, depărtaţi.

— Nimeni, repetă el mai încet. Se întâmplă aşa, fără să ştii, fără să-ţi dai seama. Tot ce ni se spune: dragoste, bani, interese sunt prostii. Niciun bărbat nu s-ar sacrifica pentru un amor sau pentru avere. Orice s-ar spune despre bărbaţi, oricât de proşti ar fi în majoritatea lor, lucrurile nu pot fi explicate atât de simplu. E aici un fel de vrajă, şi asta nu vine din dragoste, din pasiune, ci dintr-o nebunie nesimţită, care cu orice chip încearcă să ne umilească...

Se opri deodată, tot atât de brusc precum începuse. Parcă s-ar fi trudit să-şi amintească un amănunt preţios, să găsească un cuvânt potrivit. Mavrodin îl aşteptă câteva clipe, apoi continuă.

— Judeci lucrurile acestea cam în acelaşi fel cu mine; fireşte, cu altă, mai bogată experienţă...

— Toţi suntem aici de acord, scumpul meu prieten, vorbi Hasnaş rar. Ne necăjesc uneori pe noi femeile, învinuindu-ne de solidaritate cu orice preţ, dar adevărul este că, *aici,* simţim cu toţii la fel. Chiar acei care nu se pot exprima decât bolovăneşte...

— E un destin, se-nţelege, continuă Mavrodin nerăbdător, ca şi cum s-ar fi temut să nu-şi piardă firul povestirii. Este şi acesta un destin, căci sunt şi altele, nenumărate... De foarte multe ori încerc să-mi dau seama de ele, mai ales de acele destine obscure, lipsite de glorie, care decid, fără ştirea şi în absenţa noastră, pentru o viaţă întreagă. Când o iubeam, mă întrebam uneori dacă înainte de a o întâlni nu visasem ceva dramatic sau dacă, la întâlnirea noastră, nu m-a frapat, cum se spune, vreun amănunt extraordinar... De pildă, îmi aduc bine aminte un lucru: când s-a îmbrăcat să plece avea o voaletă largă, neagră, picantă, şi blana îi era foarte discret parfumată cu *Ambre antique.* Dar asta se întâmpla cu câteva ceasuri după ce, fără ştirea mea, mă îndrăgostisem. Am întâlnit-o la unul din prietenii mei, arhitect bogat şi amator de petreceri. Într-o după-amiază, într-o zi cenuşie de iarnă, când aş fi putut face orice altceva, la un ceas în care, de obicei, stăteam la mine acasă... 8 ianuarie; îmi amintesc perfect data. Eram foarte plictisit, aproape întristat de sărbătorile care trecuseră anevoie; obosit, fără chef, exasperat numai la gândul că trebuie să mă duc la prietenul meu. Făgăduisem. Mi-ar fi fost greu să refuz. Îmi propuneam să nu rămân mai mult de un ceas...

În primăvara aceea, când o iubeam şi eram la doi paşi de moarte din pricina ei, m-am trudit adesea să-mi amintesc, ceas de ceas, ziua de 8 ianuarie. Aş fi vrut să ştiu cu ce haine mă îmbrăcasem de dimineaţă, ce carte luasem din raft, dacă citisem sau nu vreun ziar, dacă am primit vreun alt telefon în afară de al lui Alexandru, care-mi amintea de petrecere. Îmi spun că, dacă mi-aş fi aruncat altfel ochii pe ziar, aş fi zărit poate reclama vreunui film mult lăudat şi m-aş fi dus să-l văd înainte de a-mi ţine cuvântul faţă de Alexandru. Ileana n-ar fi rămas până seara târziu, acolo, dacă n-aş fi venit eu. Poate ar fi plecat înainte de venirea mea, şi n-aş mai fi întâlnit-o, sau, dacă întâmplător aş fi întâlnit-o altă dată, n-ar fi fost vraja serii aceleia de 8 ianuarie; poate nici ea n-ar mai fi fost liberă, poate nici eu... S-ar fi putut întâmpla atâtea... Uneori, mai ales în tren, privesc cu atenţie chipul vecinei mele de compartiment şi îmi spun: dacă m-aş fi aflat într-o anumită zi, într-un anumit loc, într-un anumit oraş,

femeia aceasta ar fi fost soţia mea sau poate ar fi fost, cum se spune, dragostea mea cea mare.

O privesc atunci cu spaimă; cum ar fi fost viaţa noastră? Nu mă gândesc deloc la trupul ei; e destul de uşor să cunoşti şi să uiţi un trup. Dar mă gândesc mai ales la prezenţa ei, la magia ei ascunsă. O zi, o sută de zile, zece ani cu fiinţa aceasta frumoasă sau mai puţin frumoasă, blondă, înaltă, cum o fi, sub acelaşi acoperământ, alături de tine, zi după zi, zi şi noapte! Cum ar fi lucrat magia ei asupră-mi? Cum m-ar fi turmentat prezenţa ei?... Orice femeie pe care o iubesc mă apasă, mă sugrumă şi, fără voia ei, mă destramă şi mă topeşte, până la descompunerea finală. De sfârşitul acesta nu scapă niciun bărbat... Mă rodea însă altă întrebare: cum mi-ar fi fost suferinţa aceasta dulce, fecundă? În ce chip aş fi părăsit lumea aceasta? De-a dreptul în turpitudine, printr-o lentă sinucidere, sau într-o jertfire mare?...

Mavrodin se opri, respirând repede. Îşi aprinse o ţigară şi privi câteva clipe cum arde chibritul până aproape de unghie; îl zvârli apoi, distrat, ca şi cum nu l-ar fi băgat în seamă. Îi alergau gândurile.

— ...De ziua aceea nu-mi amintesc nimic precis. Doar că m-a întâmpinat soţia lui Alexandru, mustrându-mă că vin atât de târziu. Când mi-au auzit numele în salon, câteva capete s-au întors spre uşă. Publicasem, cu puţine săptămâni înainte de Crăciun, una din cărţile mele cele mai citite, *Tinereţea Magdalenei.* Mărturisesc că nu sunt orgolios, nu-mi place să mi se vorbească prea insistent despre literatura mea. Sunt încă un bărbat tânăr şi am altfel de orgolii decât acelea ale artistului. Cu atât mai puţin îmi place să fiu, cum se spune, admirat. Recunosc, sentimentul acesta e un sentiment real şi onest; şi eu admir o seamă de oameni, mai ales câţiva artişti, câţiva scriitori. Dar aş prefera să nu ştiu, să nu simt asta...

Am intrat în salon foarte puţin dispus. Se va vorbi, probabil, de cartea mea. Gazda se va simţi datoare să schimbe conversaţia, aducând-o de-a dreptul în literatură, vorbind despre noutăţile librăriei şi apoi despre cartea mea. Primisem mereu scrisori, mi se telefona şi, din atâtea conversaţii, înţelegeam că Magdalena este eroina la modă. Lucrul acesta îmi făcea, fireşte, plăcere, dar de departe. În mijlocul cititorilor, şi mai ales al cititoarelor, mă simţeam stânjenit. Oamenii aceştia cred că, acum, pentru că mi-au citit cartea, ştiu anumite lucruri despre mine; oamenii aceştia sunt siguri că anumite lucruri scrise de

mine s-au întâmplat aievea şi aşteaptă, întâlnindu-mă, să-şi verifice impresiile, să mă cântărească, să mă judece...

Intram cu sentimentul acesta în salon şi mă pregăteam să scot tabachera, ca să pot face ceva precis, să-mi coordonez gesturile în jurul unui amănunt concret... Era o odaie lungă, nu prea înaltă, cu un pian mare, negru, descoperit, spre fereastră. Era aproape seară, dar, dintr-o curiozitate a gazdei, nu ardea decât o veioză într-un colţ. În fund se mai păstrase pomul de Crăciun, cu lumânările aprinse. Imaginea aceasta o păstrez foarte precisă, clară. Şi, din toate aceste fragmente, profiluri, lumini, gesturi, feţe, glasuri, am văzut deodată desprinzându-se mâna Ileanei, palidă, cu degetele foarte lungi, aproape transparente. Am zărit mâna aceasta înainte chiar de a-i vedea bine faţa şi ochii. Braţul întreg, probabil, se odihnise până atunci pe pian, şi, la intrarea mea, îl ridicase, leneşă. Degetele mi s-au părut neobişnuit de însufleţite, parcă ar fi fost singurul lucru viu printre toate acele fragmente de viaţă îmbulzite în salon. Şi mai era ceva, un amănunt care m-a obsedat apoi multă vreme: mâna întreagă părea goală, degetele acelea palide şi nervoase erau parcă făcute anume ca să poarte un inel, şi inelul acesta le lipsea. Era o mână pură, nelogodită, monahală...

N-am privit-o imediat. Erau câteva domnişoare care ţineau cu tot dinadinsul să mă întrebe nu ştiu ce lucru. În clipa următoare, uitasem aproape mâna aceea vie care alunecase moale deasupra pianului. Când i-am fost prezentat, nu m-a lovit nimic, n-am avut nicio tresărire. Nu mi s-a părut prea frumoasă; poate pentru că nu era aproape deloc fardată, iar în odaie era o lumină murdară, mohorâtă, de lumânări. Îmi aduc aminte – şi i-am spus-o de multe ori, în urmă – că m-a impresionat o foarte uşoară oboseală în priviri. Nu era oboseala zilei, nici strivirea pe care ţi-o lasă o boală lungă sau o serie de excese, ci oboseala aceea aproape ironică pe care o imprimă cu timpul inteligenţa feminină. Nu mi s-a părut prea frumoasă, dar înaintând foarte puţin spre stânga ei, să mă înclin în faţa unei doamne în vârstă, mi-am dat deodată seama că n-am văzut-o bine, că n-am privit-o cu atenţie, şi de-abia m-am putut stăpâni să nu mă întorc chiar atunci din nou spre ea, ca s-o cercetez încruntat, cu luare-aminte. Am făcut asta însă câteva minute în urmă şi am putut-o face fără să fiu observat. Vorbea cu o prietenă şi privea în jos. Am văzut că are fruntea înaltă şi tâmplele uşor arcuite, iar coloarea părului, castanie, stinsă, o făcea să pară mai severă. Apoi am înţeles de ce mă întorsesem: ochii aceia foarte mari şi

nelămuriţi, gura ei vastă, strivitoare. Parcă obrazul întreg îi era brăzdat de izvorul privirilor şi de carminul gurii.

Am auzit-o chemată de o prietenă: Ileana. Numele nu i-l reţinusem. O chema Ileana şi se îmbrăca totuşi pentru un alt nume, pentru o Maria sau o Lucia. O bluză în alb şi negru, cu un guleraş alb şi mâneca strânsă. I-am întâlnit iarăşi mâna. Desigur că nu iubeşte şi nu e iubită, mi-am spus. Peste putinţă să nu vadă, oricine ar fi fost bărbatul acela, că asemenea degete trebuiesc desăvârşite printr-un singur inel. Nici mână n-avea pentru o femeie pe care o cheamă Ileana. Şi cu toate acestea, auzisem bine; acesta era numele ei. O văzui ridicându-se şi trecând în odaia alăturată. Nu prea înaltă, foarte subţire, având coapsele netede, piciorul lung, nervos. N-am urmărit-o cu ochiul ca s-o măsor; nu privesc niciodată în felul ăsta o femeie. O privesc însă întotdeauna cu foarte multă bunăvoinţă şi aştept să văd ce vrea sau ce are ea să-mi arate. Nu suntem noi de vină dacă cele mai multe dintre femei ne arată, cu insistenţă, ceea ce e obscen sau inert, sau caduc în corpurile lor. Pe o femeie care-şi subliniază contururile obscene nu o poţi privi altfel decât obscen. Obiectul ne indică, de cele mai multe ori, cum trebuie el privit şi judecat. Un bărbat care priveşte cu aviditate corpul unei cocote nu poate fi învinuit de indiscreţie. Femeia ne invită întotdeauna s-o privim aşa cum vrea ea...

Am mai avut atunci şi o altă impresie: că femeia aceasta nu poate fi singură. Undeva, prin apropiere, în ţară, în străinătate, trebuia să existe un soţ, un bărbat pereche. Nu ştiu de ce, mi se părea făcută pentru tovărăşie. Straniu...

Se opri iarăşi, zâmbind. Apoi se întoarse brusc cu faţa spre celălalt.

— Toate acestea, bineînţeles, nu le-am scris în carte. În faţa hârtiei albe rareori izbuteşti să rămâi în realitate, să fii sincer...

Dar e curios, fata aceasta era făcută pentru tovărăşie, pentru nuntă... Nu ştiam ce vârstă să-i dau; nu mai era, în niciun caz, prea tânără; putea avea treizeci de ani sau poate câţiva ani mai mult...

O privisem îndestul, poate prea mult, şi asta mă necăji. Nu voiam deloc să par dispus pentru o nouă intrigă. De altfel, nu m-au ispitit niciodată succesele uşoare, n-am fost un flămând gata de a primi orice. M-ar fi plictisit să fi surprins cineva privirile mele: tânărul romancier care urmăreşte avid cu ochii o necunoscută... Penibil. Orice gest curtenitor aş fi făcut, de altfel, în acea seară, ar fi fost grosolan. Aşa cum venisem în casa

aceea, ca un sărbătorit, îndată după apariţia unei cărţi, se presupunea că aproape nimic nu mi-ar fi fost refuzat; mai ales de o femeie necunoscută. S-ar fi spus că toţi cei de faţă îmi erau datori cu ceva, că se dase un consemn general ca să nu mă supere nimeni, nici măcar cu privirile – aşa cum nu trebuie supăraţi miniştrii sau superiorii invitaţi într-o casă – şi ar fi fost nespus de vulgar să accept sau să profit de această situaţie... De altfel, pentru că îţi mărturisesc toate astea, am să merg şi mai departe. Sunt lucruri pe care nu le spune nimeni, dar pentru mine condiţia de scriitor are câteva aspecte de-a dreptul penibile. Nu ştiu cum s-or petrece lucrurile în alte ţări, dar la noi oamenii încă n-au învăţat cum să vorbească şi cum să se poarte cu un scriitor. Îl confundă întotdeauna cu autorul cărţilor sale şi-l chinuie flatându-l sau amintindu-i necontenit că *el* a scris cutare roman, a creat cutare femeie sau a formulat cutare aforism. Lucrul acesta mi se pare de-a dreptul înfiorător; ca şi cum, în faţa unui chirurg, ai fi obligat să vorbeşti exclusiv de operaţii şi să-i aminteşti necontenit că a scăpat de la moarte pe cutare domnişoară. Sau ai chema la masă pe un tenor şi ai vorbi tot timpul despre operă, iar la desert l-ai ruga să-ţi cânte ariile lui favorite, fluierându-le tu înainte, ca să i le aminteşti...

Am trecut în altă odaie, ca să pot lua direct parte la o discuţie care începuse cu mult înainte de venirea mea. Îmi amintesc; vorbea cineva, un maior îmbrăcat civil, despre campionatele de schi. Când am intrat, un tânăr se lipi de perete ca să-mi facă loc. Asta mă indispuse şi întorsei capul, disperat, doar voi întâlni vreo figură mai puţin crispată. Nu erau decât oameni cumsecade, care discutau despre sporturi de iarnă. Singurul cu care mă puteam înţelege era tânărul lipit de perete, şi el era paralizat, pentru că autorul cărţilor pe care le citise, şi probabil îi plăcuseră, se afla, prin miracol, alături de el, cu o ţigară în gură, cu nodul cravatei bine făcut, proaspăt ras şi dispus oricând la o conversaţie uşoară. Am încercat să intru în vorbă cu el. Îşi controla răspunsurile, crispat, cu toată fiinţa lui încordată, nu cumva marele scriitor să-şi facă o impresie proastă despre el. Cu orice preţ trebuia să-şi plaseze măcar o observaţie inteligentă, ca să se convingă maestrul că n-are în faţa lui un cititor oarecare...

Adevărul este că tânărul meu prieten era un excelent cititor. Dar cei 19 ani ai săi îl paralizau. Poate că altădată l-aş fi ajutat să-şi vină în fire. Iubesc, uneori, extazele acestea, pe care le-am trăit cândva şi eu şi care îmi îngăduie astăzi să măsor distanţa

care mă separă de inocenţă, de prima tinereţe. Dar în acea zi n-aveam astâmpăr. Nu cred că doream cu orice chip să stau de vorbă cu necunoscuta aceea, care se ridicase din faţa mea, puţine minute în urmă, cu o mişcare zvâcnită, de arc desăvârşit. Dar mi-ar fi plăcut să mă aflu undeva, pe vreun colţ de canapea, aşezat alături de cineva, stând de vorbă. Mi-ar fi plăcut să întâlnesc un prieten. Erau numai câţiva cunoscuţi, destul de bine dispuşi, întârziaţi în sufragerie; câteva domnişoare care mă priveau din praguri, prefăcându-se totuşi că nu-mi acordă prea multă atenţie. Arhitectul căuta necontenit plăci de gramofon. Era o gazdă perfectă; pentru că se apropia de 40 de ani şi începuse să chelească, făcea eforturi să pară glumeţ, neserios, dansator neobosit şi amator de flirt. Dansa cu toate fetele şi încuraja pe cei câţiva studenţi – colegii surorilor sale – să-l tutuiască. Şi băiatul acesta este totuşi un foarte talentat arhitect şi o minte foarte ascuţită. Dar se pare că apropierea bătrâneţii sperie întotdeauna, chiar pe cei mai buni dintre noi. Bănuiesc că asta explică multe...

Se opri din nou, ca să-şi aprindă o ţigară, fără grabă. Celălalt rămase întins pe *chaise-longue,* mângâindu-şi genunchiul: parcă nici nu l-ar fi ascultat. Şi, cu toate acestea, Mavrodin îi simţea prezenţa tot mâi apăsătoare, se simţea stăpânit, şi parcă cineva din umbră, de lângă el, l-ar fi îndemnat să continue, să spună, repede, fără să ascundă ceva.

— ...Fireşte, în carte, lucrurile nu sunt povestite întocmai. Acolo am închipuit o întâlnire mai romantică; tot în ziua de 8 ianuarie – asta nu puteam cu niciun chip s-o ascund – dar la Predeal, în vila unor prieteni comuni, adunaţi pentru schi. În treacăt fie spus, nu mă depărtam prea mult de adevăr. La Predeal am fost, de atunci, de câteva ori împreună, şi ea schiază bine, a învăţat asta în Germania cât timp a lucrat acolo... Am aflat toate astea câteva ceasuri în urmă, când aproape ne împrietenisem. Plecase din ţară, cu vreo patru ani mai înainte, funcţionară la Legaţia română din Berlin. Ştiu, acum, că ceruse ea, insistent, să lucreze acolo. Dar astea le-am aflat pe urmă... întâlnirea aceea de la Predeal, pe care am povestit-o în carte, mi se pare şi ea, acum, reală. Am trăit împreună iarna Predealului. Ştiu cum îşi încalţă bocancii şi nu mi-e greu să mi-o închipui venind spre mine, ca în roman, şi spunându-mi cu simplitate: „Vezi că ţi-ai legat greşit curelele...”

De fapt, primele cuvinte pe care mi le-a adresat mi le-a spus în sufrageria prietenului meu, arhitectul. Mi-a spus ceva destul

de searbăd, ceva cam în felul: „Bine că s-a sfârşit şi cu sărbătorile astea”... Dar m-a mirat îndeosebi un lucru: că spusese câteva cuvinte banale, şterse, şi-şi aruncase privirile pe fereastră, în strada înzăpezită, luminată ca de un opaiţ verde de felinarul din faţa casei, cu atâta melancolie, încât mi s-a părut că ar fi fost de-a dreptul vulgar s-o întreb mai mult. M-am prefăcut că n-am observat privirile acelea triste, obosite, aproape înlăcrămate. Mai târziu cât de bine le înţelegeam, cât m-au chinuit cu jarul lor nestins, mai târziu, când le pătrundeam noima: alte sărbători de iarnă care se încheie, alt Crăciun înghiţit undeva, în negura anilor care se adună în spate, şi ea rămasă tot atât de singură, tot atât de depărtată de limanul pe care îl visa de atâţia ani... Dar poate că nu e bine să amestec întâmplările acestea. Mai târziu are să vină iarăşi vorba...

Nădăjduiam că mă va întreba ceva despre cărţile mele, mai ales de *Tinereţea Magdalenei,* nume care se afla pe buzele tuturor. Cu ea aş fi dorit să stau de vorbă despre scrisul meu. Nu pentru că era femeie şi poate începuse să-mi placă, dar o bănuiam vie, din creştet până în glezne, vie, inteligentă, melancolică...

De obicei, nu-mi plac oamenii trişti; cu atât mai puţin femeile triste. Cei mai mulţi dintre noi suferim de tristeţi umilitoare, de ordin biologic sau psihologic. Suntem trişti, pentru că am ratat o afacere, pentru că nu ne funcţionează ficatul sau pentru că am pierdut o noapte la chef sau în bibliotecă. Iar cu femeile e şi mai penibil. E ceva de duzină în cele mai multe tristeţi feminine... Ea, Ileana, avea însă, în ceasul acela, o tristeţe de tulburătoare discreţie. Dacă nu ne-am mai fi întâlnit, n-aş fi crezut chiar că privirile ei fugiseră, într-adevăr, afară, pe fereastră, grele de melancolie. Pentru că, puţine minute în urmă, faţa îi era luminată de inteligenţă, de oarecare ironie chiar. Nu citise nimic de mine, nu citise nici măcar *Tinereţea Magdalenei,* şi ghicise că întâmplarea aceasta mă irită. Începu să mă necăjească. De altfel, mai târziu, a găsit în cărţile mele, în arta mea, o foarte discretă şi abilă rivală. Atunci rămâneam multă vreme alături, aproape lipiţi unul de altul, ascultându-ne trupurile, şi ea îmi punea mâna pe frunte, şi ghiceam în mângâierile ei ceva mai mult decât o limpede alunecare a degetelor; ghiceam întrebările ei nerostite, încercările ei de a pătrunde în zone pe care nicio pasiune şi niciun extaz nu i le întredeschideau.

— La ce te gândeşti, mă întreba uneori, surâzând ironică, ştiind prea bine că n-am să pot niciodată răspunde sincer. Ce

ascunzi aici? întreba iarăşi, prinzându-mi tâmpla în palma ei mică, palidă.

Nu cred că o indignau micile secrete frivole, nu cred că se temea de o privire pe care aş fi aruncat-o unei femei frumoase, ci o munceau subteranele acelea în care trăiam eu, singur, cu desăvârşire singur, solitudinea aceea care nutrea absenţele mele, cărţile mele...

Atunci însă nu citise nimic din tot ce publicasem. Nu-mi mai aduc aminte precis ce-am vorbit. Era, însă, din ce în ce mai cald în odaie, se aprinseseră lămpile, am fost chemaţi într-o altă încăpere să bem un pahar cu şampanie, şi mi-aduc iarăşi aminte că am dorit deodată, cu o poftă năprasnică, să dansez cu femeia aceasta. Nu mai era lângă mine. Vorbisem cu ea destul de mult şi insistent, într-atât de insistent, încât gazda îmi atrăsese de mai multe ori atenţia, în glumă. Dar până atunci nu-mi dădusem încă seama. Un flirt; câteva ceasuri de caldă şi agreabilă conversaţie; în cel mai bun caz, o nouă legătură.

Dar nu mai era lângă mine, şi simţeam invadându-mă lent pofta aceea otrăvită de a o avea aproape, în dans. Am căutat-o cu ochii prin camerele învecinate. Plecase să bea o limonadă. O văd: rezemată de bufet, cu privirile plecate. Dar, fără îndoială, mi-a simţit ochii aţintiţi asupra-i. Şi-a frecat fruntea, neliniştită, apoi şi-a ridicat-o încet, zâmbind, parcă ar fi ştiut că mă întâlneşte, cu ochii străpungători, dincolo, în prag. Am schiţat un gest, probabil grotesc, de invitaţie la dans. Mi-a răspuns cu un semn că e obosită. M-am apropiat. M-a privit venind, şi figura ei a devenit deodată gravă, concentrată, parcă s-ar fi desprins atunci o taină din mişcările mele, o taină pe care o înţelegea, îngrozindu-se. Când am fost aproape de tot, s-a rezemat mai pierdută de bufet. Nu-mi dădeam seama ce se întâmpla cu mine; şampania, îmi spuneam, ca să mă liniştesc. Dar mi-amintesc că, rugând-o insistent să danseze, ea şi-a ridicat braţul ca să-şi aşeze paharul cu limonadă pe o etajeră, şi atunci l-am văzut din nou, şi m-a înspăimântat paloarea şi perfecţiunea lui. I-am luat mâna, foarte decent, aproape rugător. Simţeam din privirile ei că refuzase cu multă greutate, că luptase şi ea, că se temuse şi ea. În clipa când i-am luat mâna şi i-am înălţat uşor braţul ca s-o cuprind pentru dans, muzica a încetat. Am rămas o clipă cu palma ei strânsă într-a mea, în aer.

II

Am uitat de mult gustul atâtor trupuri pe care le-am cunoscut. Asta se întâmplă aproape tuturor bărbaţilor: să n-aibă amintiri calde, să nu mai păstreze nimic din toată magia aceea a dragostei fizice. Cred că femeile uită mai greu; trupurile lor păstrează îndelung prezenţa bărbatului pe care l-au iubit sau cunoscut cândva. Dar se întâmplă în viaţa oricărui bărbat un miracol de câteva clipe: întâlnirea unei priviri, o sărutare, o atingere care nu se aseamănă cu nimic din tot ceea ce a fost până atunci. Parcă ar începe un fir nou, o deşteptare în altă parte: pătrundere misterioasă, şi totuşi firească, într-un văzduh necunoscut. Nu prea ştiu cum să precizez toate acestea; cred însă că orice bărbat simte, în acea clipă, că se petrece ceva nou cu el, ceva maiestuos şi straniu; nu e numaidecât dragoste, nici emoţie, nici trepidaţie carnală. Atâtea femei care ne uimesc prin nesfârşita lor voluptate şi care nu ne revelează totuşi niciuna din aceste clipe de dulce spaimă şi pierdere de sine...

Simt că mă rătăcesc, îmi dau seama că spun foarte prost o sumă de lucruri pe care le văd şi le ştiu totuşi cu precizie, dar îmi place să vorbesc la întâmplare. Asta mă stimulează şi mă odihneşte. În cartea mea am încercat în mai multe locuri să limpezesc stările acestea miraculoase şi mai ales începutul întâlnirii trupurilor noastre, palma ei strânsă într-a mea şi suspendată, beată, în aer. Nu cred că am izbutit. Sunt încă un scriitor prea turbure pentru a putea descrie stările acestea liminare, anevoie de precizat. Fireşte, nici vorbă nu era atunci de dragoste. Era mai mult decât o încântare: o comoţie, prin care mi se revelase brusc un alt trup şi altă prezenţă. Cât de puţin exprimă toate cuvintele acestea, vechi, uzate, tocite... Dar dragostea a venit mai târziu, dragostea a început de-abia după ce vraja aceea izbutise să ne izoleze şi să ne topească unul într-altul. Pentru că, fireşte, unirea trupurilor noastre s-a pecetluit în acea clipă suspendată, când am cules-o întreagă, cuprinzându-i numai palma. Mâna aceea palidă, nervoasă, atât de stranie în nuditatea ei, care mă fascinase de la primul meu pas în salon, îmi comunica acum nu ştiu ce căldură feminină, ce neastâmpăr uimit, pe care-l simţeam năvălind încet în tot trupul. Aş fi vrut,

poate, să mă scutur, să mă smulg din beatitudinea aceea indiscretă, căci eram tot timpul conştient că mă aflam în mijlocul unor oameni streini, că ochii lor poate mă măsoară cu mirare sau ironie, dar îmi era peste putinţă să las mâna Ileanei. Nici măcar nu o strângeam: o păstram, pur şi simplu, înghiţită în palma mea...

Cred că ea a izbutit să se dezmeticească întâi. Probabil că ne observase destul de multă lume, şi câţiva glumiseră chiar. Îndrăznisem ca un adevărat cuceritor. Am înţeles asta mai târziu, când am văzut că dragostea şi legătura noastră nu surprindeau aproape pe nimeni... Dar lucrurile acestea, fireşte, n-au nicio importanţă... Ea mi-a strâns uşor degetele şi mi-a apăsat braţul în jos. A fost după o secundă... după câteva minute? N-am ştiut niciodată; n-am întrebat-o, dar cred că n-a ştiut nici ea. Ne-am trezit amândoi lipiţi de bufet, striviţi acolo de musafirii care se îngrămădeau spre uşă. Iarăşi un interval obscur, de care nu-mi amintesc decât lucruri turburi. Şi, cu toate acestea, sunt sigur că inteligenţa mea întreagă, orgoliul meu, redeşteptat pentru câteva clipe, s-au trudit să mă oprească, să mă păstreze, să mă ţină cu tot dinadinsul. Sunt sigur de asta... Dar nu-mi amintesc nimic. Mă îndemna parcă o febră; îmi pătrunsese în carne o taină din altă parte, pentru că nu era dorinţă, nu era voluptate în strângerea aceea de mână... Am crezut până atunci că iubisem, bănuiam că n-am să mă opresc la prima dragoste, cea de la 20 de ani, că viaţa mă va mai aşeza în centrul de foc al patimei. Dar mai târziu mi-am dat seama că nicio dragoste, nicio pasiune, nicio unire de până atunci nu fusese desăvârşită; răpirea aceea nu o mai cunoscusem...

Îmi amintesc, de asemenea, că am ajuns amândoi, fără să ne dăm seama, în odaia învecinată, cea cu pianul şi cu pomul de Crăciun. Am alunecat, poate, pe lângă perete, înghesuiţi de musafiri, zâmbind în gol, simţindu-ne mereu împreună, aproape, unul lângă altul. De-abia când ne-am aşezat din nou faţă în faţă, mi-am dat seama că ochii ei nelămuriţi şi mari sunt umezi, adânci, clătinaţi uneori de o lucire caldă, feminină. Îi văzusem altfel până atunci. Îi vedeam altfel în fiecare ceas; poate pentru că nu ştiam încă cum să-i privesc. Căci ăsta mi se pare lucrul cel mai greu de învăţat în contemplarea iubitei: să ştii cum să-i priveşti ochii. Uneori, privirile noastre lovesc atât de nepriceput oglinda ochilor iubitei, încât o turbură, aburind-o; sau, şi mai grav, fac ochii opaci, le dă un luciu de teracotă, de smalţ colorat. Şi sunt, de asemenea, priviri crâncene, care smulg retina sau o

pătrund sălbatic, sângerând-o, sau o întunecă... Nu ştiu cum să-ţi explic mai bine toate lucrurile acestea, care acum mi se par de o tragică şi solemnă însemnătate, iar atunci când sunt trăite ni se par, de cele mai multe ori, naive sau nesemnificative. Pe mine mă obsedează mai ales amănuntul acesta, că dacă aş fi ştiut să privesc într-un anumit fel ochii unei femei, viaţa mea întreagă ar fi decurs altfel... Anecdota aceea celebră cu nasul Cleopatrei mi se pare brutală; e mai dramatic să-ţi dai seama că stă în puterea ta, în norocul tău, să vezi sau să nu vezi, să simţi sau să ignori un anumit lucru, o anumită prezenţă, o anumită carne...

Îţi spun toate acestea şi stărui atâta asupra lor, pentru că dragostea şi tot ce poartă ea cu sine – suferinţă, jertfă, rodire – mi se pare a fi încă lucrul cel mai puţin înţeles şi prea vag cunoscut. Prin ce miracol se transformă o simplă întâmplare în extaz şi rapt, iar o întâlnire în dragoste? Întrebarea aceasta mă obsedează. După cum mă obsedează şi cealaltă: cum mai e posibilă căderea din această stare de har, întoarcerea la lumina cea egală, de zi?... Ochii Ileanei nu mă mai lăsau să mă pierd, nu-mi încurajau extazele. Dimpotrivă, în luminile ei moi am zărit – o singură clipă, e adevărat – o lucire de glumă.

— Nu ţi se pare că mă priveşti prea atent? mă întrebă ea încet.

Dar zâmbetul acela nu izbutea să fie degajat, nu izbutea să destrame vraja care o prinsese şi pe ea de mult. Îşi scutură încet capul şi-mi şopti:

— Vezi, vezi...

Am început a vorbi, fireşte. Dar simţeam o năprasnică dorinţă de a-i apuca din nou mâna. Nu ştiu din ce pricină nu se mai dansa: poate pentru că toată lumea aştepta din nou şampanie. Îmi amintesc că voiam să găsesc un pretext de a-i ţine mâna ei în mâinile mele şi parcă nu izbuteam nici măcar să gândesc...

Apoi am auzit deodată muzica. Ne-am ridicat amândoi, brusc, în aceeaşi clipă, privindu-ne clar în ochi. Am cuprins-o aproape fără să-mi dau seama, căci mi se părea peste putinţă de închipuit că s-ar mai putea repeta o asemenea uluitoare atingere. Dar din alunecarea ei simplă şi întreagă în braţele mele, am ghicit cât de desăvârşit trăisem împreună aceeaşi aşteptare, cât de asemenea fusese dorul nostru...

Sunt uneori stări care parcă îşi pierd durata. Nu ştii – sau nu-ţi mai aduci aminte – când au început, ce le-a dezlănţuit, cum se transformă.

Şi totuşi, din beatitudinea aceea turbure se desprinde uneori un cuvânt, un strigăt, o melodie sau măcar o singură notă muzicală, care îţi rămâne necontenit prezentă, fără să te mire precaritatea sau chiar nesemnificaţia ei. Îmi aduc aminte din acel început de dans un singur amănunt: „pereche”. Nu ştiu dacă mă obseda cuvântul sau gândul acesta, nu ştiu nimic precis, ci numai că asta, ceea ce se întâmplase brusc cu mine, printr-o simplă cuprindere în braţe, e „pereche”...

Mavrodin se opri obosit, ca şi cum ar fi ajuns, pe neaşteptate, la capătul puterilor. Rămase mult timp cu ochii pe cer, fără să privească, aproape fără să respire, parcă ar fi ascultat ceva, ar fi aşteptat să se întâmple ceva. Începuse să se facă rece, şi celălalt îşi strânse haina pe umeri. Nu îndrăzni să-l întrebe însă dacă îi este cumva răcoare. Îl aştepta, mângâind încet cu palma colţul scaunului, purtat şi el cu gândul, din ce în ce mai hotărât, către imagini vechi...

— Cred că momentul acela a fost cea mai desăvârşită descoperire din toată dragostea noastră, începu Mavrodin solemn. Tot ce a urmat n-au fost decât încercări de a regăsi vraja aceea fără început şi fără timp... Sunt un dansator mediocru şi, de cele mai multe ori, vorbesc în timpul dansului, ca să compensez cu eventuala mea inteligenţă ineficienţele ritmice. Îmi dau foarte bine seama că o femeie poate gusta un dans cu un partener imperfect, dacă acesta nu e cu desăvârşire imbecil. Stângăciile, ca şi timiditatea, au un farmec discret prin surprizele pe care le provoacă, prin panica naivă pe care o răspândesc. Femeile iubesc uneori imperfecţiunile acestea atât de calde, şi niciodată n-au suferit din pricina mediocrităţii dansului meu. Atunci, toate lucrurile acestea de mult ştiute şi trăite le uitasem. Îmi amintesc doar că un parfum necunoscut mi-a alunecat sub nări îndată ce şi-a apropiat capul de umărul meu. Nu era un parfum feminin, aş putea spune că nu era nici măcar uman. Îşi avea esenţele în alte amintiri, închipuiai mai degrabă plutind pe o broderie bătută cu mult aur, distilat de o mare lampă orientală, din rădăcini multe şi foarte puţin ulei. Un parfum în care parcă nici alcoolul, nici uleiul nu-şi trădau prezenţa, ci numai miresmele pure de metale vechi şi ierburi... Cât am încercat mai târziu, când am cunoscut-o, să-mi precizez nuanţa parfumului capului ei! Mi se părea că niciodată nu şi-a mai regăsit puritatea, aproape ascetică, din acea seară. Nu, într-adevăr, pentru că de atunci nările, simţurile, memoria mea legaseră parfumul acela

atât de aspru în cuviinţa lui de carnea ei, pe care o cunoscusem, de buzele ei, pe care le întâlnisem...

I-am prins cu mare mirare mijlocul, neobişnuit de subţire, şi am simţit alături de mine, întreagă, „forma” ei însufleţită. Trebuie să spun *formă,* trebuie să-mi ierţi cuvântul acesta în aparenţă atât de impropriu, atât de vulgar poate, pentru că nu simţeam nici carnea, nici căldura, nici măcar prezenţa trupului ei, ci o intuiam, cu totul şi cu totul femeie, întreagă, desăvârşită, fără a mai simţi nimic altceva, fără a avea senzaţia că-i ating coapsa, bunăoară, sau că îi apropii uşor sânul. Nimic din senzaţiile acelea parţiale şi fracturate ale dansului. Nicio discontinuitate în forma aceea fără greş, niciun obstacol...

Ţi s-ar părea, poate, că toate acestea sunt precizate de amintiri, sunt descifrate cu ochiul clar, de departe, şi totuşi de foarte aproape, cum se întâmplă întotdeauna când îţi reaminteşti, prin efort îndelungat, o întâmplare sau o imagine de mult înecată. Dar nu, amintirea şi efortul n-au precizat nimic. Plenitudinea prezenţei ei din acel dans n-am mai putut-o păstra şi nici reconstitui. Tot ce spun acum sunt numai fragmente, care m-au obsedat fără să se destrame... Îi priveam ochii, atât. Am dansat bine. Spun asta ca să nu crezi că a fost un dans excentric sau că se desfăşura atât de excepţional, încât ceilalţi din salon ne-au lăsat singuri pe noi doi, ca pe o pereche senzaţională. Numai câţiva au observat calma noastră pierdere. Ceilalţi se înghesuiau, dansau, vorbeau. Noi n-am vorbit nimic. Nici n-ar fi fost nevoie. I-am văzut de mai multe ori faţa la lumina becului. Alta, cu desăvârşire alta. Concentrarea îi purificase parcă trăsăturile, îi alungise obrazul, şi o înfiorată tristeţe îi înroua fruntea. Mă privea – de asta sunt sigur – şi cu toate acestea privirile ei treceau prin mine, atrase de nu ştiu ce ţintă nevăzută, ascunsă, necunoscută şi nebănuită de mine. Era o mare frică totuşi în extazul ei calm. Nu tremura, cuprinsă de braţele mele, dar simţeam făptura ei întreagă încordată... Mai târziu, în ceasurile care au urmat, am înţeles cât i-a fost de frică şi am ştiut, de asemenea, cât s-a apărat împotriva-mi. Ea a bănuit, de atunci, tot ce se va întâmpla. Şi s-a împotrivit din răsputeri farmecului...

În ultimele zile, aci, mi-am adus iarăşi aminte, cu foarte multă precizie, de dansul acela nesfârşit. Am revăzut salonul cu mobilă puţină, strânsă lângă perete – ca să se facă loc destul perechilor – am revăzut streaşina casei vecine, încărcată cu zăpadă proaspătă, albăstruie sub boarea luminilor revărsate pe

ferestre... Ileana îşi pleca uşor capul, ameţită poate de propria-i beatitudine şi de dulcea oboseală a trupului ei. Pentru că, atunci când muzica a încetat, şi i-am luat mâna s-o conduc spre odaia care mi se părea cea mai depărtată şi mai discretă, mi-a mărturisit că se simte foarte obosită, şi parcă două cearcăne viorii îi adânceau şi mai mult ochii. Aproape că nu mai îndrăzneam s-o privesc, dar îi păstram mereu mâna, prinsă sub braţul meu.

— Nu ştiu ce am, şopti ea, rezemându-se de canapea. N-am mai dansat de mult... Aproape că am ameţit...

Îmi căută ochii, zâmbind mirată, încercă încă o dată să-i pătrundă, să mă facă atent, vestindu-mă că ceva cumplit, ceva de care se temea şi fugea ea, stă gata să ne cuprindă. Cred că asta am înţeles eu din privirile ei întrebătoare, obosite, care cerşeau parcă liniştea, singurătatea. Ea însă nu-şi mai amintea nimic. De atâtea ori am întrebat-o mai târziu, muncit de boala mea nevindecată de a şti, de a înţelege, de a identifica ceasul acela fără seamăn al înecului. Am întrebat-o uneori fără milă: nu-şi mai amintea nimic. Doar că mă privise în neştire, silindu-se să-şi vină în fire. E adevărat, se temea de dragoste, o înfricoşase întâlnirea aceasta neaşteptată. Mi-a mărturisit-o deschis în ziua următoare.

— Gândeşte-te bine ce faci, mi-a spus atunci. Gândeşte-te bine...

Dar în noaptea aceea, după ce şi-a revenit din beatitudinea dansului, a început să vorbească lucruri cu desăvârşire fără importanţă, ca şi cum s-ar fi trudit să ascundă mai bine întâmplarea miraculoasă din care se smulsese. Mi-a spus de ce se întorsese din Germania, cu câteva luni mai înainte. (De ce plecase acolo am bănuit mai târziu, când mi-a mărturisit marea ei dragoste, de care atât de anevoie se vindecase.) Avea foarte puţini prieteni în Bucureşti. Atunci am aflat că se născuse într-un oraş de frontieră, fusese educată numai la călugăriţe, şi am înţeles de ce mă izbise, în clipa când am văzut-o, totala ei lipsă de frivolitate, de ce nu semăna cu niciuna din femeile capitalei, atât de frumoase, dar construite din atâtea linii frânte... Vorbea cu destulă discreţie despre sine; şi totuşi simţeai ce capacitate de mărturisire zace nedezlegată în inima ei. Unii spun că sunt femei pe care, întâlnindu-le, eşti sigur dintr-o singură privire că ascund o mare taină, reală, fără nimic bovaric în ea. Şi se mai spune, de asemenea, că sunt femei în sufletul cărora citeşti într-o singură clipă; limpezi, senine ca fundul unei ape de munte.

Probabil că toate lucrurile acestea sunt adevărate. Dar pe mine m-a fascinat, în ceasurile acelea, presentimentul că Ileana are o nesfârşită putinţă de mărturisire, că e una din acele fiinţe pe care le poţi *cunoaşte,* că nicio taină nu-ţi va mai rămâne nedescifrată ascultând-o... Fireşte, în bună parte nu m-am înşelat. Femeia aceasta n-avea pentru mine secrete şi, în tot cursul dragostei noastre, a suferit cu atât mai mult că eu le păstram pe ale mele. Tot ce *ştia* mi-a spus... Dar cât de puţine lucruri ştia despre sine, faţă de tot ce ascunsese şi păstrase trupul ei, inima ei, fiinţa ei întreagă...

M-a întrebat atunci, mai serios, despre cărţile mele. Dar a abandonat repede convorbirea; parcă simţea că lucrurile acestea publice mă îndepărtează prea mult. Mi-a spus doar că îi plac cărţile în care se vorbeşte despre copilărie, despre internate şi pensioane severe; poate pentru că se regăsea în ele, îşi regăsea copilăria ei tristă, de orfană, silită să-şi petreacă vacanţele într-o casă mare, rece, sub ochii uscaţi ai bunicii şi ai mătuşilor. Nici măcar bunica nu era blândă în casa aceea... Îmi amintesc că în acea primăvară, după ce aflasem foarte multe amănunte despre copilăria ei, aş fi vrut să petrecem împreună vacanţele de Paşti în oraşul în care se născuse şi copilărise. Familia ei se risipise de mult. Cele câteva rude care supravieţuiau în umede oraşe de provincie o uitaseră. Aș fi vrut totuşi să o întovărăşesc în fiecare dimineaţă în parcul din apropierea casei ei părinteşti, să stăm amândoi pe bancă, să o mângâi cu toată căldura de care eram în stare, ca să-i cer iertare pentru toată tristeţea copilăriei ei, pentru pustiul acela rece, în care i-au rămas înfipte atâtea rădăcini ale melancoliei. Cât aș fi fost de fericit să-i umplu, cu prezenţa mea, cu naivităţile mele, amiezile acelea înspăimântătoare ale adolescenţei, serile acelea triste, lungi, de provincie, în care Ileana mea privise ceasuri întregi cu fruntea lipită de fereastră... Credeam că trecutul nu e cu desăvârşire pierdut pentru noi; nu e pierdut pentru dragoste, cel puţin. Nădăjduiam că aş putea pătrunde în întunerecul acela, încălzindu-l. Dar Ileana a refuzat cu îndârjire să revadă locurile copilăriei. Întreba câteodată de vreun nume de familie din oraşul acela al ei, zâmbea cu ochii furaţi o clipă de gol, şi atâta...

...În noaptea aceea ne-am ferit amândoi să mai dansăm. Spunea că o doare capul şi ar ameţi mai rău dacă ar dansa. A vorbit aproape tot timpul cu mine. Apoi, pe la unu, s-a uitat brusc la ceas şi s-a ridicat să plece. Nu plecaseră, până atunci, decât foarte puţini invitaţi. Gazda a încercat s-o împiedice,

folosind toate trucurile; i s-a ascuns haina, i s-au rătăcit şoşonii. Dar în cele din urmă au fost siliţi s-o lase. N-au îndrăznit să mă oprească şi pe mine, deşi Ileana roşi brusc când i-am cerut voie s-o însoţesc. Am plecat amândoi, aproape pe furiş, şi eu mi-am pus paltonul chiar în capul scării; mi-l adusese servitoarea prin baie...

O lăsasem în faţa oglinzii. Când m-am întors, parcă aş fi avut o altă femeie, necunoscută, lângă mine. Îmbrăcase o haină lungă de blană şi o pălărie neagră, cu voaletă. Am rămas uimit privind-o. Nu pentru că nu recunoscusem stilul eleganţei bucureştene, ci pentru că voaleta îi schimba cu desăvârşire faţa, i-o întinerea şi o făcea, în acelaşi timp, mai feminină, mai seducătoare. Cred că mă exprim greşit; de fapt, imaginea era mai complexă; femeia părea acum amantă, umbrele ochilor şi obrazului îi descopereau o fragilitate plină de farmec; parcă te-ar fi invitat s-o ocroteşti, mângâind-o, sărutând-o... Am rămas în faţa ei, fascinat, şi probabil zâmbeam prosteşte, căci Ileana mi-a luat brusc braţul, fără să mă privească. Am coborât scările tăcuţi. Nu ştiam ce se va întâmpla. Nu ştiam nici măcar care va fi primul cuvânt pe care i-l voi spune. Gerul din stradă ne-a lovit pe amândoi în obraji, trezindu-mă. Era noaptea aceea de iarnă bucureşteană, fără pereche, sticloasă, clară, robustă. În faţa casei – pe care o văzuseră strident luminată – aşteptau câţiva şoferi, adormiţi în maşinile lor. Zgomotul porţii de fier îi trezi şi începură să claxoneze. Voiam tocmai să fac câţiva paşi înainte, pregătindu-mă s-o ajut să se urce, dar Ileana îmi opri braţul.

— E mai bine să mergem puţin pe jos...

Îi era teamă de mine şi pentru asta încerca să mă reîntoarcă la realitate, plimbându-ne prin ger? Nu ştiu. Glasul îi era oarecum strivit, turburat. Am pornit amândoi, strângându-i bine braţul şi ţinând-o aproape de mine. E ciudat cât de precis îi simţeam parfumul, în văzduhul acela pur, îngheţat. Ridica adesea privirile, şi atunci, gura întreagă i se desena, înfiorată, palpitând prin nu ştiu ce atingere nevăzută; parcă ar fi aşteptat o bruscă, nemaiîntâlnită sărutare. Am întrebat-o unde stă şi mi-a şoptit:

— Mergem într-acolo...

Dar era absentă. Se gândea la ceva grav, de covârşitoare însemnătate şi simţeam aproape fizic cât de departe e plecată. În niciun caz nu se întreba dacă n-ar fi o mare lipsă de pudoare să mi se dea în acea seară, dacă anumite rituale preliminarii trebuie sau nu respectate. Într-altă parte o duceau gândurile.

Simţeam că, dacă aş fi vorbit, anevoie m-ar fi putut auzi. Suferеam de tăcerea ei, de absenţa aceasta bruscă, şi poate că această uşoară umilire a orgoliului meu – de care, pe neaşteptate, mă simţii invadat – s-ar fi agravat dacă drumul ar fi fost mai lung. Mă gândesc că şi în acest ultim interval de luciditate aş fi putut fugi. Dacă, bunăoară, văzând-o rezemată, absentă, de braţul meu, călcând uşor, ascultându-şi parcă paşii pe zăpada îngheţată, aş fi spus deodată un cuvânt vulgar, aş fi încercat s-o sărut sau mi-aş fi aprins degajat o ţigară, ca şi când aş fi fost singur? Sau aş fi început să fredonez o romanţă la modă, întrebând-o în treacăt dacă îi place? Farmecul s-ar fi rupt, fără îndoială, şi am fi rămas iarăşi doi străini, doi tineri care se întorc noaptea acasă, nelegându-i nimic altceva decât amintirea vagă a unei seri petrecute împreună. Revenit, cu brutalitate, în ceea ce se numeşte „realitate”, aş fi încercat să mă apăr împotriva unei noi, eventuale, fascinări, gândindu-mă cum aş ajunge mai repede şi mai sigur în patul ei. Eram, până atunci, obişnuit să lupt, vulgar, – ca toţi marii egoişti –, împotriva a ceea ce numeam eu „infecţie sentimentală”. De câte ori, poate, nu mă aflasem la un singur pas de dragoste, şi viaţa mea n-ar fi decurs cu desăvârşire altfel, răsturnată de o mare aventură, dacă nu m-aş fi trezit în ultima clipă şi n-aş fi transformat pasiunea mistuitoare într-o legătură de ora cinci? Dar poate tot ce spun acum e absurd; poate chiar dacă m-aş fi trezit atunci pe stradă, ar fi fost deja prea târziu. Nu mai puteam fugi. O întâlnisem, şi asta era de ajuns...

A trecut, probabil, destul de puţin; căci orgoliul meu n-a izbutit să mă întunece. Ileana s-a scuturat, leneşă, apropiindu-se iar de mine, foarte încet, ca şi cum s-ar fi trezit.

— Iartă-mă, şopti ea, continuând să privească vag pe deasupra zăpezii.

Nu ştiu de ce nădăjduiam că va mai spune ceva, că va încerca să se explice. Dar a tăcut iarăşi. Ajunsesem acum în bulevardul Take Ionescu, şi lumina becurilor mi se păru crispantă; parcă s-ar fi luptat sălbatic cu albeaţa zăpezii. Am avut sentimentul că ajung într-o zonă nouă, unde intimitatea noastră devenea mai precisă din cauza trecătorilor, a maşinilor, a reclamelor colorate. Toată viaţa aceasta din afara noastră ne apropia parcă mai mult. Drumul pe care-l făcusem pe străzile slab luminate căpăta acum un sens secret, ca şi cum ne-am fi întors dintr-o plimbare intimă, unde ne-am fi putut săruta în voie şi ne-am fi putut şopti cuvinte de dragoste.

— Unde stai? îndrăznii eu s-o întreb.

Îmi numi un bloc de curând construit pe bulevardul Brătianu. Eram aproape. Fără să-mi dau seama, am grăbit pasul. Nu ştiam încă ce se va întâmpla. Nu ştiam dacă voi avea, sau dacă mi se va îngădui să am, curajul de a-i cere voie s-o însoţesc în locuinţa ei. Era totuşi o aşteptare fără nicio trepidaţie, fără nicio emoţie erotică. Aşteptam să se întâmple ceva; şi, deşi simţeam cât de mult mă privea întâmplarea aceasta, nu mai aveam putere să mai intervin, precipitând-o sau respingând-o.

O priveam însă, acum, mai de aproape. Îi vedeam bine faţa. Gerul îi colorase foarte uşor umerii obrajilor, şi zâmbetul ei larg îi încălzea întreaga faţă. Zâmbea cu oarecare tristeţe; ghicise, probabil, că grăbeam paşii. Am mai vorbit câteva lucruri de mai puţină importanţă. Cum a venit la Bucureşti, la începutul toamnei, cum şi-a găsit acest mic apartament, cum îşi verifică unele prietenii şi fuge de altele. Am început să râd.

— Poate fugi de prieteni, spusei cu o uşoară, vulgară ironie.

— Da, e adevărat, recunoscu ea, calmă. Sunt nevoită să fug de cei mai mulţi dintre ei...

Ne apropiam, şi nu ştiam încă ce se va întâmpla. O întrebai totuşi dacă îmi dă voie s-o vizitez. Primi cu simplitate.

— Dacă vrei, spuse, vino mâine să iei ceaiul la mine.

— Am să-ţi aduc ultima mea carte, spusei eu, ca şi când m-aş fi grăbit să precizez că nu ascund niciun gând rău.

— Ţi-aş rămâne recunoscătoare...

Am ajuns. Aşteptam cu groază să văd portarul descuind şi poftindu-ne în ascensor. Dar uşa era deschisă. Am împins-o tăcut, emoţionat deodată.

— Eu stau la etajul III, îmi spuse.

— Dacă ai să-mi dai voie, am să te conduc, îngânai.

Lumina din ascensor ne-a surprins pe amândoi. Am privit-o din nou, încurcat. Avea ochii îngânduraţi şi se trudea zadarnic să zâmbească. În faţa uşii mi-a întins mâna. I-am luat-o repede şi i-am sărutat-o. Apoi, în neştire, fără să-mi dau seama, i-am cuprins capul cu mâinile şi i-am sărutat buzele. Am simţit cum se pierde, caldă, în braţele mele...

III

M-am dezmeticit anevoie din îmbrăţişarea aceea pe care nimic nu o pregătise; niciun gest, niciun consimţământ. Simţeam că se abandonase cu desăvârşire. Ar fi fost atât de simplu să împing uşa şi s-o port pe braţe în odaia ei. Dar i-am dat drumul din îmbrăţişare şi i-am căutat ochii. Mi s-a părut că sunt înlăcrămaţi. O clipă am crezut că totuşi pudoarea ei se împotrivea, dar mi-a luat repede mâna şi mi-a strâns-o, tremurând.

— Acum du-te, şopti.

Şi m-a rugat, mai cald, cu privirile. Se silea să zâmbească. Era palidă, transfigurată, înspăimântată.

— Te aştept mâine, repetă, văzându-mă că şovăi, cu faţa rigidă, acolo, în prag.

Mi-am ridicat stângaci pălăria şi am plecat, aproape alergând, pe scări. Am auzit vag cum se închide uşa, şi asta mi-a însufleţit pasul. Vroiam să ajung cât mai repede în stradă, să rămân singur, să-mi pot da seama ce s-a întâmplat.

De obicei, după cea dintâi întâlnire cu o femeie, la începutul unei legături, simţeam aprig nevoia de a rămâne cât mai repede singur, ca să mă regăsesc, să-mi recapăt luciditatea. Cred că asta se întâmplă în general cu orice bărbat în asemenea împrejurări. Fiecare dintre noi, descătuşându-se din farmecul celei dintâi cunoaşteri a femeii, îşi cucereşte libertatea cu un gest brutal; fie aprinzându-şi o ţigară, fie fredonând o arie sau începând o conversaţie oarecare, sau pur şi simplu plecând de lângă ea. Cunoşteam destul de bine setea aceasta de libertate şi singurătate, care mă copleşea după o primă întâlnire. Dar în noaptea aceea era o altfel de fugă. Voiam să rămân singur ca să retrăiesc mai desăvârşit întâmplarea, să simt mai total prezenţa Ileanei, să pot contempla în voie ceasurile acelea atât de prodigioase...

Am ajuns în stradă şi am pornit spre Şosea. Mi-am dat curând seama că mergeam destul de repede, ca şi când m-aş fi grăbit să ajung într-un loc precis, ştiut mai dinainte de mine. Am încetinit brusc pasul. Dar nu izbuteam să regăsesc nimic, nu puteam să-mi adun gândurile, nu înţelegeam nimic. Aveam

numai sentimentul, aproape patetic, că s-a schimbat ceva fundamental în viaţa mea, că am descoperit ceva nebănuit şi neaşteptat. Nici măcar imaginea Ileanei nu o aveam precisă în minte. Dar de parfumul ei, din văzduhul ei, aş spune, nu mă puteam desprinde. Gândurile se opriseră pe loc. Poate de aceea toată fiinţa mea mă îndemna să grăbesc pasul, să merg destul de repede, ca nicio altă amintire, niciun gând străin să nu se poată strecura şi sfărâma beatitudinea dulce în care pluteam. Aş fi vrut să cânt, atât. O melodie necunoscută, luminoasă...

Am rătăcit aşa vreun ceas. Nu-mi era somn. O stare de precisă trezie, la care nu se mai putea adăuga nimic, care nu mai simţea nevoia de nimic. Când am ajuns acasă totuşi, am simţit brusc o mare oboseală. Am aprins o ţigară şi am încercat să citesc ceva, ca să-mi stârnesc gândurile. N-am izbutit să înţeleg nicio jumătate de pagină. Oboseala se transforma pe nesimţite într-un început de panică. Parcă îmi era ciudă de tot ce făcusem. Eram indignat de gestul ultim, de sărutarea aceea care m-ar putea atrage în cine ştie ce întâmplări nedorite; stupiditatea fugii aceleia de licean, fără să mă uit înapoi... Asta a fost ultima mea rezistenţă; ca şi cum fiinţa mea întreagă încerca, într-un suprem efort, să scape de sub farmec.

Înainte de a stinge lampa, m-am uitat la ceas: trei fără un sfert. În odaie se făcuse frig. Am privit totuşi, cu o licărire de bucurie, biroul de alături, fotoliul în care citeam tolănit poeţii mei favoriţi, masa simplă pe care stam aplecat nopţile, în fermecată singurătate. Toate acestea existau încă, erau reale, erau aici, la îndemâna mea, gata să mă ajute, să mă apere. Un singur gest de voinţă, şi totul ar fi fost ca la început... Bucureştiul e plin de femei frumoase. Sunt atâtea care nu-ţi cer mai mult decât două ceasuri din zi şi nu te farmecă, nu te smulg din tine, nu te îneacă. Viaţa mea se scursese până atunci fără drame, fără zguduiri prea mari. Întâmplări, aventuri, călătorii, vacanţe cu prieteni şi prietene, amante cu pasiuni efemere, fără toxine... O viaţă de muncă, voluptăţi şi mare, bărbătească libertate. Toate acestea le puteam pierde, toate acestea s-ar fi putut rătăci de mine, s-ar fi putut sfărâma în bucăţi. Trăisem de mai multe ori, în ultimii ani, panica aceasta a unei dragoste hotărâtoare, ucigătoare. Dar nicio pasiune nu izbutise să mă piardă. Mă trezeam întotdeauna la timp. Am avut o clipă sentimentul, când am stins lumina, că lucrurile nu sunt încă definitiv pierdute. Era încă timp...

A doua zi m-am deşteptat târziu, pe la amiază. Era o lumină albă, orbitoare, afară. Mi s-a părut atunci ridicolă şi neîntemeiată spaima din noaptea trecută. Iată, îmi spuneam, toate lucrurile sunt la fel ca şi până acum: soare, ger, camerele bine încălzite, cărţile la locul lor... Aveam o poftă nebună de a ieşi din casă, de a întâlni oameni, de a împărtăşi cuiva bucuria aceasta simplă şi neaşteptată. Luam de obicei mesele de prânz într-o pensiune vecină. Dar în ziua aceea aş fi vrut să prânzesc într-un restaurant, să văd feţele de masă albe, strălucitoare, să simt în jurul meu oameni intrând şi venind ca într-o gară. Nădăjduiam, fireşte, că voi întâlni prieteni. Am pornit spre un restaurant din centru. Gerul crescuse, purificându-se parcă şi mai mult. Străzile erau însufleţite. Staţiile de tramvaie erau îmbulzite cu copii de şcoală. Am intrat la „Continental" şi m-am aşezat la o masă din fund. Era încă devreme şi nu se ocupaseră decât câteva mese. Niciun prieten. Doar câţiva cunoscuţi, pe care i-am salutat cu o neobişnuită căldură. Îmi era foame şi am ales cu grijă felurile de mâncare. În mai puţin de un ceas, restaurantul se umpluse până la ultimul loc. Îmi aprinsei ţigara cu oarecare tristeţe. Timpul trecea încet. Rămăsesem tot singur la masă...

Am plecat pe la trei jumătate, neştiind ce am să fac, odată ajuns în stradă. Am ieşit în Calea Victoriei şi mi s-a părut pustie, murdară. Am luat-o agale spre Poştă, fără niciun chef. M-am oprit în faţa unui chioşc cu ziare, ca să privesc câteva magazine ilustrate. Parcă ar fi fost una din acele zile triste din mijlocul sărbătorilor Crăciunului, când oraşul întreg se cufundă într-o sfâşietoare tăcere. În dreptul Cercului Militar am luat-o pe bulevard, îndreptându-mă spre Cişmigiu. După-amiaza începea să mă apese, tot mai cumplită. Parcă mi-era şi mie teamă de amurgul care se apropia. Coperişurile începeau să strălucească. Am luptat cu melancolia vreo jumătate de ceas; până ce, în cele din urmă, m-am predat tristeţei aceleia crepusculare a iernilor marilor oraşe. În asemenea ceasuri, de obicei, nu ieşeam niciodată din casă singur. Uneori petreceam după-amiezile de iarnă la Şosea, plimbându-mă voiniceşte pe jos cu un prieten sau o prietenă. Marşurile acelea pe zăpadă, întoarcerile în oraş cu cele dintâi lumini care se aprindeau le făceam aproape întotdeauna într-o tovărăşie bine aleasă. Nu pot suporta, singur, apusurile de soare, decât afară din oraşe sau, în orice caz, într-un oraş necunoscut. Bucureştiul, îndeosebi, are cele mai toxice amurguri, în toate anotimpurile. E greu să rămâi singur, să nu te

îndrăgosteşti, să nu-ţi cauţi pereche într-un astfel de oraş, în care soarele se stinge cu atâta melancolie...

De câte ori, mai târziu, n-am coborât noi doi bulevardele vechi, cu roşcovi şi castani, îndreptându-ne, strânşi unul într-altul, spre Cotroceni!... Ceasul acela copleşitor nu ne surprindea aproape niciodată în casă...

Am trecut prin Cişmigiu, şi veselia însufleţită a patinatorilor mi-a risipit, pentru câteva clipe, melancolia. Dar nu puteam rămâne acolo înţepenit cu mâinile în buzunarele paltonului, privind. Am pornit pe o alee singuratică. Undeva, nelămurit, în faţa mea, se aprindeau felinarele. Parcă începea să se pogoare o ceaţă uşoară, transparentă, prinsă ca o pânză de păianjen între arbori. Am grăbit pasul, ca şi cum aş fi aşteptat să primesc de undeva o dezlegare, să mi se arate un semn, ca să mă pot hotărî. Eram, de altfel, hotărât mai dinainte să mă duc la Ileana, dar nu ştiu ce mă făcea să întârziez, spunându-mi că poate este încă prea devreme, că e încă prea multă lumină afară. Dar seara s-a coborât repede, şi cred că, dacă aş fi umblat câtva timp cu ochii închişi, i-aş fi deschis în boarea aceea albastră a serii. Aici, în parc, printre pomi, se întuneca mai degrabă.

M-am oprit deodată, foarte emoţionat. Aproape că mi se bătea inima. Auzeam ceasul de la Catedrala Sfântul Iosif.

Am numărat cu încordare: cinci lovituri. Parcă toată neliniştea şi melancolia s-au risipit într-o singură clipă. Am ieşit repede din parc şi m-am suit în cea dintâi maşină care mi-a ieşit în cale...

Mavrodin spuse ultimele cuvinte foarte încet. Se ridică apoi brusc din *chaise-longue* şi se îndreptă spre camera lui.

— A început să mi se facă frig, spuse din prag.

Hasnaș păstra aceeaşi aromită tăcere, fumând. Ridică doar capul, când celălalt se întoarse cu o haină pe umeri, şi-l privi nerăbdător, mirat.

— ...Mi-a deschis foarte repede. Am avut impresia că mă aştepta, că aşteptase, acolo, lângă uşă. Era îmbrăcată într-o rochie simplă, de casă, cu mâneci lungi şi cu un guler enorm, de catifea. Mi-a zâmbit, întinzându-mi emoţionată mâna. I-am sărutat-o foarte corect, înclinându-mă mult în faţa ei. Niciunul din noi nu spusese nicio vorbă. Mi-am scos încet paltonul şi am intrat. O cameră mare, lungă, cu fereastra spre bulevard. Se vedeau bine reclamele luminate şi se auzea zvonul surd al tramvaielor. M-am dus repede la fereastră – cum fac, de altfel, în orice odaie streină în care intru – şi am privit în jos. Zăpada

părea mai murdară de aci, aşa cum se amestecau luminile şi farurile automobilelor. Apoi m-am întors şi am cercetat mai bine odaia. O etajeră neagră, cu cărţi, cele mai multe nemţeşti. Câteva covoare scumpe, divanul foarte sobru, dintr-un lemn vişiniu. Pe pereţi, mai multe gravuri şi desene. M-a impresionat nespus puritatea aproape nefeminină a odăii. Voiam să-i spun: „Ce frumos e...”, când o auzii pe ea, mustrându-mă în glumă:

— Sunt sigură că ai uitat să-mi aduci cartea...

Am avut impresia că-mi aminteşte de o făgăduială făcută cu mult înainte, înecată de alte întâmplări şi sentimente. Mi-am cerut iertare. Conversaţia începea să se înfiripeze, şovăind. Parcă ne feream amândoi să nu alunecăm într-un subiect care ne-ar fi amintit de îmbrăţişarea din noaptea precedentă. Cât timp a pregătit ceaiul, izbuteam într-un chip firesc să nu ne privim în ochi. De altfel, în odaie nu ardea decât o lampă sfioasă şi, în penumbra aceea, privirile ni se întâlneau uneori fără să se întrepătrundă. Când mi-a aşezat ceaşca şi farfuria cu biscuiţi pe un taburet, lângă scaunul meu, s-a apropiat de uşă, a aprins o lampă mai puternică, de tavan, şi şi-a căutat loc pe divan, destul de departe.

De-abia atunci am văzut cât era de obosită. Fără îndoială că nu dormise o bună parte din noapte. Cearcănele i se adânciseră şi faţa îi era uluitor de palidă. Şi, cu toate acestea, nu ştiu de ce mi se părea atât de ispititoare, atât de caldă oboseala aceasta a figurii contrastând cu precizia nervoasă a gesturilor, cu mişcările zvâcnite şi elegante pe care le nutreşte întotdeauna o lungă insomnie.

— Îţi mulţumesc, vorbi deodată, privindu-şi mâinile. Îţi mulţumesc că mi-ai ascultat atât de frumos rugămintea azi-noapte...

Probabil că o cercetam cu oarecare nelinişte, şi obrajii mi se îmbujoraseră, pentru că, ridicând ochii şi întâlnindu-mă, cum stam acolo, pe scaun, cu ceaşca de ceai în mână, faţa ei întreagă se destinse într-un zâmbet de uimită ironie şi milă.

— Nu-ţi fie teamă, continuă ea cu un glas schimbat, mai precis. Înţeleg foarte bine la ce te poţi gândi şi de ce ţi-e teamă mai ales. Vreau numai să te asigur că ai să găseşti în mine un aliat... (Aici încercă să râdă.) Şi vreau mai ales să-ţi spun că eu de-abia m-am vindecat de o mare, unică dragoste şi că mă simt mai bine aşa cum sunt acum. Mult mai bine, adăugă după o scurtă pauză. Cred că mi-ar fi foarte greu să mai iubesc vreodată, dacă nu de-a dreptul imposibil. Nădejdea asta mă

ajută mult. Fără ea mi s-ar părea prea aspră viaţa... E mult mai bine aşa...

Întinse braţele, cuprinzând odaia, pe mine, cuprinzând poate întregul oraş. Făcui o mişcare de nerăbdare şi aşezai ceaşca pe tavă. Ea îmi urmări gesturile mirată, cu oarecare teamă.

— ...Iar orice altceva e peste putinţă, adăugă ea repede, ca şi cum ar fi încercat să se apere.

Nu ştiu ce i-am răspuns. Mă simţeam foarte prost, încurcat. Şi simţeam, în acelaşi timp, o completă dezamăgire, o mare umilinţă. Vorbise cu atâta sinceritate de marea, unica ei dragoste. Îmi amintii emoţiile neobişnuite ale întâlnirii noastre: nu preţuiau nimic, nu însemnau nimic pentru ea.

Ea iubise, cândva: „o mare, unică dragoste”. Cuvintele acestea le păstram vii în auz; şi mă umileau, mă deprimau.

— Bănuiesc că foarte multe femei din câte întâlneşti, începu ea deodată, îţi vorbesc despre pasiunile lor cu nădejdea nemărturisită că ai să le foloseşti în vreun roman de-al dumitale. Ar fi ridicol să-ţi povestesc şi eu o nouă intrigă... (Zâmbi foarte încurcată; îşi mângâia necontenit mâinile, privindu-le.) Am vrut să-ţi spun doar atât: că am iubit cu adevărat... Şi acum hai să vorbim despre altceva...

Cât aveau să mă chinuie pe mine, mai târziu, aceste câteva cuvinte! N-am ştiut niciodată mai mult despre marea ei pasiune. N-am ştiut nici cine a fost iubitul ei, dacă mai trăieşte, dacă l-a mai întâlnit vreodată, dacă a fost frumos, tânăr, bătrân, bogat. N-am mai aflat nimic. Şi izbucnirile mele de gelozie de mai târziu erau cu atât mai cumplite, cu cât îmi dădeam seama că, dacă în acea zi de 8 ianuarie, la prima noastră întâlnire, m-aş fi arătat mai camarad şi mai calm, poate că Ileana mi-ar fi povestit tot. Poate că simţea nevoia să spună, să se mărturisească. Târziu m-am convins că păstrează foarte puţine lucruri secrete, numai pentru ea, din câte ştiu. Îmi spuneam mereu că fusese în putinţa mea să ştiu, să aflu, să pătrund în zona aceea pe care şi-a apărat-o cu o încăpăţânare aproape dementă. De multe ori m-am prefăcut naiv, întrebând-o ca din întâmplare:

— *À propos,* cum îl chema pe iubitul tău?

Sau:

— Cred că domnul acela, cine o fi fost el, ţi-a atras atenţia...

Nu izbuteam însă să aflu nimic. Zâmbea tristă, umilită, sau îmi căuta mâna şi mi-o săruta, sau începea să râdă, lăsându-mă să bănuiesc că mi-a surprins mica mea stratagemă. Am înţeles târziu că de la ea nu voi putea afla niciodată nimic. Poate mi-ar fi

spus unele lucruri înainte de a mi se da: după îmbrăţişarea noastră, însă, trecutul ei a devenit pentru mine o lespede de mormânt...

Rareori cred că se degradează mai penibil un bărbat ca într-o criză absurdă de gelozie. Fiecare dintre noi am cunoscut, fireşte, chinurile acestea fără sens, alimentate până la extenuarea finală de cea mai dezlănţuită şi desfrânată imaginaţie. Dar pentru mine, chinurile erau şi mai mari; îmi mărturisise, atunci când încă nu fusese a mea, că iubise un bărbat, care fusese „marea, unica ei dragoste”. Iar, pe de altă parte, nu ştiam nimic despre amantul acesta de taină, care mă precedase. Nu-l puteam judeca, nu-l puteam nici măcar identifica într-o anumită grupă de bărbaţi: blond, înalt, tânăr, inteligent etc. Ajungeam uneori să bănuiesc pe toţi cunoscuţii ei. Mă întrebam ce şanse ar putea avea să fie acesta sau acela. Nici măcar nu-mi dădeam seama ce stupid eram: căci Ileana îmi mărturisise că plecase din ţară şi lipsise câţiva ani, ca să nu-l mai întâlnească, iar eu credeam că acest amant necunoscut ar putea fi una din acele cunoştinţe şterse din Bucureşti... Dacă aş fi avut mai mult curaj, aş fi întrebat pe una din cunoştinţele ei; dar îmi era ruşine. Nu ştiu de ce mă temeam totuşi că întrebarea mea mă va face definitiv ridicol. Şi atunci, uneori, când eram împreună cu Ileana şi cu câţiva prieteni, mă prefăceam faţă de ei că ştiu, că am aflat, şi spuneam:

— Nădăjduiesc că şi voi sunteţi convinşi că Ileana a ales mai bine de data aceasta...

Îi priveam repede, pe furiş, pe toţi, să văd ce fac. Ileana zâmbea stins şi-şi pleca fruntea. Ceilalţi ne priveau stânjeniţi pe amândoi. Ori nu prea ştiau bine despre ce e vorba, ori se prefăceau cu un talent desăvârşit...

Din fericire, crizele acestea de gelozie dementă durau puţin. Eram destul de tare ca să mă controlez de cele mai multe ori. Iar în restul timpului, dragostea mă stăpânea în întregime...

În seara aceea, însă, îndată ce şi-a mărturisit marea ei dragoste trecută, Ileana s-a schimbat din nou: a început să semene cu cea pe care o cunoscusem la început, ca şi cum până atunci ar fi fost neliniştită şi turburată de o preocupare streină ei. Mi-a amintit din nou că uitasem cu atâta uşurinţă făgăduiala de a-i aduce cartea. M-a întrebat apoi dacă, într-adevăr, scriitorii de romane povestesc întotdeauna propriile lor experienţe şi în ce măsură o femeie pe care au iubit-o se poate transforma în eroina unei cărţi. Încerca, în orice chip, să abată discuţia într-un

domeniu neprimejdios, cel al faptelor neutre. Începusem să mă dezmeticesc şi mă bucuram că găsesc – ceea ce mi se întâmplase până atunci atât de rar – o femeie inteligentă, cunoscând totuşi viaţa, cu care aş putea sta de vorbă despre arta şi tehnica scrisului. Atmosfera devenise camaraderească, aproape un început de prietenie. Nici nu ştiu cum a trecut timpul până aproape de opt.

Am rugat-o atunci, prinzând deodată curaj, să ieşim împreună în oraş. Poate mergem la un cinematograf şi apoi cinăm împreună. A primit bucuroasă; nu prea avea prieteni în Bucureşti şi ieşea foarte rar serile.

— Dar ştii, adăugă ea, zâmbind, nemţeşte...

M-a uimit tonul degajat, sigur, al acestei observaţii. Oare ea într-adevăr crezuse că primejdia fusese definitiv înlăturată şi că am putea deveni, atât de repede şi atât de sigur, prieteni? Camaraderia între un bărbat şi o femeie tânără este posibilă numai dacă amândoi sunt foarte inteligenţi sau dacă amândoi iubesc. Altminteri, este o simplă tovărăşie mai mult sau mai puţin insipidă, foarte puţin interesantă sufleteşte, sau o etapă preliminarie unei legături tot atât de puţin interesante. Iar prietenia între un bărbat şi o femeie tânără este, de asemenea, un mare cuvânt, cu majusculă, dacă nu e alimentată de inteligenţă şi susţinută de dragostea pe care fiecare din ei o poartă unei alte persoane. Tovărăşiile acelea agreabile şi impure pe care le numim prietenii se rezumă de cele mai multe ori la vizite frecvente, la oarecare confidenţe şi la o caldă familiaritate; mai sus nu răzbat...

Ileana m-a rugat să aştept câteva minute până se îmbracă. A strâns ceştile de ceai şi a trecut alături. Când am rămas singur, m-a covârşit o mare linişte. M-am întins pe sofa, ca şi când aş fi cunoscut de mult încăperea aceasta şi mi-ar fi fost îngăduit orice gest familiar. Am privit lampa din tavan; în acea clipă mi-am adus aminte că, exact cu o seară mai înainte, cuprinsesem mâna Ileanei şi cunoscusem turburarea aceea atât de stranie. Am sărit brusc în picioare, emoţionat. Dacă, îmbrăcându-se de oraş, îşi va pune din nou voaleta aceea care îi schimbă atât de curios faţa? Inima începu să-mi bată. Pentru prima oară de când o cunoscusem eram nervos, emoţionat, nerăbdător ca la o întâlnire de dragoste.

Nu ştiu cât timp am aşteptat acolo, apropiat de fereastră, privind în neştire ceaţa însângerată a unei reclame luminoase. Am auzit uşa deschizându-se. O clipă, mi-a fost teamă să mă

întorc. Dacă, într-adevăr, lucrurile se vor întâmpla totuşi *aşa?...* Am privit-o, şi inima parcă îşi opri o clipă bătaia; nu-şi pusese încă haina de blană, nici voaletă, dar purta bluza în care o văzusem cu o seară mai înainte. Se fardase foarte uşor, şi am simţit iarăşi, cumplit, parfumul ei. M-am apropiat şovăind. Cred că m-a observat şi ea, căci s-a oprit. I-am luat mâinile încet, rugător, şi ea nu s-a împotrivit. Şi-a retras doar, palidă, capul, privindu-mă drept în ochi.

— Nu se mai poate, am bâlbâit eu. Iartă-mă... Nu se mai poate...

Eram cu desăvârşire năuc. Am prins-o în braţe, de astă dată strivitor, sălbatic, şi i-am căutat gura. A încercat să se apere şi trupul ei s-a zbătut o clipă înfiorat, apoi mi-a cuprins umerii şi mi-a primit sărutarea înnebunită. Nu i-am mai dat drumul din braţe. Când şi-a descleştat buzele din cuprinderea aceea de foc, mi-a şoptit caldă:

— Gândeşte-te bine ce faci, gândeşte-te bine...

În braţele mele era neobişnuit de uşoară. Am simţit doar atât: că plânge, înecată de un plâns de mare deznădejde, ca şi cum totul s-ar fi scufundat fără scăpare...

Şi totuşi, o auzeam cum mă strigă, cum mă mângâie.

— Iubitul meu, îmi spunea, iubitul meu...

...Când m-am ridicat să sting lampa, am avut sentimentul că totul s-a schimbat, definitiv. Şi am înţeles că viaţa a pornit năvalnică, pe căi demente, că orice se poate de acum întâmpla, în orice clipă, şi că totul va părea firesc, ca un destin absurd care se împlineşte...

IV

Târziu, în noaptea aceea, am plecat acasă. Ceasurile vaste, când trupurile noastre s-au recunoscut, ca după o lungă, blestemată despărţire, zdrobiseră orice luciditate, orice rezistenţă. Voiam totuşi să plec, mai mult pentru Ileana. Mi-ar fi fost penibil să cobor de la ea dimineaţa, în lumina puternică de zi, nebărbierit, întâlnind poate vecini bănuitori pe scări. Am ştiut apoi că toate acestea îi erau, ei, indiferente, dar atunci, în cea dintâi noapte, n-a avut putere să se împotrivească. Am luat prima maşină pe care am zărit-o. Acasă, m-am luptat mult cu somnul. Am adormit ameţit, bolnav...

Şi apoi, de a doua zi, a început ceasul patetic şi plenar al dragostei. N-am mai încercat şi nici n-am mai simţit de atunci nevoia să scap din încântarea aceasta care mă vrăjise. Fiinţa mea întreagă era înecată. Tot ce crezusem, mai înainte, despre dragoste, despre voluptate, despre libertate se dovedea acum pueril, superficial, aproape vulgar. Toate femeile întâlnite până atunci le uitasem; micile lor pasiuni, micile lor demenţe, mediocrele lor jertfe mi se păreau ridicole. Mi-ar fi fost peste putinţă de închipuit, mai înainte de a o fi cunoscut şi iubit pe Ileana, că omul se poate uni atât de desăvârşit, că dragostea poate împlini într-atât fiinţa. Prezenţa aceea, de care mă temusem atât, pe care o ştiam macerată ca piatra iadului, prezenţa femeii iubite – care este, pentru orice bărbat, demonie, dezagregare, risipire – am simţit-o, de astă dată, ca o împlinire îngerească a fiinţei mele...

Mi-am dat seama de asta după câteva zile, când, invitat de o familie de vechi prieteni în Moldova, am plecat într-o sâmbătă seara, hotărât să mă întorc la mijlocul săptămânii. În tren am călătorit cu gândul la ea. Mă mângâia doar nădejdea că-mi voi întâlni repede prietenii şi le voi putea vorbi de ea. Nici nu-mi trecea prin minte că aş putea fi indiscret sau inoportun cu mărturisirile mele. De fapt, ştiam că n-am să le povestesc cu de-amănuntul întâlnirea şi dragostea noastră; simţeam însă că am să vorbesc de Ileana vorbind despre atâtea lucruri pe care i le spusesem întâi ei, citându-i părerile, zugrăvind-o pe ea, lăudând-

o fără să-i spun numele. Într-adevăr, aşa s-a şi întâmplat. N-am vorbit decât despre ea...

Dar nu asta mi-a dovedit cât de mult o iubeam şi cât de urgentă era prezenţa ei întregii mele vieţi; ci nerăbdarea mea, numai după 24 de ore după ce o părăsisem, îngândurată, în prag. Noaptea aceea, petrecută departe de ea, a fost chinuitoare. Am fumat mult, privind în neştire tavanul, şi, de câte ori imaginea ei îmi răsărea în minte, tresăream încordat. Plecarea mea, tocmai acum, la începutul dragostei noastre, mi se părea absurdă, criminală. Mă învinuiam că n-am avut destulă tărie să-mi refuz prietenii, deşi invitaţia o acceptasem înainte de sărbători...

A doua zi nu-mi găseam locul, şi nimic din tot ce se petrecea în jurul meu nu mă interesa. Am pretextat o bruscă indispoziţie şi am plecat cu primul tren... N-aş fi crezut că tot ce citisem prin cărţi şi tot ce auzeam în povestiri despre nerăbdarea frenetică pe care o au unii îndrăgostiţi în călătorie, când se apropie de gara iubitei, poate fi totuşi reală. Cu mulţi kilometri înainte de a ajunge trenul în Bucureşti, ieşisem cu valiza pe coridor. Parcă minutele se scurgeau mai încet acum. Şi clipele acestea din urmă mi se păreau de o excepţională însemnătate. Acum simţeam, într-adevăr, cât de încet curge timpul, cât este de cumplit să aştepţi să treacă timpul.

Am oprit o maşină din faţa Gării de Nord şi am dat şoferului adresa Ileanei. Am urcat la ea aşa cum eram, cu valiza în mână, cu o carte sub braţ. Mi se opreau bătăile inimii numai la gândul că s-ar fi putut întâmpla să nu o găsesc acasă. Am sunat nervos, scurt. Câteva clipe de panică. Şi apoi am văzut-o deodată în faţa mea. Deschisese uşa fără să bănuiască măcar că m-ar fi putut întâlni acolo, în prag. Era îmbrăcată cu nelipsita ei bluză gris, cu cravată neagră. Am avut vreme, o clipă, să-i văd faţa: obosită, răvăşită, cu ochii absenţi, rătăciţi. Apoi, privirile i s-au aprins de o lumină nefirească şi gura i s-a întredeschis, fără suflare. M-a cuprins, atârnându-se de mine, ca şi cum m-ar fi regăsit după o lungă, deznădăjduită despărţire. Am purtat-o, înăbuşită, în cameră.

— Să nu mai mă laşi singură, iubitule, se tânguia, să nu mai mă laşi...

Absenţa mea o năruise. Nu mai găsea nicăieri niciun sprijin. Rămăsese aproape două zile în casă, mulţumindu-se cu câteva ceaiuri, petrecând tot timpul la fereastră, cu fruntea lipită de geam, aşteptându-mă. Am ghicit mai mult din şoaptele ei

gemute ce cumplite insomnii îndurase, cu capul înfundat în perna pe care, până atunci, mă odihneam eu. Nu putea crede că voi pleca. În timp ce eu îi vorbeam despre prietenii mei, spunându-i de ce trebuie neapărat să petrec câteva zile în casa lor, Ileana se ruga în gând, implorând un miracol care să mă ţină acolo, lângă ea. Câteva clipe după îmbrăţişarea din prag, după ce a închis uşa, nu şi-a dat seama că, într-adevăr, rămăsese singură. Credea încă într-o minune; credea că mă voi întoarce după câteva ceasuri şi vom petrece noaptea aceea împreună. Când s-a întunecat de-a binelea şi şi-a dat seama că a rămas singură, a copleşit-o deznădejdea. O chinuia gândul că mă lăsase, de bunăvoie, să plec; de ce nu se zvârlise la picioarele mele, să-mi îmbrăţişeze genunchii, să mă implore s-o iau cu mine, măcar până în oraşul în care mă duceam, şi acolo s-o închid într-o odaie de hotel, neştiută de nimeni, şi să mă zărească numai pe stradă, să mă ştie aproape de ea?... Nu-mi mărturisise totuşi nimic; doar faţa i s-a îngândurat, voalată de o mare şi discretă tristeţe, când i-am spus că voi lipsi câteva zile. Nu mă rugase decât în gândurile ei, arse, mistuite. Mi-a mărturisit însă cât de mult se chinuise, pentru că nu avusese în acea zi curajul de a cere, nu avusese curajul femeii care se zbate, dezlănţuită să-şi apere iubitul, să şi-l păstreze...

Setea trupurilor noastre a fost greu de stins atunci. Parcă nu mai era îmbrăţişare contopirea aceea din urmă, când cu adevărat se topeau contururile, dispărea carnea, ne uitam respiraţia, mistuiţi amândoi de o singură – însângerată şi nesăţioasă – gură. De mai multe ori am nădăjduit că la capătul răpirii aceleia vom întâlni, împreună, moartea. N-am ştiut că poate fi atât de ispititoare moartea, atât de caldă – voluptate fără spasm, beatitudine fără strigare. În puţinele clipe de luciditate, când mă trezeam, îmi dădeam seama că ursita nu-mi alesese numai un anumit suflet pe care trebuia să-l iubesc, ci alesese şi un anumit trup, pe care numai patima mea îl putea frânge. Toate cunoaşterile trupeşti de până atunci mi s-au părut un simplu şi nevinovat joc, o gratuită voluptate. Ileana se născuse numai şi numai pentru mine. Am avut atunci revelaţia adevăratului înţeles al strigătului: *a mea – al meu!* Posesiunea, cât ar fi ea de perfectă, nu înseamnă aproape nimic. Cel care a spus: amorul e o chestiune de epidermă se referea, fără îndoială, la aceste cunoaşteri inferioare ale trupului, la faptul că o posesiune e posibilă numai în anumite condiţiuni fizice şi pentru anumite exemplare umane. Dar trupul poate revela mai mult.

Dincolo de voluptate, dincolo de rut, este cu putinţă o regăsire desăvârşită în îmbrăţişare, ca şi cum ai cuprinde – pentru întâia oară – o altă parte din tine, care te „încheie”, te completează, revelându-ţi altă experienţă a lumii, îmbogăţită cu alte, noi dimensiuni...

Îmi dau seama cât de turbure spun toate lucrurile acestea, deşi am încercat să le limpezesc şi să le adâncesc în carte. Am scris mai ales pentru a preciza sensul acesta, înfricoşător, al unirii. Pentru că revelaţia unirii desăvârşite aceasta e: te regăseşti pe tine în clipa când te pierzi. Dar nu-ţi regăseşti experienţa ta cotidiană, profilul tău spiritual, aşa cum se desenează în lumina tare a zilei, ci te simţi fiinţă desăvârşită, totală, liberă. Este straniu că ultimele nuanţe ale pronumelui posesiv au dispărut în clipa când trupul pe care-l cunoşteam mi se descoperea ca fiind *al meu,* că Ileana aceasta, răpită de marea taină a nunţii, trupul acesta, luminat de un singur zâmbet umed, este *al meu.* Şi totuşi, cât e de vagă formula aceasta: *al meu, a mea!...* De fapt, cunoaşterea desăvârşită a trupului Ileanei nu-mi revela ceva pe care îl posedam, ceva care îmi aparţinea, ci îmi revela propria mea fiinţă, făptura mea minunată, perfectă şi liberă. În clipele acelea fulgerate, un mare Om – cosmic şi viu – creştea din taina şi cu trupul Ileanei.

Şi cu toate acestea, cât de prost mă exprim, cât e de greu să mărturisesc precis întâlnirea! Vorbesc mereu de trupul Ileanei, ca şi când l-aş mai fi simţit, întreg, ca şi cum aș mai fi fost conştient că-l strâng în braţe, înfometat. Dar simţurile mele erau atunci altele; nu mai cuprindeau volume şi linii, nu mai recepţionau senzaţii şi emoţii, ci parcă toate se topiseră împreună într-o singură inimă de foc şi, căzut din raptul acela suprem, nu mai intuiam decât o *prezenţă,* din care nu mă puteam smulge... Cât de luminoasă îmi apărea atunci moartea!... Simţeam că suntem foarte aproape de ea, iar făptura aceea cosmică şi liberă, născută din îmbrăţişare, este, ea însăşi, *moartea noastră,* şi ea nu poate fiinţa decât printr-o totală abandonare a cărnii, printr-o definitivă ieşire din noi... De ce n-aveam curajul să rămânem pentru totdeauna împreună, legaţi într-un singur trup cosmic? Nu mă gândisem până atunci la supravieţuirea sufletului, socotindu-mă apt numai pentru relaţii concrete. Dar am ştiut de atunci că niciun om n-ar putea supravieţui aşa cum este, rupt în două, singur. Viaţa are sfârşit aici, pe pământ, pentru că e fracturată, despicată în miriade de fragmente. Dar cel care a cunoscut, ca mine, desăvârşita

integrare, unirea aceea de neînţeles pentru experienţa şi mintea omenească, ştie că de la un anumit nivel viaţa nu mai are sfârşit, că omul moare pentru că e singur, e despărţit, despicat în două, dar că printr-o mare îmbrăţişare se regăseşte pe sine într-o fiinţă cosmică, autonomă şi eternă...

Nu fac deloc filozofie. Termenii aceştia teoretici i-am împrumutat mai târziu. La început, revelaţia nunţii şi a morţii am avut-o înspăimântător de concret, căci rămâneam amândoi fără simţire, vreme îndelungată, uniţi chiar atunci când trupurile noastre zăceau inerte, sfărâmate de o beatitudine care nu mai era a lor şi pe care nu o puteam păstra decât într-o istovire supremă, în moarte...

Ne-am trezit foarte târziu, în noapte, ca şi cum ne-am fi întors dintr-un somn lung, pe alt tărâm. Ne-am strâns speriaţi în braţe şi ne căutam privirile, parcă am fi fost legaţi amândoi prin destăinuirea unui mare secret, cu neputinţă de comunicat altor oameni. Ce naive ni s-au părut atunci precauţiile noastre de a nu se afla că ne iubim, că suntem amanţi! Secretul care ne lega acum era singurul înspăimântător; taina care se desăvârşise prin unirea noastră era cu adevărat de nepătruns pentru ceilalţi oameni...

Ea s-a coborât cea dintâi din pat, goală, şi, după ce a făcut câţiva paşi şovăitori prin odaie, a aprins lampa şi a început să fredoneze melodia pe care mi-ai amintit-o astă-seară. O priveam cum umblă, şi fiecare mişcare a trupului ei alb până la transparenţă mi se părea un miracol. Cum e cu putinţă să existe coapse atât de perfecte, picior atât de fraged în alungirea lui zveltă şi totuşi atât de însufleţit? Îi văzusem până atunci trupul întotdeauna turbure, în penumbră. Lumina mată îl purifica acum, sorbindu-i umbrele, lăsându-i luciul sidefiu, de scoică. Şi deodată mă simţii vrăjit de melodia aceea tristă şi simplă.

— Ce este? o întrebai.

Ileana se apropie de mine şi îngenunche lângă pat. Un zâmbet depărtat îi înmuia faţa.

— Un cântec banal, spuse, mângâindu-mă. L-am învăţat la Berlin...

— L-ai mai cântat cuiva? întrebai eu în glumă.

— Ţi-l cântam ţie, aşteptându-te, îmi spuse. Aşteptându-te şi fugind de tine... Dacă ai şti cât am fugit de tine până te-am întâlnit...

Eram mirat. Oare, într-adevăr, auzise de numele meu, citise vreo carte de-a mea şi se îndrăgostise aşa, în neştire, cum fac

fetele de pension? Dar nu mai avea naivităţile unei fete. Cunoşteam acum calda ei maturitate, purificată de bovarisme, limpezită de orice vulgar şi ieftin sentimentalism. Ileana era de mult timp femeie, desăvârşită.

— De ce-ai fugit? întrebai eu, absent.

Mă gândeam atunci câţi ani din tinereţea mea îi cheltuisem stupid, printre femei şi cărţi, trăind în aventură, la întâmplare. Dacă aş fi întâlnit-o mai devreme, înainte de „marea ei dragoste”, să o cunosc numai eu, să o fi scutit de atâtea suferinţe şi atâtea lacrimi...

Ileana se ridică de lângă pat fără să-mi răspundă şi începu să cânte, de astă dată tare:

Ich spur’ in mir
Ich fühl in dir
Das gleiche wilde Blut...

Avea o voce sfioasă şi totuşi foarte precisă, discretă, interiorizând cu un instinct uluitor emoţia. O ascultam în neştire, căci era o melodie care nu avea nimic cult în ea, nicio intenţie teoretică, şi cuprindea numai dorul tuturor oamenilor.

— Pentru cine cântai la Berlin? întrebai încă o dată, înfiorat.

Se apropie de mine şi-mi cuprinse capul în palme.

— Ţi-am spus: pentru tine... Stam seara la fereastră, în dosul perdelei, şi cântam, aşteptându-te... Ştiam că am să te întâlnesc... Asta o ştiam de foarte multă vreme, adăugă mângâindu-mi fruntea. De când eram mică de tot şi visam feţi-frumoşi...

Încercă să râdă, dar ghicisem că toate acestea o tulburaseră şi n-o lăsai să plece. Îi cuprinsei umerii, plecând-o mai mult spre mine.

— De unde ştiai? stăruii eu.

— Mi-a spus doica, răspunse cu simplitate. Mi-a spus că voi avea la început o dragoste mare, care mă va aduce aproape de moarte. Apoi, târziu, când voi fi crezut că sunt pentru totdeauna vindecată, voi întâlni o altă şi mai mare dragoste şi atunci voi fi fericită, foarte fericită...

Se opri deodată, silindu-se să-şi păstreze zâmbetul. Simţii o mare nelinişte şi mă duru din nou setea mea de a şti, de a cunoaşte tot ce ascundea trecutul ei, sufletul ei.

— Şi ce ţi-a mai spus? întrebai din nou, silind-o să mă privească în ochi.

— Să mă feresc de dragostea asta, să mă feresc de tine...

Aşteptai câteva clipe, uimit. Apoi întrebai, stăpânindu-mă anevoie:

— Dar de ce, de ce?

— Pentru că va fi prea mare...

Nu mai putu să continue. Izbucni în plâns şi-şi ascunse capul la pieptul meu. Încercai s-o mângâi, uluit, dar ea îmi strângea în neştire umerii, braţele.

— Să nu mă laşi singură, şopti din nou. Să nu mai mă laşi singură...

Am avut atunci sentimentul că o ameninţă o primejdie foarte apropiată şi nu are curajul să mi-o mărturisească; poate o mare greşeală, poate un şantaj...

— Dar ce s-a întâmplat? stăruii eu. De ce nu-mi spui? Ţi-e teamă de cineva?

— Nu, de nimeni, murmură ea, încercând să se stăpânească.

Apoi, după câteva clipe, îşi cuprinse tâmplele în mâini şi zâmbi.

— Mi-am pierdut firea, aşa, deodată...

— Ştiu de ce-ai plâns, îi spusei eu, silindu-mă să par cât mai bine dispus. Doica aceea ţi-a prezis că te voi înşela sau te voi părăsi...

— Nu, scutură ea fruntea. Mi-a prezis că am să mor...

Nu ştiu de ce m-au cutremurat cuvintele acelea rostite cu un glas mat, pe care nu i-l cunoscusem până atunci. Dar m-am silit să nu mă las influenţat de asemenea naivităţi şi am râs.

— Eu nu sunt superstiţios, îi spusei sărutându-i mâna. Doar dacă nu se va întâmpla să murim împreună, unul în braţele altuia...

Mă privi zâmbind, şi inteligenţa ei caldă, discretă, îi lumină deodată ochii.

— Nu, dacă am să mor din dragostea asta, am să mor singură...

— Dar n-ai să mori! strigai eu încruntat.

— Am să mă rog mult de tine, şi poate ai să te înduri; şi atunci n-ai să mă laşi să mor, adăugă ea, apropiindu-se.

Apoi îmi cuprinse buzele cu gura ei şi nu mă mai lăsă să spun vreun cuvânt...

* * *

Puţin timp după aceea am plecat amândoi la Predeal. Legătura noastră, mi se spusese, ajunsese cunoscută de toată lumea, dar lucrul acesta mă interesa foarte puţin. De altfel, viaţa mi-o schimbasem încă din primele zile. Nu mă mai întâlneam cu vechii prieteni, nu mai frecventam cercurile camarazilor mei şi nu mai ieşeam decât însoţit de Ileana, în lungile noastre plimbări la Şosea, pe bulevarde, la Cotroceni. Cum nu sunt prea sărac şi cum n-am scris niciodată ca să-mi pot duce viaţa, inactivitatea mea, chiar dacă s-ar fi prelungit, nu mă ameninţa în niciun fel. Începusem, când am întâlnit-o pe Ileana, o mare nuvelă; a rămas în sertar nesfârşită. Pentru că, evident, după ce am cunoscut-o pe ea, n-am mai putut scrie ca înainte. Chiar *Tinereţea Magdalenei* mi se părea acum naivă, deşi îi plăcuse mult Ileanei. Dar, întâlnind-o pe ea, nu mai mă ispitea scrisul.

Lunile acelea de iarnă au fost o lungă euforie. La Predeal, Ileana m-a ajutat să descopăr voluptatea fără seamăn a schiului, şi parcă în niciun alt joc nu regăseam atâta libertate a trupului, o atât de elixirantă autonomie. Trăiam totuşi şi acolo, în plin sezon al sporturilor de iarnă, singuri. Nu voiam cu niciun preţ să legăm noi tovarăşii sau să încurajăm pe cele începute la Bucureşti. Mâncam la un restaurant obscur, retraşi la o masă din fund, îndrăgostiţi până la uitare, privindu-ne în ochi, absenţi la tot ce se petrece sau se vorbeşte în jurul nostru. Mi s-a spus mai târziu că izolarea aceea a noastră era miezul conversaţiilor şi uimea un întreg hotel. Ileana atrăgea întotdeauna privirile. Dragostea o făcuse parcă şi mai frumoasă: înflorise cu o magnifică, nouă splendoare. Zvelteţea ei uimitoare nu se temea de niciun costum de sport şi îmbrăcămintea ei sobră o deosebea parcă şi mai mult de toate celelalte femei. Serile, porneam amândoi, singuri, să ne plimbăm prin parc, strânşi unul într-altul. Făceam planuri de călătorii, îi povesteam viaţa mea. Nu simţeam încă nevoia să mă izolez, să scriu, şi Ileana mă avea în întregime, ziua şi noaptea, necontenit. Uneori îmi povestea şi ea amintiri de la Legaţia din Berlin, îmi descria cu mult humor funcţionarii superiori de acolo, îmi vorbea despre prietenele ei nemţoaice care îi scriau regulat, trimiţându-i fotografii de la Wandsee şi portretul logodnicilor. Am înţeles că muncise greu acolo, dar alesese calea aceasta ca să poată scăpa definitiv de ţară, de familie, de prieteni. Timp de aproape patru ani nu venise niciodată în ţară. Vacanţele şi le petrecuse cu o prietenă, în Tirol. Făcuse destule economii acolo ca să poată trăi fără grijă cel puţin un an. Se întorsese în ţară, de altfel, cu gândul de a rămâne numai un an; apoi ar fi încercat să

obţină un post într-o altă legaţie, în Nord. Îi plăceau peisajele albe, sobre; se împăca bine cu oamenii oneşti, fără prea multă imaginaţie, oameni care îi îngăduiau să se odihnească, să uite, să se vindece.

Apoi mă întâlnise. Acum nu mai avea niciun plan, nu mai hotăra nimic. Uneori, în săptămânile acelea petrecute la Predeal, îmi spunea, dimineţile, lipindu-se caldă de mine:

— Ce bine e aşa, să nu te mai gândeşti la nimic, să nu mai ai nicio teamă... Aş vrea să nu mai mă deştept niciodată...

Se oprea, ascultându-şi parcă gândurile, apoi adăuga:

— Şi, dacă se va întâmpla, nu-mi pasă; am fost destul de fericită...

Ne-am întors la Bucureşti pe la jumătatea lui februarie. Şi chiar în acea zi ne-am mutat împreună, la mine.

V

Fără să-mi dau seama, aşa cum se întâmplă întotdeauna într-o mare pasiune, m-am izolat cu desăvârşire de lume. Chiar pe acei câţiva buni prieteni îi vedeam foarte rar şi numai împreună cu Ileana. Mergeam la spectacole, mai ales la concerte, dar se crease în jurul nostru o ciudată legendă şi, deşi eram pretutindeni urmăriţi de priviri curioase, aproape niciun cunoscut nu se apropia de noi. Am aflat mai târziu, în primăvară, tot ce se spunea despre întâmplarea asta a mea prin cafenele şi cercurile pe care le frecventasem înainte. Câteva luni, la Bucureşti, nu se mai vorbise despre *Tinereţea Magdalenei*, ci numai despre dragostea mea. Oamenii pe care îi frecventam nu ştiau nimic despre Ileana: cine este, de unde vine, unde a trăit înainte de a mă întâlni. Cu atât mai stranie părea vraja ei, apărând uneori alături de mine, îmbrăcată întotdeauna sobru, în alb şi negru, sau în nuanţe stinse, discrete, de *gris*, privind în jurul ei fericită, calmă, aproape fără să vadă. Când ieşeam de la vreun spectacol, plecam întotdeauna singuri şi alegeam restaurante modeste, căutate mai ales de familii burgheze, unde nu riscam să întâlnim cunoscuţi. De altfel, Ileanei îi plăceau locurile acelea fără pretenţii, mirosind a bere proaspătă şi a chimen, şi acolo ne aşezam la masa cea mai ascunsă, ca doi îndrăgostiţi la o întâlnire tainică. Uneori, fireşte, trebuia să acceptăm anumite invitaţii, mai ales ale arhitectului în casa căruia ne cunoscusem. Eram aşezaţi departe unul de altul la masă şi ne căutam necontenit privirile. Iar în timpul dansului o urmăream, palid, în braţele partenerului, şi respiraţia nu mi se astâmpăra decât în clipa când se întorcea lângă mine. Rămâneam puţin, de câte ori erau prea mulţi invitaţi. Aveam doar o singură prietenie, o pereche de curând căsătorită, în casa cărora mergeam cu bucurie. Ileana cânta uneori, rezemată de uşă, privind vag înainte, cu braţele prinse la spate...

Iarna a trecut repede. Luna martie a fost în acel an friguroasă, rece, întunecată. Nu mai puteam porni, în apropierea amurgului, în lungile noastre plimbări. Rămâneam în casă amândoi. De cele mai multe ori eu citeam vreun poet cu glas tare, iar ea mă asculta întinsă pe pat, cu capul răsturnat, cu ochii

închişi. Îi plăceau mai ales poemele melancolice, îi plăcea mult Rilke şi Baudelaire. Dar nu mă asculta întotdeauna. Mă plimbam prin odaie, cu volumul în mână, şi dacă repetam câteodată un vers cu alt glas, adresându-i-l, o surprindeam uneori absentă. Tresărea, atunci, ca şi cum s-ar fi deşteptat din somn. Dar ea era numai furată de gânduri. Mă apropiam şi o cercetam.

— Are să ţină mult asta?... mă întreba, înfiorată.

Mi-am dat seama că nu se gândea întotdeauna la o eventuală despărţire; asemenea gânduri cumplite le respingea cu dârzenie întreaga ei fiinţă. Dar bănuia că viaţa aceasta, trăită împreună clipă de clipă, miracolul acesta, a două făpturi necontenit prezente una pentru alta, nu va putea dura. Îşi dădea seama, zărindu-mă uneori în faţa raftului cu cărţi, că în curând mă va cuprinde vechea mea patimă şi că atunci munca mă va fura de lângă ea ceasuri şi zile întregi. Ştia că setea mea de creaţie, de scris, a fost numai adormită, că ea nu va putea fi definitiv stinsă. Se împăcase cu acest destin – despărţirea noastră pentru lungi, chinuitoare intervale – dar l-ar fi voit cât mai târziu împlinit. Câteodată îşi spunea că e imorală cu dragostea ei strivitoare, că un om nu poate trăi fără să muncească, şi mai ales un artist nu are dreptul să-şi îngroape talentul într-o dragoste fericită, şi pentru fiinţa ei cinstită îndoielile acestea erau chinuitoare. Dar întotdeauna sfârşea prin a-şi spune că, moral sau imoral, bine sau rău, toate acestea n-au nimic de-a face cu adevărata, tainica dragoste; că întâlnirea noastră este singurul lucru esenţial, *real,* iar toate celelalte – muncă, creaţie, talent, onoare şi câte vor mai fi – nu preţuiesc nimic, căci toate sunt zădărnicii omeneşti ale pământului...

Dar nu avea curajul să-mi mărturisească gândurile acestea. În ziua când mi-a simţit o uşoară nervozitate, un neastâmpăr de febră, şi i-am mărturisit că *trebuie* să scriu, m-a rugat să încep chiar atunci şi mi-a pregătit măsuţa de lucru lângă fereastră. Am ştiut de la început că-mi va fi peste putinţă să scriu în apropierea ei, dar se ruga atât de frumos s-o las acolo, încât n-am putut s-o refuz. Şi-a luat o carte şi s-a ghemuit în fundul divanului. O auzeam cum îşi ţine răsuflarea ca să nu mă deranjeze, cum întoarce încet, cu deosebită grijă, paginile. Zâmbeam. Mi-era greu să mă concentrez şi nu puteam obţine acea perfectă izolare faţă de lumea dinafară, preliminară oricărui act de creaţie. Prezenţa Ileanei era cu atât mai tulburătoare, cu cât nu o mai auzeam şi nu o mai simţeam pe ea. Şi prezenţa aceasta era euforică, mă aduna şi mă îndrepta în cu totul altă parte decât în

cercul artei mele. De altfel, cred că nicio creaţie artistică nu e cu putinţă într-o stare de plenitudine şi euforie. Trebuie să simţi în toată fiinţa ta o lipsă, o absenţă care te macină, căci aceasta îşi caută împlinirea în actul creaţiei. De aceea n-am putut niciodată scrie într-un peisaj sau ascultând muzică, trăind revelaţia iubirii sau oricare altă revelaţie: bunăoară, a unei idei cuprinzătoare, a unei noi înţelegeri a lumii...

După vreo zece minute, în care timp am privit cerul pe fereastră şi am sfârşit de fumat o ţigară, m-am sculat de la măsuţă. Am găsit-o palidă, înspăimântată. Mă urmărea cu ochii, aşteptând parcă din clipă în clipă sentinţa.

— Nu poţi? mă întrebă, încercând să zâmbească.

Am început să râd şi am cuprins-o în braţe. De altfel, neliniştea aceea vagă a creaţiei se risipise. Am rămas lângă ea, pe divan, citind pe aceeaşi pagină. Cred însă că un amănunt întâlnit după cele dintâi rânduri m-a făcut gânditor.

— Iar ai fugit de lângă mine, îmi şopti mângâindu-mi părul. Ce lesne te simt când fugi...

Avea un glas trist, resemnat. I-am spus că înainte de a putea scrie ceva, trăiesc întotdeauna o mare nelămurire, şi, aproape fără să-mi dau seama, gândurile se torc pe un fir necunoscut. Împotriva absenţelor acestora, în răstimpul cărora se împlinesc obscure procese de creaţie, nu pot lupta. I-am spus că de a doua zi voi încerca să scriu în biroul meu.

— Lasă uşa deschisă, să te simt mai aproape, m-a rugat.

Fireşte, uşa aceea deschisă îmi atrăgea la început atenţia. Peste puţin timp am închis-o, ca din întâmplare. Pe ea nu o auzeam, nu o simţeam. M-am ridicat de la masă şi am început să mă plimb, cu paşi mari, prin birou. Încet-încet am izbutit să mă izolez, să uit că Ileana mea se află la câţiva metri de mine. În seara aceea n-am ieşit deloc; apusul de soare a invadat biroul meu, dar nu l-am văzut. Ileana mi-a spus că l-a privit pe fereastra odăii noastre (numisem aşa dormitorul). Mi-a mărturisit că era emoţionată. Simţise că mă despărţisem definitiv de ea; că o uitasem, dar durerea aceasta – presimţită şi aşteptată de multă vreme – începea să fie înecată de un alt, mai vag, sentiment: alături de ea se petrecea un lucru de taină, se îndeplinea un act de creaţie. Mă auzea suflând greu, auzea foile de hârtie sfâşiate nervos, şi fiecare sfâşiere o înfiora; parcă o zgâriau pe ea mâinile mele. Mă auzea apoi oftând, sculându-mă brusc să mă plimb prin odaie, deschizând uşa ca să beau apă, aprinzând ţigara. Asculta toate acestea şi o cuprindea uşor fiorul;

înapoia semnelor acestora de suferinţă se petrecea o mică minune, pe care niciodată nu o bănuise atât de dramatică. Crezuse că literatura este exclusiv o operă de inspiraţie, că talentul înseamnă darul de a auzi anumite cuvinte – pe care urechea celorlalţi nu le aude – şi a le aşterne pe hârtie; a le dicta mai mult, un ceas, două, cinci, până ce oboseşte mâna. Şi asista acum la lupta aceea surdă împotriva materiei. Mă urmărea uneori trecând prin odaie, concentrat, fără s-o văd, fără să bănuiesc măcar că ea e acolo, şi singurătatea aceea, alături de mine, o strivea atunci până la risipire. Când mă înapoiam, târziu, după miezul nopţii, şi o cuprindeam în braţe, mă săruta lacom, parcă m-ar fi regăsit după o lungă despărţire.

— Ai scăpat de demon? mă cerceta, mângâindu-mi fruntea.

Nu mă întreba niciodată ce scriu, nu-mi cerea să-i povestesc subiectul, nu tânjea nici măcar să citească foile rămase pe birou. Se trudea numai să alunge de pe fruntea şi de pe faţa mea umbrele muncii. Căci mă reîntorceam întotdeauna stors, bolnav, şi febra îmi înăsprea trăsăturile, îmi turbura ochii. Ileana era atunci blândă, şi mâinile ei palide mă răcoreau...

Cartea pe care o începusem în acea primăvară a rămas neterminată. Şi nici n-aş mai putea-o încheia acum. Am scris numai câteva săptămâni. În acel timp nu mai ieşeam aproape deloc din casă. Masa o primeam amândoi de la pensiunea din vecinătate. Ileana îmi făcea târguielile, îmi cumpăra ţigările şi-mi pregătea, în istovitoarele după-amiezi de lucru, cafeaua. Veneau, rar, să ne viziteze, prieteni.

— Andrei se luptă cu pruncul lui, le spunea zâmbind.

Într-o seară, rămânând singuri, începu gânditoare:

— Ce naştere grea...

— Te întristează? o întrebai.

Nu-mi răspunse. Plecă numai privirile în pământ, mângâindu-şi mâinile. Era un gest care o obseda în ultimele luni. De câte ori nu eram *prezent*, nu mă simţea ea aproape, îşi mângâia mâinile; parcă ar fi încercat, în neştire, să regăsească mângâierea mea, să se mintă. Am văzut însă că tace şi n-am mai stăruit.

Nu mi-am adus aminte de acest amănunt decât câteva săptămâni în urmă, într-o dimineaţă luminoasă de aprilie. Rămăsesem mai mult în pat, şi Ileana, într-o cămaşă lungă de noapte, care îi alungea până la mirare trupul, privea pe fereastra deschisă.

— Andrei, mă întrebă ea deodată, fără să se întoarcă, tu n-ai vrea să ai un copil?

Mi s-a părut atât de stranie întrebarea, atât de neaşteptată, încât am zâmbit stupid, neştiind ce să răspund. Mă obişnuisem de mult cu gândul că sunt un artist şi că nu pot avea decât filiaţie spirituală. Poate că era mai comodă atitudinea aceasta; poate că mă gândeam că un copil mă va lega de o anumită femeie, de un anumit loc, îmi va ştirbi libertatea mea, silindu-mă să muncesc mai mult, schimbându-mi poate cu desăvârşire înţelegerea lumii. Pentru mine, artistul era un tip uman bine definit; avea anumite drepturi şi licenţe, dar avea şi foarte multe datorii faţă de el însuşi, faţă de arta şi destinul său. Şi, apoi, fireşte, problema aceasta era legată de ideea căsătoriei, instituţie pe care o veneram, dar din care excludeam pe artişti şi pe gânditori. Mă hotărâsem de mult să rezist cu cruzime împotriva oricăror ispite de aşezare, de viaţă casnică. Uneori, întorcându-mă acasă, singur, din vreo familie tânără, fericită, invidiam soarta oamenilor simpli, pe care destinul nu-i silea să rămână până la moarte într-o splendidă, rece solitudine. Îmi plăcea atunci să asemăn soarta artistului cu chemarea monahală. Ca şi un călugăr, menit contemplaţiei, artistul era blestemat să rămână singur, fără urmaşi...

Fireşte, în afară de aceste certitudini, care făceau parte din structura mea intimă şi din destinul meu, aveam şi o sumă de superstiţii în legătură cu căsătoria. Mi se părea că, alături de o femeie care ţi-a devenit soţie, nu mai ai dreptul să compui aşa cum te îndeamnă actul pur al creaţiei. Capeţi, prin căsătorie, o nouă demnitate civilă, care turbură intuiţia artistului. Pe de altă parte, înţelegeam artistul ca un om în veşnică disponibilitate, creator de valori estetice şi atât. Viaţa lui se putea schimba, şi era bine să se schimbe de la o zi la alta. Experienţa lui, care se cuvenea prodigioasă, nu putea fi limitată, imobilizată...

Cred că Ileana mi-a ghicit gândurile, văzând că nu-i răspund, căci a adăugat, cu un glas mai.

— Nu e vorba de *altceva,* înţelegi bine. Dar aş vrea atât de mult să am un fiu prin tine...

Veni repede de la fereastră şi se ghemui alături de mine. Îmi cuprinse obrajii şi începu să se roage. Niciodată n-am văzut-o atât de schimbată; parcă se temea de ceva nevăzut, de o menire a cărei aripă o simţise în preajmă. Şi ce altă femeie ar fi avut atâta curaj să vorbească despre pântecele ei neroditor, să mărturisească deodată o taină pe care nu o bănuisem, o durere surdă, cumplită, la care nu mă putusem gândi? Setea ei de rodire mi-a revelat atunci o altă Ileană, cu rădăcini profunde,

legată de pământ, arsă de un dor pe care nicio mângâiere de a mea nu-l putea ostoi. Mă gândisem întotdeauna cu emoţie la maternitate, dar destinul acesta mi se păruse de un ordin inferior, legat mai mult de întâmplare şi fiziologie şi alimentat exclusiv de instincte. Nu crezusem că dorul acesta poate covârşi uneori o femeie până la totală risipire, că poate pătrunde toate zonele conştiinţei sale, marcând-o lent, subteran.

— Tu *faci* ceva, îmi şopti Ileana, tu creezi. Eu însă n-am niciun fel de dar, sunt numai o simplă femeie. Şi să rămân mereu aşa, ca acum, pură...

Am încercat s-o mângâi, dar eram turburat şi eu de forţa aceea obscură, copleşitoare, care o purta pe ea, îndemnând-o să-şi ceară curajos împlinirea destinului. De unde izbucnise deodată strigătul acesta pământesc în Ileana mea, a cărei iubire venea din altă parte, prea desăvârşită ca să rodească? Să fi fost oare primăvara aceea târzie, care răzbise numai în câteva nopţi şi răscolise oraşul îmbătându-l cu soare şi sevă? Ce se întâmplase în inima iubitei mele, ce gol rămăsese acolo nestrăbătut de patima mea şi care o înghiţea acum în întregime? Şi totuşi, în marea mea emoţie răzbătea un început de gelozie. Ileana nu era deci fericită numai şi numai cu mine. Îi mai lipsea ceva, simţea nevoia unei împliniri care, deşi se făcea prin mine, era dincolo de mine şi ne despărţea. Crezusem până atunci că la dragostea noastră nu se mai putea adăuga nimic. Era perfectă, autonomă, impermeabilă faţă de oricare altă forţă. Amândoi alcătuiam o pereche desăvârşită, creaţi unul pentru altul, meniţi să creştem şi să murim împreună. Unirea noastră aproape că nu mai avea rădăcini pământeşti. Eu nu puteam uita extazul îmbrăţişărilor, care ne smulgea pe amândoi din fire, unindu-ne în altă lume. Poate că numai o dată la mii de ani taina unirii se mai împlineşte atât de desăvârşit...

Şi acum, deodată, descopeream că Ileana rămăsese totuşi legată de matca primordială, nutrită de aceleaşi rădăcini ale nopţii...

— Noi nu suntem o pereche din această lume, încercai eu s-o mângâi. Destinul nostru nu se împlineşte aici pe pământ. Noi ne-am cunoscut numai în dragoste. Dragostea e raiul nostru, dragostea fără fruct. Întocmai ca Tristan şi Isolda, ca Dante şi Beatrice, adăugai eu zâmbind, ca să alung văzduhul acela turbure, îmbătător, din preajma noastră.

Ileana mă strângea în braţe, plângând. Simţeam cum i se cutremură tot trupul, ca într-un spasm.

— Ţie poate ţi-e teamă de *altceva,* repeta ea, fără să mă privească... Ţi-e teamă că asta ar putea să te lege definitiv de mine...

Am încercat să râd. Se temea tocmai de un lucru care nu-mi trecuse prin gând.

— Dimpotrivă, spusei, mi-e teamă că iubirea noastră s-ar putea adultera dacă ar rodi aici, pe *pământ,* sublimai eu ultimele cuvinte. Ar deveni altceva; poate tot atât de preţios, dar nu atât de pur, de desăvârşit.

— Dar eu ce mă fac? mă întrebă ea tulburată, ridicându-şi ochii.

Mă gândii o clipă, apoi o cercetai, grav.

— S-a întâmplat ceva?

— Nu, nu e vorba de asta, mă opri ea crispată. Tu scrii, tu eşti un artist, dar eu am să rămân la urmă de tot singură, stearpă...

Am crezut că se gândeşte la bătrâneţe şi iar am râs.

— Eşti atât de sigură că ai să-mi supravieţuieşti?

— Vrei să mă necăjeşti, şopti ea, zâmbind. Eu am să mor înainte de tine. Dar nu mă gândeam la asta...

— Astăzi eşti plină de mistere, spusei ca să curm. Şi uite câtă lumină e afară...

Îi întorsei încet capul spre fereastră, fără să-mi dau seama, atunci, că tocmai soarele acela proaspăt o nelinişteşte atât de adânc.

— Tu nu vrei să înţelegi, îmi spuse. Şi totuşi, dintre toţi, tu erai singurul...

Am început s-o necăjesc; recunosc, destul de stupid: aşadar, înainte de a mă iubi, m-a comparat cu alţii, m-a ales ţinând seama de anumite eventuale virtuţi ale mele etc. Dar Ileana nu voia deloc să glumească în dimineaţa aceea. Scutura din cap, chinuită. Plânsul o înfrumuseţase; era acum mai palidă, înfiorată, ochii neistoviţi şi mai arsă gura. Am vrut atunci, cu orice preţ, s-o liniştesc. Am vrut măcar să-i dau o nădejde.

— Suntem încă la începutul vieţii, Ileana, i-am spus. Ne aşteaptă atâtea înainte. Sau poate ţi-e teamă că n-am să te pot iubi întotdeauna ca acum?

Nu-mi răspunse, ci îmi mângâia numai obrajii, zâmbind. Am repetat întrebarea, mâhnit.

— Nu ştiu, iubitul meu, îmi spuse. Asta nici tu n-o ştii...

Simţeam că ne cufundăm amândoi într-o zonă obscură, incertă, primejdioasă, şi am curmat făgăduindu-i. Dar continuam să zâmbesc.

— Mai târziu, când vom vedea că nu mai putem rămâne prea mult în cer, atunci...

Nu mă lăsă să sfârşesc. Îmi cuprinse gura, sorbindu-mi răsuflarea, înecându-mă în trupul ei fără început...

* * *

Se opri, obosit. Hasnaş rămase cu capul prins în palme, fără să facă vreo mişcare.

— Mi se pare că nu ţi-e bine, vorbi Mavrodin, încercând să se ridice. Am să-ţi povestesc atunci altă dată...

Celălalt se apără, scuturându-se, nervos:

— Te rog, continuă, vorbi el repede. Nu am absolut nimic. Mă gândeam numai. Îmi aminteam şi eu... Atât; te rog să mă crezi...

Faţa i se înăsprise, privirile erau întunecate, turburi. Căută tabachera şi aprinse o ţigară. Degetele i-au tremurat o clipă apropiind chibritul. La lumina scurtă, Mavrodin îi văzu fruntea brăzdată, îi pierise seninătatea care îl impresionase atât de mult. Buzele parcă se striviseră, uscate.

— Te rog, continuă, repetă el, văzând că celălalt şovăie. M-au frapat numai anumite lucruri. Asta a fost tot.

— Nu cumva ţi-e frig? S-a făcut destul de rece.

— Nu am nimic.

Rostise cuvintele rar, apăsat. Mavrodin plecă fruntea, îşi cuprinse mâinile, încleştându-le, şi după un răstimp, adunându-şi gândurile, începu.

VI

Am petrecut vacanţele de Paşti într-un sat de munte. Ne-am dus amândoi la slujba din Vinerea Mare. Când a început să se cânte prohodul, Ileana şi-a plecat bărbia în piept. M-am depărtat puţin de ea, s-o las singură. Bănuiam că o copleşesc emoţii felurite, turburi. Nu o ştiam prea religioasă, deşi despre Dumnezeu şi despre lucrurile de dincolo nu vorbeam împreună. Prohodul, îmi spuneam, îi aminteşte toate deniile copilăriei sale triste, o poartă spre gândul morţii, neliniştind-o. Dar peste câteva clipe am băgat de seamă că plânge deznădăjduit, cutremurându-i-se tot trupul. De la întâmplarea pe care ţi-am povestit-o adineaori nu o mai văzusem plângând. Parcă făptura ei întreagă se despletise, bântuită de o mare, neomenească durere. Zadarnic îşi astupa gura cu batista, zadarnic îşi apăsa degetele în jurul gâtului: nu-şi putea potoli plânsul. Oamenii din jurul nostru o priveau uimiţi, emoţionaţi şi ei de durerea aceasta nestinsă. M-am apropiat de ea şi mi-a luat brusc mâna; a început să mi-o strângă înspăimântată şi mi-o apăsa de inima ei. Îi simţeam trupul zvâcnind. I-am cuprins încet braţul şi am scos-o afară din biserică. Mergea în neştire, cu bărbia rezemată de piept. Când am ieşit în curte, răcoarea nopţii a început s-o trezească. Ne-am plimbat mult, în întunerec, fără să vorbim. O ţineam aproape de mine, mângâind-o.

— Aşa se va întâmpla cu toţi, vorbi deodată, în şoaptă.

Nu ştiam la ce se gândeşte. I-am răspuns câteva cuvinte găsite la întâmplare.

— E adevărat că a murit acum, adăugă stins. Şi aşa are să fie cu toţi...

Nu vorbise niciodată despre această moarte, concretă. M-a surprins glasul ei deznădăjduit, privirile ei rătăcite, care începeau să-mi caute ochii. Şi, cu toate acestea, ghiceam că nu melodia de jale a prohodului o înfiorase atâta, în trupul ei se sfâşiase ceva sau îngheţase ceva; căci tristeţea şi deznădejdea au stăpânit-o cu aceeaşi intensitate şi după ce s-a încheiat slujba şi ne-am întors acasă, şi nu s-a stins toată noaptea, nici a doua zi. Ghiceam că, pentru ea, murise cu adevărat *cineva* în acea noapte. Misterul nu o întâmpinase în biserică. Simţurile ei

obscure aflaseră de altundeva vestea morţii, şi vestea aceasta o surpase.

— Ţi-e frică? o întrebai, prosteşte, fără să-mi dau seama.

Îmi şopti mai înfrigurată:

— Mi-e frică să nu mor singură...

Se apropie iar de mine. Era însetată de prezenţa mea concretă. Dar iubirea ei a fost pură, deznădăjduită atunci. A adormit greu; simţeam alături de mine, pe perna mirosind a sulfină, răsuflarea ei înfierbântată, auzeam oftatul ei adânc. Şi apoi un interval de absolută, nefirească linişte, parcă s-ar fi oprit brusc viaţa în ea. Asculta atunci cu toată fiinţa ei, asculta pesemne zvonuri din noapte, pe care eu nu le puteam prinde.

A doua zi de dimineaţă s-a deşteptat palidă, bolnavă. Un neastâmpăr neobişnuit a început s-o stăpânească cu cât se apropia apusul soarelui. Am crezut că, poate, începe să se teamă de ceva necunoscut. Dar neliniştea ei nu avea totuşi nimic straniu. În noaptea aceea am aşteptat să auzim clopotele pentru slujbă, plimbându-ne amândoi într-o poiană de la marginea satului. Era încă destul de răcoare, şi păşeam strânşi unul într-altul. Ileana n-a vorbit decât foarte puţin atunci. Apoi, pe nesimţite, a început să se schimbe. Parcă se trezea. Şi am simţit cum trupul ei se înfioară de altă atingere, hrănit parcă de un sânge nou mai fierbinte. Am coborât amândoi repede în sat îndată ce am auzit clopotele. Mergeam aproape fără să ne dăm seama. Am ajuns în biserică puţine clipe înainte de a se fi aprins lumânările. În timp ce înaintam, am început să auzim în jurul nostru: „Hristos a înviat!” Ileana s-a oprit şi, prinzându-mă în braţe, m-a sărutat pe obraji...

Niciodată nu m-a lăsat, în urmă, s-o întreb ceva despre nopţile acelea...

* * *

Ne-am întors la Bucureşti a treia zi de Paşti. Pentru lunile mai şi iunie hotărâsem să plecăm din ţară. Călătorisem până atunci mai mult singur sau cu vreo prietenă trecătoare. Îmi făgăduiam, de data aceasta, să străbat alte oraşe şi să le regăsesc, alături de Ileana, pe cele cunoscute, transfigurate de prezenţa ei. Nu voiam să mergem în Germania, unde ea trăise atâţia ani şi pe care o cunoştea atât de bine. Aş fi vrut să vadă anumite peisaje pentru întâia oară alături de mine. Tot ce vieţuise ea, tot ce iubise şi-i plăcuse ei înainte de a o fi întâlnit îmi era străin,

vrăjmaş. Uram, de pildă, Berlinul, unde trăise ea patru ani şi unde, poate, avusese prietenii şi se bucurase de lucruri pe care eu nu le cunoscusem. Aş fi vrut să mergem în sudul Franţei, dar ea se scutură. Nu-i plăcea, nu o interesa, îmi spunea; şi-apoi sunt prea mulţi oameni obosiţi acolo, adăuga, şi prea mulţi bătrâni...

Ne-am hotărât, fireşte, să alegem Italia. O săptămână înainte de plecare, întorcându-mă din oraş, văd pe Ileana în faţa mea, pe trotuar, alături de un tânăr brun, înalt. Vorbeau foarte aprins, aproape certându-se. Când mă zări, avu o clipă o mişcare de spaimă şi apoi obrajii i se aprinseră. Rămăsesem împietrit pe trotuar. Tot ea înaintă câţiva paşi spre mine, silind pe tânărul necunoscut să o urmeze.

— Să-ţi prezint pe fratele meu, spuse cu glas ferm. Un domn care mă vede la un an o dată şi atunci încearcă prin orice mijloace să mă necăjească...

Tânărul mi-a strâns mâna foarte jenat. Ileana mă prezentase: „prietenul meu”, dar nu cred că formula aceasta îl turbura, ci întâlnirea noastră. Ca şi pe mine, de altfel. Căci, în prima clipă, zărindu-i pe ei, unul lângă altul, câţiva paşi spre mine, silind pe tânărul necunoscut să o urmeze, se prăbuşiseră deodată toate certitudinile, şi viaţa mea întreagă o simţii, în acea clipă, fără sens. Îi priveam aiurit. Când am auzit că e fratele ei şi i-am strâns mâna, zâmbind penibil, am încercat să mă agăţ de speranţa aceasta că îi este, într-adevăr, frate, că lucrurile nu sunt poate definitiv pierdute. Şi atunci, privindu-l bine, mi s-a părut că seamănă; aceeaşi faţă uşor prelungită, aceiaşi ochi enormi, cu sclipirea înrourată. Am bâiguit câteva cuvinte.

— Eu am să vă las, şopti fratele ei, foarte încurcat.

Ne strânse mâinile la amândoi, jenat, aproape fără să ne privească.

— Şi încearcă să fii cuminte, îi strigă Ileana.

Îşi găsise acum glasul ei de mai înainte, îşi regăsise zâmbetul. Ce bine ştie să se prefacă, gândeam păşind agale alături de Ileana. O completă oboseală puse stăpânire pe mine; o oboseală în care se amestecau deznădejdea, indignarea, sila.

— Ce ai? mă întrebă ea emoţionată.

— Povestea asta cu fratele... începui eu. Recunoaşte că e destul de prost ticluită...

— Andrei! strigă ea, oprindu-se în mijlocul străzii, palidă, muşcându-şi buzele.

Aproape că m-am speriat auzind-o: mi-era ruşine de câţiva trecători, care întoarseră miraţi capetele. Dar, în acelaşi timp, o

sfioasă bucurie începea să-şi facă loc în suflet. S-ar putea ca totuşi să fie adevărat. Strigătul acela fusese prea sincer. Şi paloarea ei neobişnuită, buzele acelea, pe care şi le muşca în neştire. I-am luat braţul. S-a împotrivit.

— Tu eşti de vină, îi şoptii. Nu mi-ai spus niciodată că ai un frate... Nu-mi spui niciodată nimic de viaţa ta, de trecutul tău...

Am nădăjduit că, cel puţin de data aceasta, îmi va mărturisi tot, povestindu-mi cu de-amănuntul viaţa ei. O simţeam cum se zbate cu taina aceasta, cum o ispitea o mare şi totală mărturisire. Dar, până în cele din urmă, a rezistat. Mi-a spus doar că mama ei s-a recăsătorit un an de la moartea soţului şi că a mai trăit foarte puţin după aceea. Din această căsătorie s-a născut un singur fiu: mama a murit dându-i naştere. Pe fratele acesta vitreg l-a văzut destul de rar, mai ales în timpul din urmă. Este un detracat, mi-a spus. Şi n-a mai vrut să adauge nimic altceva.

Am crezut. Ochii ei, durerea şi dragostea ei anevoie mă puteau minţi. Dar am rămas, după această întâmplare, cu un gust amar în toată fiinţa mea. Aş fi vrut să plecăm cât mai repede din ţară, să ne regăsim. Întâlnirea cu fratele vitreg, refuzul ei de a-mi spune mai mult mă rodeau, fără să-mi dau seama. Ea îmi spuse atunci:

— Toate acestea sunt lucruri moarte pentru mine. Eu n-am niciun fel de trecut, nu mi-aduc aminte de nimic...

Dar, cu toată sinceritatea mărturisirii, fel de fel de gânduri absurde nutreau o altfel de gelozie. De ce trebuie să fie numaidecât lucruri moarte ca să poată fi suportate? îmi spuneam. Asta înseamnă că viaţa ei dinainte a fost cumplită, că dragostea ei a fost dementă. De ce nu întâlnesc niciun martor al trecutului ei? Unde a trăit, de n-a lăsat niciun fel de urmă? Printre lucrurile ei se aflau mai multe cutii pline cu scrisori, şi o dată, când am rămas singur în casă, am fost cuprins de o poftă nebunească de a le sparge capacele şi de a le cerceta. M-am abţinut cu greu... I-am spus atunci:

— Încăpăţânarea asta a ta de femeie fatală, fără stare civilă...

Am crezut că-mi va răspunde. A plecat ochii în jos şi a tăcut.

— Cel puţin ai putea arde ultimele documente, i-am spus indicându-i cutiile.

Ea s-a ridicat şi s-a dus la etajeră, fără să scoată un cuvânt. Mi-a arătat o cheie.

— Sunt numai scrisori de la prietenele mele din Berlin, mi-a spus. Să ţi le arăt...

Am simţit o furie brutală împotriva mea, împotriva stupidităţii mele, şi asta m-a îndârjit. Am plecat din odaie.

— Mulţumesc, nu te mai obosi, i-am spus aspru.

Când m-am întors din birou, după câteva ceasuri, am găsit-o aşa cum o lăsasem. Cu cheiţa în mână, aşezată pe scaun, cu cealaltă mână sprijinindu-şi fruntea, fără priviri. A început să-mi pară rău de tot ce făcusem. M-am apropiat de ea. Mi-a auzit paşii şi a întors cu greu capul. Faţa îi era cumplit de palidă, obosită. Încerca totuşi să zâmbească.

— Iartă-mă, i-am spus.

— Tu să mă ierţi pe mine, mi-a şoptit luându-mi mâna şi sărutându-mi-o. Eu sunt de vină...

Şi, cu toate acestea, săptămâna întreagă m-am chinuit fără odihnă. Mergeam uneori pe stradă şi mă întrebam dacă nu cumva trecutul ei ascunde ceva monstruos, dacă în afară de dragostea aceea mare n-au mai fost întâmplări şi drame pe care nu va avea niciodată curajul să mi le mărturisească.

Ca întotdeauna, gândurile mă duceau pe căi absurde, ridicole. Îmi spuneam, bunăoară, că poate Ileana mea a fost spioană în timpul războiului, fără să-mi dau seama că atunci nu putea avea mai mult de 14 – 15 ani. Sau credeam că e amestecată în cine ştie ce afaceri de şantaj, sau că a fost vreodată în vreun *muzichall,* în străinătate. De ce nu voia să revadă sudul Franţei, de ce cunoştea atâtea cântece germane?! Câteodată îmi aminteam cu uimire că Ileana ştie foarte multe lucruri: amănunte din viaţa vreunui om al cărui nume îl pronunţam din întâmplare sau o sumă de lucruri precise în legătură cu sportul, cu finanţele chiar. Cum o ştiam foarte inteligentă şi cum îmi spuneam mereu că a trăit patru ani într-o legaţie importantă, nu mă izbeau, atunci, pe loc, amănuntele acelea. Dar de câte ori mă invada gelozia, ele se grămădeau, otrăvitoare, în mine.

...M-am deşteptat din nebunia aceasta a geloziei cu câteva zile înainte de plecare. Am surprins-o, o dată, cum mă priveşte în timp ce citeam, şi era atâta adoraţie, atâta netăgăduită dragoste în privirea ei, încât o mare linişte mi-a înecat toată fiinţa...

* * *

...Şi, cu toate acestea, călătoria noastră, pe care o aşteptam ca o revelaţie, s-ar fi putut rata dintr-un asemenea amănunt stupid. Cine nu ştie, de altfel, că în dragoste nicio certitudine nu e definitivă, că lucrul acela elementar – sentimentul că eşti iubit – trebuie necontenit verificat, căci o singură îndoială, o singură greşeală surpă totul în nebunie şi dezgust? Săptămâni întregi, luni chiar, trăisem într-un extaz continuu şi, uneori, avusesem chiar certitudinea că unirea noastră e un miracol pe care numai câteva perechi l-au trăit desăvârşit în lume. Şi, cu toate acestea, nicio amintire cerească nu mai rămânea pură, fermă, când – din pretexte stupide – îndoiala începea să mi se strecoare în inimă. În acele momente infernale îmi judecam iubita aşa cum îşi judecă orice bărbat întunecat femeia cu care s-a culcat o noapte; cu aceeaşi cruzime, cu acelaşi cinism, cu aceeaşi demenţă...

Prima zi, îndată ce am trecut graniţa italiană, a fost pentru noi amândoi o revelaţie. Stăteam alături la fereastră, tâmplă lângă tâmplă, fără să ne spunem nimic. În niciun alt peisaj nu ne simţeam, firesc, atât de uniţi. Am ajuns la Veneţia într-o seară. Mi s-a părut că nu mai întâlnesc pe faţa Ileanei aceeaşi încântare de până atunci. Am crezut că, poate, e obosită, deşi ne odihnisem o noapte la Triest. De-abia a doua zi am observat că nerăbdarea ei, departe de a se ostoi, creştea. Nu era senină, nu o simţeam prezentă decât în muzee, în catedrale. Prin Piaţa San Marco trecea însă absentă, rigidă, ca şi cum s-ar fi simţit deodată obosită. Am întrebat-o ce are.

— Am mai fost odată pe aici, îmi mărturisi ea cu greutate. Dar atunci n-am văzut muzeele...

Şi nici bisericile, înţelesei eu. De aceea numai pe ele le îndură. De aceea a tresărit alarmată când i-am propus să petrecem câteva zile la Lido.

— Este exasperant, îmi spuse. Sunt foarte mulţi străini, prea mult snobism...

Umblam amândoi tăcuţi. Apoi, eu m-am îndreptat brusc spre staţia de *vaporetti*.

— Haide să ne pregătim bagajele, i-am spus. Plecăm cu primul tren...

Făcusem câţiva paşi înainte. A alergat după mine, m-a apucat de braţ şi, fără să o stânjenească prezenţa celorlalţi, mi-a cuprins faţa în palme şi m-a sărutat pe gură...

Am plecat chiar în seara aceea spre Pisa. Câteva zile m-a chinuit din nou trecutul ei. Dar de data aceasta, gelozia îmi nutrea parcă mai mult orgoliul. O doboram cu mângâierile mele,

cu prezenţa mea ucigătoare. Simţeam cum se zbate să scape de patima această bolnavă, întunecată, şi încerca mereu să regăsească dragostea noastră dinainte, senină, luminoasă. La Spezzia ne-am oprit pentru o săptămână. Găsisem o pensiune izolată, aproape de ţărm, şi plecam în fiecare dimineaţă cu o luntre, căutând locuri cât mai depărtate ca să facem plajă. E curios că nu suferеam de gelozie surprinzând privirile bărbaţilor oprite asupra Ileanei. Era un grup de englezi tineri, care aproape ne urmăreau, îndeosebi un bărbat înalt, blond, ars de soare, umblând întotdeauna cu un pantalon alb şi o cămaşă albastră, cu mânecile sumese. Parcă i-ar fi atras o magie necunoscută spre noi, parcă ar fi simţit că unirea noastră e macerată de o ucigătoare otravă şi că în orice clipă femeia aceasta, care îi turburase atât, s-ar putea descătuşa şi fugi singură în lume. Într-adevăr, ochii Ileanei trădau o mare nelinişte, o luptă exasperantă cu sine, şi patima nopţilor o mistuia fără să o îmblânzească. Cunoaşterea trupurilor era acum rătăcită; căutam amândoi, într-o deznădăjduită frenezie, să regăsim extazul acela care ne unea altădată atât de desăvârşit. Poate că beţia aceasta întunecată a „căderii” dădea feţelor noastre o lucire care turbura şi atrăgea.

În orice caz însă, nu mă chinuiau privirile acestea care o urmăreau. De bărbaţii vii, prezenţi, nu-mi era teamă. Orgoliul meu era aţâţat numai de amantul acela necunoscut, care mă precedase. De ce oare n-a putut suporta Ileana să revadă Veneţia? mă întrebam. Ce orgii, ce extaze au cunoscut ei amândoi în oraşul acela, taine pe care eu niciodată nu le voi putea pătrunde, care îmi vor rămâne pecetluite pentru totdeauna? Şi atunci, încercam din toate puterile mele s-o fac să uite trecutul – pe care mie mi se părea că-l păstrează veşnic viu şi glorios în inima ei – mă trudeam să-l întrec, pe *el,* pe necunoscutul acela care îi revelase aproape tot înaintea mea: dragoste, extaz, peisaj...

Ajungeam uneori pe locuri neumblate şi, printre stânci şi nisipuri, rămâneam amândoi goi, în soare. Îi priveam atunci trupul acela fără greş, înflorit de o glorioasă maturitate, adăpat de dragostea mea înspăimântată. O priveam şi îi spuneam, jumătate în glumă, jumătate ros de o mare tristeţe:

— Mi se pare că proorocul şi înţeleptul David spunea că pe faţa mării şi pe trupul femeii nu se pot lăsa urme...

O îneca soarele, pielea i se pârguise şi trupul întreg respira lent, aproape stins. Şi inteligenţa mea se chinuia să găsească

urme, *dovezi,* în viaţa aceasta care curgea ritmic, fără obstacole, fără unghiuri, fără timp...

Altădată, când rămâneam amândoi singuri, în luntre, după târcoalele insistente ale grupului de tineri, îi spuneam:

— Ce ascunzi tu, de atragi cu atâta putere? Când te-am cunoscut erai numai o femeie frumoasă şi cuminte, care stăteai într-un colţ şi priveai pe toţi cu un zâmbet obosit. Nimeni nu bănuia atunci că sufletul şi trupul tău sunt atât de desăvârşite, că *pot fi* atât de desăvârşite. Eu te-am revelat pe tine ţie însăţi, eu te-am ajutat să te descoperi. Într-un anumit sens, eşti creaţia mea. Dacă nu m-ai fi întâlnit, ai fi supravieţuit în forme larvare, mediocre. Orice altă dragoste a ta ar fi ratat. Unirea noastră nu ai fi putut-o cunoaşte pe pământ...

Mă asculta cu ochii închişi, prăvălită acolo, în soare, la câţiva paşi de graniţa valurilor, mă asculta cu un zâmbet trist, resemnată.

— Dar tu, şopti ea târziu, tu ai fi putut cunoaşte altă unire ca aceasta?

Mă cuprinse deodată o imensă milă de mine însumi, de fericirea pe care aş fi putut-o pierde în orice clipă, şi rămăsei mut, fără simţuri. Nu mai vorbeam niciunul. Ascultam doar valurile neodihnite.

...Ultima noastră zi la Spezzia am petrecut-o pe aceeaşi plajă depărtată, stâncoasă. Ajungeam acolo cu barca, lunecând încet, fără să ne depărtăm prea mult de mal. Ne dezbrăcăm îndată ce ajungeam pe mare. Plaja o făceam între două stânci aspre, roşietice. Gândul plecării îmi aminti, brusc, că pe marea aceasta plutea Shelley în ultimul an al vieţii sale. M-am apropiat mai mult de Ileana şi am întrebat-o:

— Îţi mai aminteşti cum a murit Shelley? La 8 iulie 1822 s-a îmbarcat, împreună cu prietenul său, Hunt, spre Lerici...

I-am spus povestea întreagă, cu emoţie; căci trăisem în aceste locuri atâtea zile magnifice, lăsându-mă chinuit de demonul îndoielii şi al geloziei, şi uitasem moartea lui Shelley. Destinul poetului m-a adus din nou în lumea mea, în lumea noastră. Cât de stupid fusesem lăsând să treacă pe lângă mine zilele peisajului acesta, încărcat cu o atât de solemnă frumuseţe!... Ileana mă asculta, tot mai atentă. În lumina orbitoare, moartea mi se părea ireală; cât aş fi privit de pătrunzător necuprinsul mării, nu puteam simţi moartea, nefiinţa. Ileana uitase amănuntele: cum barca în care se afla Shelley şi Hunt a fost văzută pentru ultima oară în dreptul Viei

Reggio şi apoi s-a pierdut în negura unei furtuni de vară. Multe zile în urmă, corpul lui Shelley, zvârlit la mal, a fost identificat prin volumul lui Sofocle şi poemele lui Keats, pe care le avea în buzunar. Şi apoi, corpul i-a fost ars, iar un prieten i-a smuls inima de pe rug...

Ileana mă privi atunci neliniştită. Nu mă lăsă să continuu. Se încolăci tremurând lângă mine şi îmi căută gura... Ca şi cum simţul morţii i-ar fi trezit fiinţa ei întreagă, până la cea din urmă fibră; am cunoscut-o atunci din nou însetată de mine, înfometată de trupul, de căldura, de respiraţia mea, înspăimântată de singurătate... Şi-a revenit anevoie din extazul acelei îmbrăţişări. Am purtat-o pe braţe, goală, în mare, şi m-am trudit să o înviorez sărutând-o, lăsându-i glezna să alunece în apă. Briza îi flutura părul, plin de nisip, şi nu ştiu ce tărie a sării, aidoma cu gustul mării, învăluia acest trup somnoros.

Am îngenuncheat în apă şi i-am sprijinit capul pe umărul meu. Aşteptam, aşa, să se reîntoarcă, să se deştepte...

Am plecat apoi spre Florenţa şi acele două luni petrecute în Italia le-am trăit în desăvârşită pereche. Ileana a început să înveţe italieneşte şi, cât am stat la Roma, ieşeam deseori pe Via Marcella, ea cu o carte din care scotea cuvinte, eu cu un carnet în care încercam, zadarnic, să iau note. Ne surprindeam uneori privindu-ne pe furiş şi atunci izbucneam în râs. Eram foarte leneşi amândoi. Unul lângă altul, nu mai puteam face nimic altceva decât să ne căutăm ochii şi să ne sărutăm. Ne întorceam nopţile acasă, strânşi în braţe, ca doi logodnici, şi aceeaşi nerăbdare a dragostei ne înfrigura, urcând treptele spre odaia noastră. Ne era întotdeauna dor unul de altul. Şi nu putea adormi decât târziu, cu capul pe pieptul meu.

...Totuşi, în această continuă răpire, inteligenţa ei rămânea întreagă. Mi-aduc aminte că, la Fiesole, aşezaţi amândoi pe marginea drumului, cu spatele spre zidul unei vile, i-am spus că aş vrea să scriu o povestire a cărei acţiune să se petreacă acolo. Eram amândoi îmbătaţi de lumină, de ierburile acelea înflorite, de cer.

— Nu, mă întrerupse Ileana, n-ai să poţi scrie despre lucrurile *acestea...*

Şi-şi roti braţul ei gol cât putu să cuprindă.

— ...Are să pară artificiale, continuă ea, are să semene cu romanele lui D'Annunzio...

Am început să râd şi i-am căutat mâna să i-o sărut. Avea dreptate. Despre asemenea lucruri n-am să pot scrie niciodată...

VII

Toamna aceea lungă şi frumoasă am petrecut-o colindând împreună Bucureştiul. Sunt unul dintre puţinii bucureşteni care-şi cunosc şi-şi iubesc oraşul. Plecam aproape de apusul soarelui, căutând străzi încă nestrăbătute de noi, oprindu-ne mult în faţa unor anumite case, descoperind mahalale noi, cartiere crescute peste noapte, regăsind colţuri preferate, mici grădini publice uitate de Dumnezeu sau alei singuratice, cu trandafiri agăţători şi zorele. Două săptămâni am cutreierat numai Cotrocenii. Alegeam case în care am fi voit să trăim, urmăream cum dispar platanii pe o anumită stradă, regăsindu-i tocmai la capătul celălalt al cartierului, urmăream mai ales cum se stinge verdele aspru şi, zi de zi, năvălesc nuanţele galbenului şi ale portocaliului, până la roşul-aprins.

Ileana era neobosită, iar orientarea ei, fără greş. De altfel, cunoştea oraşul după o sumă de amănunte concrete, pe care fantezia ei le asocia în toate felurile. Anumite cartiere le recunoştea de departe, după un anumit parfum, după vizibilitatea mai mare sau mai mică a văzduhului. Îi plăcea, bunăoară, cartierul acela nou care răsare între Foişor şi statuia Pache Protopopescu şi în unele seri, când ne aflam prin apropiere, îmi lua braţul şi mă îndemna:

— Haide să mergem pe strada Dimitrie Onciul: la ora asta cineva face întotdeauna omletă acolo, şi o face foarte bine...

Nicăieri, cerul nu i se părea mai aproape ca pe dealul Cotroceni, iar în jurul Cetăţii Universitare ne-am plimbat nenumărate seri, căci acolo miroseau puternic bălăriile şi bozul. Erau străzi cu foarte multe pisici şi era, de asemenea, cartierul acela de lângă Spitalul Militar, unde servitoarele ies devreme în poartă, parcă întotdeauna la apusul soarelui ar fi duminică. Credeam că, după ce lipsise atâţia ani din Bucureşti şi după ce descoperise Italia, oraşul o va apăsa şi-şi va aduce mereu aminte de locurile de curând străbătute. Dar Ileana învăţase să iubească, întocmai ca mine, Bucureştiul. Îl descoperea din zi în zi, îndrăgostindu-se de melancolia amurgurilor sale, de limpezimea nefirească a cerului său, de trotuarele sale vechi, roase de ploi, pe care pasul se aude trist, singuratic. Sunt atâtea

nuanţe de vânăt şi cenuşiu pe anumite străzi, şi trapul cailor de la trăsură răsună atât de clar pe caldarâm, încât inima ţi se strânge la gândul că insulele acestea de melancolie şi tăcere vor pieri într-o zi, înecate de fluviul cel mare.

Întâlneam mici grădini întârziate de vară şi rămâneam acolo. Vulgaritatea lor dezlănţuită era acum aproape purificată de toamnă; carnea crudă şi fumul grătarelor păreau mai puţin brutale în seara care cobora cu o stranie melancolie, înfiorată. Şi-apoi era o năvală de fructe, o risipă de struguri şi de prune şi mirosea pretutindeni a must, a vin nou şi, cu toate acestea, păstrau încă tăriile din afara oraşului, veneau încărcate de miresme şi sucuri aspre, puternice. Uneori tânjeam pe străzi cu butoaiele răsturnate pe trotuare, cu coşurile şi lăzile gemând de fructe. Ileana avea o stranie aplecare faţă de toate aceste colţuri pline de magia toamnei. De altfel, ne înţelegeam foarte bine, căci amândoi iubeam secretele oraşului, iubeam chiar Oborul acela în care praful mirosea atât de mult a Bărăgan, iubeam Dâmboviţa, cu malurile ei verzi, bălţate numai cu floricele galbene, şi, când ne apropiam de fabricile Lemaître, bariera ne amăgea pe amândoi cu mirosul de gunoi ars, în care răzbătea totuşi adierea câmpului de afară, nedesţelenit...

Pe la mijlocul lui octombrie m-a cuprins însă din nou neliniştea. Câteva zile de ploaie şi ceaţă, vitrinele cu cărţi proaspete, revistele literare care-şi reluau apariţia, toate mă reîntorceau în vechea mea lume, îmi redeşteptau nostalgii şi ambiţii amorţite. În afară de scurtul interval de la începutul primăverii, nu mai scrisesem aproape nimic de foarte multă vreme. Eram obişnuit, până atunci, să lucrez cel puţin patru luni, iar în restul anului citeam, luam note, frecventam anumite cercuri, spectacole, întâlneam o nouă prietenă, sau mă despărţeam de alta. Trăisem, cum se spune, o viaţă liberă, de artist tânăr. Ileana mă purtase, de la început, în altă lume, şi dacă renunţasem, aproape fără să-mi dau seama, la atâtea obiceiuri şi legături, simţeam, după cele dintâi zile de toamnă ploioasă, pofta amăgitoare a scrisului. Ştiam mai dinainte cât de cumplită este pentru mine această muncă. Ştiam că voi rămâne zile şi nopţi de-a rândul închis în casă, măcinându-mi tinereţea, chinuindu-mă, veşnic nemulţumit de aceea ce scriam. Nu mai eram la prima carte şi cunoşteam toate etapele creaţiei; căci după neliniştea preliminarie, după izolarea aproape totală faţă de tot ce mă înconjoară, urma o poftă frenetică de scris, care se stingea însă după primele zile de lucru. Către sfârşitul cărţii,

munca devenea strivitoare. Nu mai simţeam nicio bucurie în faţa manuscrisului, şi clipa când trebuia să mă aşez la masă mă deprima. Dar, în acelaşi timp, farmecul nu mai putea fi rupt; eram robul propriei mele închipuiri şi, cu toată rezistenţa fiinţei mele – care se împotrivea acestei extenuări fără glorie – mă supuneam, în cele din urmă. Rămâneam atunci, cât puteam mai mult, gârbovit asupra foilor de hârtie; rămâneam până la istovirea finală. Căci singura mea nădejde era să sfârşesc cât mai repede cartea, să scap de obsesia aceasta, să devin din nou liber, tânăr, sănătos...

Ileana mi-a ghicit de la început neliniştea. Îndată ce peisajul nu m-a mai ispitit şi am fost siliţi să petrecem aproape tot timpul în casă, eu rămâneam ceasuri întregi în birou, fumând cu ochii pe jumătate închişi...

— Te cuprinde demonul, spunea ea râzând.

Mi s-a părut curios că, de data aceasta, dorinţa mea de scris n-a mai întristat-o. Dimpotrivă, am avut chiar sentimentul că mă îndeamnă, că mă ajută să mă izolez: să rămân cât mai mult singur. S-a înscris la un curs de limba italiană şi se aşeza ceasuri întregi lângă fereastră, cu cartea pe genunchi, scoţând cuvinte şi traducând. Făcea toate acestea ca şi când ar fi dorit chiar ea să nu fie deranjată.

— Ai să mă ierţi dacă eu am să devin o şcolăriţă posacă trei luni, îmi spuse într-o zi. Dar vreau ca la anul, când vom merge din nou în Italia, să pot vorbi şi eu...

Ghiceam totuşi de ce-şi descoperise această pasiune; ca să nu mă apese pe mine gândul că o las singură atâtea ceasuri din zi şi din noapte. Avea totuşi aceeaşi grijă de mine şi-mi pregătea cafelele cu aceeaşi precizie, nu cumva să intre la alte ceasuri în biroul meu şi să mă turbure. Venea atunci în vârful picioarelor şi-mi aşeza tava alături, cu grijă, ca şi cum i-ar fi fost teamă să mă atingă. Seara, se îmbrăca fără să-mi spună nimic şi pleca să-mi pregătească masa, pentru că, în acele săptămâni, nu mai ieşeam serile la pensiune. Se întorcea tăcută, aşeza tacâmurile pe nesimţite şi, înainte de a mă chema la masă, mă cerceta din prag, să vadă dacă nu cumva ar mai trebui să întârzieze câteva minute, ca să-mi pot termina pagina.

Vorbeam puţin, căci nu mă puteam dezbăra atât de repede de închipuirile din care mă smulsesem, iar ea se prefăcu preocupată, ca să-mi dea mie deplină libertate. Mă aştepta întotdeauna nopţile citind, oricât de târziu aş fi stins lampa la masa mea de lucru. O găseam caldă, cu o uşoară oboseală

adumbrindu-i ochii, înspăimântată şi totuşi fericită că mă întorc. Cartea aceea am lucrat-o anevoie şi n-am fost niciodată mulţumit de ea. Mă întorceam dintr-o viaţă prea plină ca să pot scrie bine. Şi apoi, fără să-mi dau seama, mi-era teamă de judecata Ileanei; voiam să scriu cum îi plăcea ei, sobru, limpede şi totuşi patetic.

Infernul acesta a durat până la începutul iernii. M-am trezit într-o zi, ca de obicei, stors până la măduvă şi dezgustat de manuscrisul inform care se adunase în mapa de pe birou. Brusc, am întrerupt lucrul şi am regăsit viaţa din iarna trecută. Nici nu mă puteam închipui altfel decât alături de Ileana. Şi cu toate acestea, nu mă hotărâm să pecetluim oficial dragostea noastră; parcă mi-era teamă că nu ne vom mai putea, atunci, ascunde atât de bine, nu ne vom mai putea izola. Avea un farmec straniu legătura aceasta, vinovată pentru anumiţi oameni. Era poate mai vie, mai dramatică astfel. Nu ştiu; nu mă gândeam adesea asupra acestei chestiuni. De altfel, ca şi Ileana, nu ne întrebam asupra viitorului; ne mulţumeam să trăim, să acceptăm ceea ce se întâmplă.

...O bună parte din prieteni mă uitaseră. Îi întâlneam uneori pe stradă, prin librării: îmi aminteam viaţa mea dinainte şi mi se păreau searbede libertăţile mele de atunci, nesemnificative aventurile. Odată mă opri un camarad mai în vârstă, pe care nu-l mai văzusem de mult. Se miră că arăt foarte schimbat.

— Sunt fericit, i-am spus.

— Dar nu-ţi mai văd numele pe nicăieri, adăugă el. N-ai anunţat nicio carte nouă... S-a întâmplat ceva?

— Lucrez, răspunsei în treacăt.

Zâmbi şi mă bătu pe umăr. Apoi îmi aminti că el are o teorie; majoritatea românilor ratează o dată cu maturitatea; sunt geniali în copilărie, sclipitori şi plini de talent în tinereţe şi rataţi la maturitate. Am râs şi eu.

— Ai să vezi dumneata, i-am spus despărţindu-ne şi strângându-i mâna.

Întâlnirea m-a neliniştit totuşi. I-am povestit Ileanei. A rămas îngândurată; şi-a plecat privirile.

— Are dreptate, vorbi. De când m-ai cunoscut pe mine, n-ai mai publicat nimic. Toţi au să creadă că asta se întâmplă din cauza mea.

Nu ştiu de ce cuvintele ei mă mâhniră şi simţii nevoia să mă apăr.

— Tu ştii foarte bine că am scris destul, chiar după ce te-am cunoscut.

— N-ai terminat însă nimic, preciză ridicându-şi privirile şi căutându-mi ochii. Asta mi se pare foarte curios...

— Sunt mai sever acum cu mine însumi, îngânai.

Mă obseda observaţia ei: i se pare atât de curios că nu sfârşesc nimic. Lucrul acesta era adevărat; dar până atunci, Ileana nu prea mă întrebase despre cărţile mele, nu se neliniştise că nu-mi transcriu manuscrisul şi nu pregătesc nimic pentru tipar. Dimpotrivă, până la o vreme, chiar setea mea de creaţie o făcuse să sufere. Nu puteam uita că de atâtea ori, la început, zâmbea tristă de câte ori rămâneam pe gânduri şi-mi spunea: „Iar ai fugit de lângă mine...” Şi acum, după ce suportase, aproape îndemnându-mă, două luni de muncă – în care timp mă pierdea zile de-a rândul – îmi spune cât i se pare de curios că nu duc nimic până la sfârşit.

— Şi sunt încă foarte tânăr, adăugai ferm. Am timp destul să-mi sfârşesc cărţile...

Se întristă deodată şi se depărtă de mine, îndreptându-se spre fereastră.

— Aici ai dreptate, şopti ea. Eşti foarte tânăr şi ai timp...

Cuvintele acestea, care atunci mi s-au părut fireşti, le-am înţeles de-abia după câteva săptămâni. Ileana rămase la fereastră. Mă apropiai şi eu s-o cuprind în braţe şi s-o sărut, îmi era peste putinţă să îndur tăcerea.

— Ninge, îmi spuse, arătându-mi cu palma întinsă fulgii.

Îmi lipii obrazul de faţa ei şi-i şoptii, ca s-o împac:

— Ştii de ce nu pot sfârşi nicio carte? Pentru că toate eroinele seamănă cu tine, şi n-am curajul să te descriu, să fac literatură din dragostea asta...

Începu să râdă; clipi din ochi, parcă şi-ar fi ascuţit privirile să mă pătrundă.

— Şi nu se poate scrie fără personaje feminine?

— Ba da, dar nu e interesant, o lămurii eu.

Rămase câteva clipe pe gânduri.

— Asta înseamnă că n-ai să poţi scrie nimic definitiv până la urmă, atâta timp cât durează dragostea noastră... şopti încet.

Nu mă aşteptam la un asemenea răspuns. Zâmbii încurcat.

— Înţelegi greşit, mă apărai. Va veni un ceas când voi putea scrie despre tine fără să mai fac literatură...

Îşi apropie din nou fruntea de geam, fără să mai spună nimic, şi-mi arătă cu mâna fulgii grei de zăpadă.

— A venit iarna, spusei ca să curm tăcerea.

— A venit, şopti ea.

N-am putut s-o mai fac să vorbească în după-amiaza aceea. Era preocupată şi, cu cât se apropia seara, întunericul, cu atât arăta mai neliniştită. Dar a doua zi am uitat amândoi – sau mi s-a părut mie că a uitat şi ea – conversaţia din ajun. Am petrecut dimineaţa la Băneasa, plimbându-ne prin zăpada proaspătă. Apoi s-au apropiat sărbătorile. Hotărâsem să petrecem Crăciunul la Bucureşti şi să plecăm în ziua de 8 ianuarie la Predeal. Ileana începuse să se agite. Ieşeam în fiecare seară în oraş, să alegem darurile, să privim vitrinele. Niciodată nu o văzusem atât de nerăbdătoare, atât de copilăroasă. Rămânea mult în faţa magazinelor cu jucării, strângându-mi nervos braţul. A ales chiar ea pomul de Crăciun şi l-a împodobit o după-amiază întreagă. Se închidea acolo, singură, înconjurată de cutii şi pachete.

Îmi spuneam că toate acestea îi aminteau de copilăria ei tristă şi-mi făgăduiam să o iubesc atât de fierbinte, încât să nu mai regrete timpurile acelea, să nu o mai covârşească melancolia. Îmi spuneam, de asemenea, că aşteaptă cu atâta nerăbdare Crăciunul, pentru că petrecuse mult timp în Germania. Şi iarăşi aș fi vrut să o pot iubi cu o nouă patimă, mai pură, să sting orice urmă a trecutului din amintirea ei. Mă plimbam în odaia mea, aşteptând să se deschidă uşa. Hotărâsem să rămânem numai noi doi în seara de Ajun, până la miezul nopţii. După aceea ne duceam la Alexandru.

Când s-au auzit cei dintâi colindători, Ileana mi-a deschis uşa. Bradul era încărcat cu jucării. Am început să râd şi am vrut s-o prind în braţe. Dar ea s-a desprins uşoară şi a alergat jos, să deschidă toate uşile. Cu o iarnă mai înainte nu putuse primi colindători, pentru că locuia într-o casă-bloc, şi-mi mărturisise atunci de câteva ori cât de mult suferise din cauza aceasta. Rămas singur, am început să cercetez bradul. Mai multe pachete cu numele prietenilor noştri. Apoi un creion de aur pentru mine. Lângă brad, jos, foarte multe jucării. Nu prea înţelegeam şi zâmbeam vag. Mi-am adus însă aminte brusc că eu nu îi cumpărasem nimic şi m-am întunecat. În acea clipă am auzit-o întorcându-se. Câţiva copii de mahala, sfioşi, rămaseră în prag. Au început să cânte. Ileana s-a apropiat de mine şi mi-a luat braţul. Faţa întreagă îi era luminată de o fericire neobişnuită, prea simplă. I-am şoptit aplecându-mă:

— Ştii că eu nu ţi-am adus nimic?

A scuturat din cap şi mi-a acoperit buzele cu palma; parcă m-ar fi rugat să nu spun nimic, să o las să asculte în linişte colindul.

— Mă ierţi? o întrebai eu, aplecându-mă din nou spre ea.

Îmi strânse, tremurând, braţul. I-am arătat creionul pe care mi-l dăduse ea şi i-am spus:

— De data aceasta nu mai am nicio scuză; trebuie să-mi sfârşesc cartea...

A plecat de lângă mine să împartă bani copiilor. Am crezut că are să le dăruiască şi din jucăriile îngrămădite lângă brad, deşi erau prea mari şi prea scumpe pentru ei. Dar Ileana nu le-a împărţit decât bani şi fructe.

Când am rămas singuri, am îmbrăţişat-o, cerându-i din nou iertare.

— Dacă aş fi fost destul de bogat să-ţi pot cumpăra măcar un inel care să ţi se potrivească...

— Mai mult decât mi-ai dat, n-ai să poţi niciodată să-mi dai, îmi spuse.

Am crezut, fireşte, că se gândeşte la dragostea noastră. Am întrebat-o, râzând, ce are să facă cu atâtea jucării.

Îmi răspunse, tainic:

— Are să fie nevoie...

Ne-am apropiat din nou de brad. Am stins luminile electrice, şi Ileana a început să aprindă lumânările. Era foarte emoţionată. Amândoi, strânşi unul într-altul, priveam. S-au auzit din nou glasurile colindătorilor.

— Acum eşti fericită? am întrebat-o eu, ridicol, aşa cum întreabă toţi îndrăgostiţii.

Nu mi-a răspuns; m-a privit doar în ochi, cu toată fiinţa ei încordată.

— Îţi aminteşti ce mi-ai făgăduit astă-primăvară? mă întrebă ea târziu, aproape în şoaptă.

Nu-mi aminteam. De altfel, nici nu încercam să-mi aduc aminte. Aşteptam să-mi spună ea. Dar s-au auzit paşi pe scară, şi Ileana a alergat repede de lângă mine să deschidă. Erau alţi colindători, de data asta mai numeroşi şi mai bine îmbrăcaţi.

Un cor de elevi de liceu, fară îndoială.

Au intrat în cameră şi s-au lipit unul după altul de perete. Au început brusc:

Astăzi s-a născut
Prunc din Duhul Sfânt...

Cântau cu multă discreţie, aproape înăbuşit, neîndrăznind să privească pe cineva. Ileana mi-a luat braţul, mi-a căutat mâna şi a început să mă mângâie, blând.

— Ce ţi-am făgăduit? o întrebai eu, tot în şoaptă.

Nu-mi răspunse. Dar, după ce copiii începuseră un alt cântec, mi-a arătat cu ochii bradul. Înţelegeam, şi o cumplită spaimă îmi strânse inima. Asta nu se putea întâmpla, îmi spuneam, asta nu. Simţeam că totul va fi atunci definitiv schimbat: că cineva din mine va muri o dată cu naşterea copilului meu. Mi-era totuşi peste putinţă să mă împotrivesc acum. O iubeam prea mult, şi Ileana era atât de emoţionată. Şi apoi, noaptea de Ajun, colindătorii...

Simţii cum ea îmi caută ochii, să înţeleagă ce gândesc. Mă încăpăţânai să privesc vag, absent, către brad. Vedeam foarte turbure artificiile. Întâlnii iar jucăriile şi am avut o uşoară tresărire de ciudă. Eram totuşi mai mult încurcat decât iritat. După ce băieţii şi-au încetat cântecul şi au plecat, unul câte unul, Ileana mă întrebă:

— Acum îţi aminteşti?

Îmi aminteam foarte limpede scena din primăvară. Îmi aminteam şi cuvintele ei, înfiorate, de atunci.

— Dar nu mă gândeam că vom obosi aşa de repede, spusei eu aranjând o lumânare în mijlocul bradului.

Ileana se apropie de mine, speriată, palidă.

— Ce vrei să spui? mă întrebă.

Nu-i răspunsei imediat. M-am prefăcut că, într-adevăr, lumânarea aceea trebuia urgent îndreptată; altminteri, fără îndoială, s-ar fi aprins întreg bradul.

— Îmi făgăduiai atunci că atât timp cât nu ne oboseşte dragostea nu mai avem nevoie de nimic altceva, vorbii eu calm... Eu încă n-am obosit, adăugai, silindu-mă să zâmbesc.

Ileana se atârnă de mine şi începu să-mi mângâie faţa.

— Dar eu nu mai pot aşa, spuse ea emoţionată, nu mai pot...

O sărutai, silindu-mă să regăsesc căldura şi iubirea de altădată.

— Şi nici nu mai am atâta timp înaintea mea, adăugă ea repede. Cine ştie ce se poate întâmpla oricând, în orice zi...

Era foarte emoţionată şi tremurul ei mi se comunica prin nu ştiu ce antene nevăzute. Voiam să-i spun ceva bun, un cuvânt fierbinte, de dragoste, care s-o mângâie, s-o liniştească. Dar s-au auzit din nou paşi pe scară. Tresării, plictisit. Aş fi vrut să nu mai primească alt cor. Ileana, însă, alergă spre uşă. Aceiaşi băieţi cu

obrajii roşii de ger, neîndrăznind să intre în cameră din pricina semiîntunericului (căci nu erau aprinse decât lumânările de la brad). Au început un cântec trist îndată după urare; un cântec care nu avea nimic de-a face cu Crăciunul. Stam pe canapea, ascultând cu gândurile turburate. Ileana se apropie de mine.

— Ce le-o fi venit să-l cânte? spuse ea.

— E frumos, şoptii.

— Sunt mai frumoase colindele, vorbi ea, plecând fruntea. Toate colindele acestea vechi cu...

Am simţit cu o sângeroasă precizie efortul pe care-l făcuse ca să nu completeze fraza: cu Naşterea Mântuitorului. N-am răspuns nimic. Mă copleşise o neînţeleasă tristeţe, o mare oboseală. Şi totuşi, cât de vie şi de întreagă rămăsese Ileana în toată turburarea aceasta a mea! Pe ea nu o puteam uita.

Corul terminase cântecul şi aştepta. Ileana nu-şi ridică însă fruntea. Eu rămăsesem acolo pe canapea, secătuit. Câteva clipe a fost o tăcere penibilă. Apoi, un alt cântec, de astă dată mai voios; încercau să-l cânte pe trei voci, fără să izbutească.

— Vezi, tu ai să poţi crea *întotdeauna,* vorbi brusc Ileana, apăsând cuvântul. Şi cu cât ai să înaintezi în ani, cu atât ai să scrii mai bine...

Aş fi vrut s-o întrerup, dar nu aveam curajul; nu aveam nici măcar puterea să mă hotărăsc într-un fel. Parcă oboseala mă ameţea crescând. Nu mă gândeam nici măcar ce vor crede copiii aceştia care cântau în faţa noastră, aproape fără să ne vadă din cauza umbrelor. Simţeam doar că se rupe ceva din mine, că o mare, primejdioasă schimbare mă aşteaptă.

— Te gândeşti poate la *altceva,* vorbi din nou Ileana, fără să-şi ridice ochii din covor.

— Nu, spusei simplu, nu mă gândesc la nimic.

Ileana se înălţă brusc şi se apropie, şovăitoare, de cor. Stătu acolo până ce-şi sfârşiră cântecul. Trase apoi un sertar, unde erau pregătiţi banii, şi începu să împartă. Băieţii nu îndrăzneau să plece. Ca să iasă din încurcătură, izbucniră:

— Mulţi ani trăiască!...

Mi s-a părut ridicolă urarea aceasta şi m-am ridicat şi eu de pe canapea, apropiindu-mă de uşă, cu un zâmbet silit. Voiam să le spun ceva şi-i întrebai, la întâmplare:

— În ce clasă sunteţi?

Răspunseră câţiva, cu jumătate de glas. Unul din ei, mai înalt, îmi spuse încurcat:

— Eu vă cunosc... Am citit o lucrare de dumneavoastră...

Îmi veni deodată să râd; nu pentru că îmi ştiau numele, ci pentru formula politicoasă pe care o întrebuinţase: o „lucrare”. Ileana râdea şi ea. După ce a închis uşa, s-a oprit în faţa mea:

— Eu nu pot arăta nimic, spuse.

O cuprinsei atunci în neştire în braţe şi începui să mă rog, să-i mărturisesc emoţionat, luptând parcă pentru libertatea mea, pentru apărarea fiinţei mele întregi. I-am repetat, de astă dată patetic, că artistul nu trebuie să creeze decât în arta lui, că noi amândoi nu suntem din lumea asta, că nu ne putem împotrivi destinului care ne-a ales unul altuia pentru o astfel de nuntă. Ea mă asculta ca întotdeauna, tăcută, înspăimântată. Nu mi se putea împotrivi, simţeam asta, şi luptam parcă mai frenetic.

— Eu nu-ţi sunt oare de ajuns? o întrebam.

Îmi răspunse sărutându-mă. Era palidă, îngândurată.

— Atunci, începu ea, şovăind, degeaba a venit Crăciunul.

S-a ridicat anevoie de lângă mine. Aceeaşi mare, cumplită tristeţe mă cuprinse. Strigai:

— Tu poate crezi că *mi-e teamă,* că nu vreau să mă leg prea mult de tine. Dar ca să-ţi dovedesc...

Ileana se îndreptă spre brad.

— E târziu, spuse. Trebuie să mergem la Alexandru.

Şi începu să stingă lumânările.

VIII

Am cunoscut la Alexandru una din cele mai deprimante seri din viaţa mea. Am ajuns mult înainte de miezul nopţii. Eram printre cei dintâi invitaţi, şi odăile acelea în care, cu un an mai înainte, o cunoscusem pe Ileana, păreau acum prea mari şi prea triste. Sau, poate, aşa mi s-au părut mie. Ne-am aşezat pe o canapea. Nu ştiam ce să spun şi atunci cerui un pahar de vin. Socoteam că, ameţindu-mă, are să mi se risipească tristeţea de moarte din suflet. Şi totuşi, îmi spuneam, ce simplu este să fii fericit, ce uşor ne este nouă, Ileanei şi mie, să fim fericiţi...

— Ce e cu voi? ne întrebă Alexandru.

— Nimic, spusei. Ileana a alergat azi toată ziua şi e obosită.

Golii paharul şi cerui încă unul. Ileana mă privi înspăimântată; privirile ei, speriate, de panică. În clipa aceea m-am gândit că, poate, văzându-mă atât de nefericit, căutând uitarea în beţie, ea are să mă înţeleagă şi nu-mi va mai aminti făgăduiala pe care i-o făcusem. Mi-am dat seama mai târziu ce cabotin poltron eram în acel moment. Dar atunci îmi spuneam: Ileana mă vede cât sunt de nefericit, cât sunt de trist. Ea ştie că nu pot supravieţui decât în măsura în care rămân artist. Şi poate, în cele din urmă, mă va primi astfel, aşa cum m-a primit până acum...

Într-adevăr, când am golit al treilea pahar şi m-am ridicat chiar eu ca să mi-l umplu, Ileana s-a furişat repede lângă mine şi mi-a apucat braţul.

— Andrei, şopti ea emoţionată. Iartă-mă că te-am supărat.

— Dar nu m-ai supărat deloc, spusei eu cu oarecare voluptate. Ceea ce trebuia să se întâmple s-a întâmplat. Nu eşti tu de vină...

Se făcu parcă mai palidă.

— De unde ştii? mă întrebă sfioasă.

De fapt, nu ştiam nimic. Spusesem aşa, câteva cuvinte vagi. Dar când am auzit-o pe ea, am devenit mai năuc.

— Mi-am închipuit, am răspuns sec. Apoi, după o pauză, am adăugat, cu brutalitate: N-are nicio importanţă!...

Şi am golit paharul până la fiind. Ileana îşi muşcă buzele.

— Iartă-mă, şopti ea încă o dată.

Dar în acea clipă, un nou grup de invitaţi intră în sufragerie. Erau destui acum. Gazda începu să aprindă luminile bradului. Priveam amândoi aiuriţi, parcă n-am fi înţeles nimic.

— E mai frumos pomul nostru, şopti din nou Ileana, apropiindu-se. Nu e aşa?

— Într-adevăr, spusei eu, şi îi căutai ochii.

Erau înlăcrămaţi. Poate că eram şi eu emoţionat, căci Ileana îmi zâmbi cu nesfârşită dragoste. Îi luai mâna şi i-o sărutai. Câteva perechi noi intrară. O doamnă se apropie de noi şi mă întrebă:

— Dar ce e cu dumneata? Nu te mai întâlneşte nimeni nicăieri...

Parcă nici nu vroia s-o vadă pe Ileana.

— Nu ştiu dacă ai cunoscut-o, o prezentai ei. E logodnica mea...

Spusei asta, mai mult pentru că mă umilise privirea absentă pe care, câteva clipe, o oprise asupra Ileanei.

— Extraordinar! exclamă doamna, prefăcându-se surprinsă.

Ileana zâmbi în silă. Îmi dădeam seama cât de bine se poate stăpâni.

— Alexandre, strigă din nou doamna. Dar de ce nu ne-ai spus nimic?

În câteva minute, toţi se înghesuiau în jurul nostru, felicitându-ne. Sărbătoarea Ajunului fusese parcă uitată. Alexandru ne îmbrăţişă, emoţionat.

— În sfârşit! exclamă el. Am descoperit soţia unui geniu!...

Ileana începu să plângă şi-şi plecă fruntea, după obiceiul ei. Era foarte palidă, buzele îi tremurau şi-şi strângea necontenit mâinile. Încercai să rup cercul apăsător care ne strivea.

— E foarte obosită, lămuream eu.

— Exclus! vorbi cineva. Plânge de fericire...

Alexandru începu să destupe sticlele de şampanie. Au ciocnit toţi în sănătatea noastră. Eu eram aşezat acum lângă Ileana, ţinând-o de mijloc.

— Tăcere, tăcere! strigă din pragul celeilalte odăi o domnişoară.

Au întors toţi capetele: *Imnul nupțial* din Lohengrin, pe o placă de gramofon. O cumplită solemnitate, pe care aproape nimeni nu ştia cum s-o primească, s-a pogorât atunci în salon. La un moment dat, cineva a început să bată din palme, şi apoi toată lumea a izbucnit în aplauze.

— Eu i-am făcut fericiţi, se lăuda Alexandru.

Avea şi el lacrimi în ochi, nu ştiu de ce.

— Să ne scrii toate acestea într-o carte, vorbi doamna care aflase întâi că suntem logodiţi.

Apoi ne-am aşezat la masă; noi doi aveam locurile de cinste. Un cor de studenţi ne-a cântat aproape un ceas. Ileana s-a luptat multă vreme ca să nu izbucnească în plâns. Târziu, când petrecerea se înfierbântase, mi-a făcut semn că nu mai poate rezista. Am fugit, ca şi în acea noapte din anul trecut, pe furiş, prin odaia de baie. Am coborât scările ameţiţi, aproape bolnavi. În maşină, Ileana a început să plângă. Nu găseam putere s-o mângâi, s-o rog să înceteze. Oftam şi, în puţinele intervale de luciditate, îmi spuneam: dar ce s-a întâmplat? Ce s-a putut întâmpla? Nu înţelegeam nimic. Simţeam numai că s-a rupt ceva, iremediabil, că s-a întâmplat undeva o spărtură şi, oricât m-aş zbate, nu voi mai fi în stare să cunosc fericirea de la început. Timpul luminos care se scursese de la prima noastră întâlnire până în clipa când s-a dus Ileana să stingă lumânările pomului de Crăciun mi se părea extrem de depărtat, asemenea unui paradis pierdut.

Când am rămas amândoi singuri în odaia noastră, Ileana s-a întins pe canapea, extenuată, şi a rămas acolo, amuţind, fără să mai aibă puterea să-şi scoată haina. Am vrut s-o ajut, dar m-a rugat cu mâinile să nu mă apropii. Târziu, mi-am dat seama că trebuie totuşi să încerc o lămurire.

— Eu nu înţeleg de ce eşti atât de nefericită dacă te-am prezentat drept logodnica mea, i-am spus. Aveam, de altfel, de mult gândul acesta. Şi dacă nu m-ai fi întrerupt, ţi l-aş fi spus ţie întâi astă-seară, când te-ai dus să stingi lumânările.

Nu mi-a răspuns nimic. Zăcea pe canapea, absentă, aproape adormită.

— Poate că vestea asta te întristează, adăugai apropiindu-mă.

Îngenuncheai lângă ea şi-mi rezemai fruntea de pieptul ei.

— Ce s-a întâmplat? întrebai din nou, mai stins.

Deschise ochii şi-mi zâmbi tristă.

— Voiam şi eu să-ţi spun tot astăzi, vorbi ea. Dar n-am mai avut curajul...

Începeam acum să înţeleg. Sufeream atât de mult de tristeţea care ne copleşise pe amândoi, încât îmi era indiferent ce se va mai întâmpla după asta. Voiam ca noaptea să se termine într-un fel, să regăsim odată liniştea.

— Nu-i nimic, spusei. Gata acum...

Dar probabil că aveam o expresie atât de resemnată şi vocea îmi era atât de obosită, învinsă aproape, încât Ileana îşi acoperi ochii cu palmele.

— Dar nu aşa, murmură ea. Aşa nu, în niciun caz...

Zilele de Crăciun le-am petrecut silindu-ne amândoi din răsputeri să părem, unul faţă de altul, voioşi, fericiţi. Eram însă turburaţi, neliniştiţi, ameninţaţi parcă de o mare şi nefericită primejdie. Eu aşteptam înfrigurat să plecăm la Predeal. Nădăjduiam că acolo se vor risipi toate umbrele şi vor pieri neliniştile. Într-o dimineaţă, înainte de Anul Nou, am întrebat-o dacă e pregătită pentru plecare.

— Eu nu pot pleca, răspunse încurcată. Am aranjat cu doctorul; mâine intru în clinică...

I-am luat repede braţul, înspăimântat. Voiam să spun ceva, s-o opresc.

— Acum e prea târziu, şopti ea, plecând ochii.

Am rămas amândoi tăcuţi, înfioraţi; niciunul din noi nu avea curajul să rupă tăcerea. Ce-aş putea să-i spun? mă întrebam. Nu înţelegeam bine ce se întâmplase; când văzuse pe doctor, de ce trebuia să fie internată într-o clinică, de ce tocmai acum, în mijlocul sărbătorilor?

— Trebuie neapărat? întrebai eu târziu, ca să spun ceva.

Dădu din cap. Figura i se schimbase mult în aceste ultime zile. Fruntea îşi pierduse lumina. Ochii îi erau mereu absenţi. Gura ei mare, însângerată, se desena acum obosită şi palidă...

— E ceva grav? întrebai eu din nou.

Eterna laşitate a bărbatului se redeşteptase în mine. Voiam cu tot dinadinsul să-mi asigur liniştea, să capăt certitudinea că nu se va întâmpla nimic grav, că nu va îndura suferinţe mari din pricina mea. Voiam, fără să-mi dau seama, să mă degajez de orice răspundere.

— Nu, nu va fi nimic, mă linişti ea, mângâindu-mă.

Apoi s-a depărtat de mine, desfăcându-se încet.

Am rămas în mijlocul odăii, năuc, fără gânduri. Îmi aprinsei o ţigară. Ea mă auzi şi-şi întoarse capul.

— Nu mai fuma atât...

M-am aşezat pe marginea patului. E prea târziu, îmi spusese. De ce era târziu? Ce se întâmplase? Ce se mai putea întâmpla?...

Noaptea aceea a fost cumplită. Ileana se temea de mine, fugea aproape, şi totuşi se trudea să mă liniştească, să mă mângâie.

— De ce nu încerci să lucrezi ceva? îmi spuse, văzându-mă agitat. Citeşte.

Am crezut că vrea să rămână singură şi m-am dus în odaia mea de lucru. Dar nu puteam face nimic. Mă dobora aceeaşi stranie nelinişte. Zadarnic încercam s-o alung, gândindu-mă cum am să hotărăsc eu nunta fără ştirea Ileanei. Cum vom pleca, apoi, amândoi în Elveţia pentru câteva luni. Încercam să îmi agăţ gândul de amănunte concrete; nu mai aveam prea mulţi bani, va trebui să mă împrumut sau să cer uneia din surorile mele. Zadarnic; niciun peisaj închipuit mental, nicio călătorie în gând nu mă puteau linişti.

...N-a vrut să mă lase s-o însoţesc. Mi-a dat doar adresa sanatoriului. Puteam s-o vizitez, fireşte, în fiecare zi. Am colindat în neştire, pe străzi, după plecarea ei. În cele din urmă, m-am dus şi eu. Am cerut să vorbesc cu doctorul. M-a primit destul de târziu. Am început să îngân câteva scuze: o călătorie urgentă, studii, atâtea întâmplări neprevăzute. M-a liniştit: nu era nimic grav...

A doua zi am văzut-o. Zâmbea. Eram copleşit de emoţie, de remuşcări. Îi adusesem un buchet de liliac alb. Am rămas acolo, lângă ea, zăpăcit, timid. I-am spus, la plecare:

— Ştii, e mai bine să mergem undeva; în Tirol, bunăoară...

A tăcut, dar mi-a ţinut mult timp mâna, mângâind-o. Am plecat cu o sumă de gânduri bune; de acum nu o voi face niciodată să sufere, şi va fi cu totul şi cu totul fericită... Când am revenit, peste o zi, mi s-a spus că nu o pot vedea; i se făcuse o intervenţie chirurgicală în cursul nopţii. Am simţit în acea clipă că totul se prăbuşeşte în jurul meu. M-am aşezat pe un scaun. Am auzit un glas, venind parcă de departe.

— Nu e nimic grav...

Repetam cuvintele acestea în neştire. Am plecat fără să înţeleg ce-aş putea face până în clipa când ne vom revedea. M-am dus la Alexandru. I-am spus că Ileana e în sanatoriu. Apoi l-am întrebat repede dacă vrea să-mi fie martor la căsătoria mea. Eram foarte nervos, şi febra începea să mă mistuie.

— Ce s-a întâmplat cu voi? mă întrebă el brusc.

Stătu câteva clipe pe gânduri: parcă mai auzisem eu odată întrebarea aceasta, dar nu eram sigur dacă nu e o iluzie din pricina oboselii, dacă nu mi se pare cumva că retrăiesc întocmai o scenă de demult petrecută, pe care nu izbutesc s-o identific.

— Dar şi tu eşti bolnav, spuse Alexandru luându-mi mâna. Ai febră...

Mă scuturai; parcă, într-adevăr, în acea clipă m-ar fi străbătut un atac de friguri. Am plecat. Afară se lăsase un îngheţ cumplit. Mi-era teamă să mă întorc acasă. Eram singur, şi totuşi prezenţa Ileanei, care mă întâmpina pretutindeni, mă secătuia. A trebuit, în cele din urmă, să mă întorc. Pe drum, mi-am amintit că un personaj dintr-o carte a mea se numeşte Margareta. Amănuntul acesta mă obseda stupid, fără să-i găsesc niciun sens. Margareta. Repetam în neştire numele acesta. Şi apoi, deodată, mi-am adus aminte de Margareta din *Faust*. Îşi ucisese copilul, asta era. De teamă, de ruşine, îl ucisese. Dar Ileanei nu-i era teamă de nimeni, nu-i era ruşine. Altceva se întâmplase: desigur că se întâmplase altceva, şi ea nu avea nicio vină. Ea nu voise, ea se împotrivise destinului acesta. Din altă parte pornise gândul: de la mine, numai şi numai de la mine...

Am simţit atunci că mă copleşeşte un sentiment întunecat de răspundere. Nu-mi dădeam prea bine seama ce păcat săvârşeam, dar mă apăsa o mare culpă, o vină cumplită, necunoscută...

* * *

De-abia când s-a reîntors Ileana, mi-am venit în fire. O văzusem mereu în ultimele zile. Slăbise mult şi emoţia o făcea şi mai palidă. A alergat prin toate colţurile odăii noastre, parcă lipsise de acasă luni întregi. Mă săruta turburată, însetată de mine, şi totuşi întreaga ei fiinţă era mereu stăpânită de o mare nelinişte. Mă voia mereu alături, voia necontenit să-mi simtă căldura braţului sau a mâinii. Aproape că nu mai voia să iasă din casă. Dar pe mine mă apăsau încăperile acelea, în care suferisem atâta de singurătate, unde o chemasem de atâtea ori în gândurile mele. Mă pregăteam de plecare. Renunţasem să mai mergem la Predeal. Eram nerăbdător să trecem cât mai repede graniţa şi s-o regăsesc. Aş fi vrut să ne căsătorim însă înainte de plecare. Când i-am spus asta, cu tot zâmbetul ei cald, de mulţumire, cu toată îmbrăţişarea ei, am simţit că vestea nu o bucurase pe cât nădăjduiam eu.

— Nu eşti fericită că ai să fii soţia mea? am întrebat-o.

— Nu eram şi până acum? mi-a răspuns. Şi poate eram mai mult înainte...

Spusese primele cuvinte cu multă simplitate; apoi izbucni deodată în plâns şi mă cuprinse pierdută în braţe.

— Ce ai? Ce ai? o întrebam prosteşte, sărutând-o.

Nu-mi răspundea. Numai mâinile ei înspăimântate le simţeam cum mă încleştează şi îi simţeam inima zbătându-se.

— Ştiu la ce te gândeşti, i-am spus. Dar de-acum înainte, dacă ai să vrei tu...

Mi-a astupat gura cu palma ei, cutremurându-se.

Am privit-o mirat. Am crezut că nu vrea să-şi amintească...

— Iartă-mă, i-am spus sărutându-i mâna.

— Tu să mă ierţi pe mine...

Acestea erau cuvintele ei obişnuite, de câte ori îi ceream iertare, şi nu m-au turburat.

Mă emoţiona numai infinita ei dragoste, marea ei blândeţe.

— Ai să poţi, într-adevăr, să mă ierţi? reveni ea. Acum sunt aşa cum ai voit tu: pură...

Nu înţelegeam. Şi totuşi, din nou mă cuprinse neliniştea. Mă temeam să întreb mai mult. Dar Ileana voia să-mi spună tot, până la capăt.

— Nu te mai poţi teme de mine, de acum înainte, vorbi mai stins.

— Poate mai târziu, spusei îngândurat.

Clătină din cap. Ochii îi erau arşi, privirile căpătaseră o fixitate care mă turbura.

— Acum te am numai pe tine, adăugă ea. Trebuie să mă iubeşti mult, mult, până la sfârşit...

Aş fi vrut să-i spun atunci un singur cuvânt de dragoste, să o mângâi, să înţeleagă cât de definitiv sunt al ei. Dar nu puteam vorbi nimic. O priveam numai. Îmi spuneam: poate că mai târziu... Dar ea clătinase din cap. Îmi amintii, stupid, cum se întâmplă întotdeauna în asemenea împrejurări, refrenul din *Corbul* lui Edgar Poe: *„Nevermore”.* O priveam, începând să n-o mai văd.

— La ce te gândeşti? mă întrebă ea. De ce-ai fugit de lângă mine?

— N-am fugit, minţii.

Dar mi-era peste putinţă să mă pot concentra, să-i spun cuvântul acela de dragoste pe care îl aştepta. Îmi venea mereu în minte refrenul: „Niciodată”... Şi, în acelaşi timp, o licărire de nădejde: poate se înşală...

— De ce nu spui nimic? mă întrebă din nou.

Încercai un ultim efort:

— Tot ce-aş putea să-ţi spun tu ştii...

— Îmi place să te aud vorbind...

Peste putinţă. Mi-am plecat capul pe genunchii ei, şi Ileana a început să-mi mângâie în neştire părul.

— Ai lucrat ceva cât ai rămas singur? mă întrebă, foarte stins.

O cumplită mâhnire mă năpădi. Cum aş fi putut lucra cât timp ea era în sanatoriu?...

— Am avut insomnii, atât i-am spus.

— Trebuie să lucrezi, stărui. Trebuie să te deştepţi din somnul ăsta...

Vrui s-o întrerup, să-i spun cât de sălbatic mă dureau cuvintele ei, dar Ileana îmi cuprinse capul în palme şi continuă:

— Ştii, m-am gândit şi eu mult la tine cât timp am fost singură. Ce egoistă eram înainte... Voiam să te păstrez numai pentru mine... Ab-surd!... Tu nu eşti ca ceilalţi, ca noi... Soţia Meşterului Manole s-a zidit pe sine la temelie, şi eu mă temeam de o jertfă mult mai neînsemnată...

Vorbise atât de stins, încât am crezut că va izbucni în plâns. Dar îşi păstra siguranţa vorbei. Înţelegeam că-şi pregătise de mult răspunsul acesta, că îl rostise de mai multe ori în sanatoriu. Îi simţeam mâna mângâindu-mi părul, tremurând.

— Trebuie neapărat să-ţi refaci viaţa, continuă cu acelaşi glas. Tu n-ai dreptul să te îngropi alături de mine...

Mă cutremurai. Simţeam că se apropie ceva grozav.

— N-am şi eu dreptul să fiu fericit? o întrebai.

Ileana îşi muşcă buza, şi numai atunci, pentru o clipă, ochii i s-au turburat. Apoi şi-a plecat, biruită, fruntea.

— Nu mai ştiu... şopti.

* * *

De a doua zi a început să-mi reorganizeze viaţa. Amâna, fără motiv, plecarea, formele căsătoriei noastre. O interesau mai mult planurile cărţilor mele şi mă rugă să-i dau voie să parcurgă manuscrisele. A trebuit s-o ascult. Niciodată n-am văzut-o atât de total cufundată în cercetarea şi înţelegerea operei mele.

— Nu mai mi-e milă de tine, spunea zâmbind. De acum trebuie să sfârşeşti tot ce ai început...

Dar eu eram incapabil să scriu o singură pagină. Ca s-o liniştesc totuşi, m-am prefăcut că-mi corectez manuscrisul şi mă închideam în fiecare după-amiază câteva ceasuri în birou, citind foile scrise cu multe luni înainte. Gândul îmi era însă la călătoria

pe care Ileana o amâna mereu, la nopţile de dragoste pe care ştiam că le voi regăsi odată plecaţi din Bucureşti.

Aniversarea întâlnirii noastre am serbat-o singuri, închişi în casă. Ileana mi s-a dat atunci din nou înfometată, aşa cum de mult nu o mai cunoscusem. Voia parcă să mă păstreze pentru totdeauna aproape de ea, crescut din ea, hrănit de sângele şi respiraţia ei...

A doua zi aveam câteva curse lungi de făcut. Izbutisem s-o conving că e mai bine să plecăm, măcar pentru o lună. Altminteri, mi-ar fi greu să lucrez. Şi acum căutam bani pentru călătorie, acte pentru Ofiţerul stării civile. M-am întors acasă pe seară, obosit. M-a mirat că nu mi-a deschis ea, cum făcea întotdeauna când îmi auzea paşii pe scări. Poate i-o fi rău, mi-am spus. Am căutat cheia şi am descuiat. Nu am întâlnit-o în prag, nici în odaia noastră. Şi cu toate acestea nu îmi spusese că ar putea pleca undeva, nu îmi aminteam nimic. M-am dezbrăcat, puţin dezamăgit. Am aprins o ţigară şi am trecut în birou. Va fi fericită când, întorcându-se din oraş, mă va găsi lucrând, gândeam. I-am zărit scrisul pe un plic. Îmi spunea, fără îndoială, unde plecase. Am deschis plicul şi am rămas câtva timp cu răsuflarea înecată, împietrit. Erau patru pagini mari, scrise până la ultimul rând...

Mavrodin se opri, extenuat. Îşi frecă genunchii şi rămase cu ochii pierduţi în întunerec. Apoi continuă brusc:

— Îmi scria că pleacă şi mă ruga să n-o caut. Şi apoi, în restul paginilor, îmi mulţumea pentru dragostea mea, îmi mărturisea cât de fericită a fost atâta timp... Îmi spunea iarăşi, la urmă, să n-o caut; îi era peste putinţă să suporte dragostea noastră, aşa cum era... neroditoare.

Şovăise mult înainte de a scrie cuvântul acesta. Scrisese întâi un alt cuvânt, pe care îl ştersese cu foarte mare băgare de seamă... Şi apoi, iar îmi spunea cât de fericită a fost, că orice s-ar întâmpla de acum înainte, viaţa ei şi-a cunoscut împlinirea...

Citeam, aproape fără să-mi dau seama de tot ce se întâmplase. Înţelegeam că plecase Ileana, dar mi-era peste putinţă să cred că n-am s-o am din nou lângă mine. Am aşezat scrisoarea pe birou şi am început să mă plimb prin casă.

Am zărit la întâmplare un lucru de-al ei şi apoi, năuc, am început să răscolesc pretutindeni: în dulap, în odaia de baie, în bucătărie. Totul era ca şi mai înainte. Nu lipsea nimic. Nu-şi luase niciunul din lucrurile ei. Am început să tremur. Dacă, cumva, în

timpul acesta, ea încerca vreo nebunie?... M-am îmbrăcat repede şi am alergat în stradă...

Nu ştiam ce trebuie să fac mai întâi. Am luat o maşină şi am indicat şoferului adresa lui Alexandru. Îmi spuneam, pe drum: nu se poate să fie adevărat, are să se întoarcă...

— A dispărut Ileana! am strigat intrând, fără să-mi scot măcar paltonul.

Alexandru a încercat să mă liniştească. A telefonat în mai multe părţi. Stam în fotoliu, fumând în neştire, cu capul în palme. Cineva mi-a adus o vişinată.

— Nu, mulţumesc, nu iau nimic înainte de masă, am spus.

Apoi mi-am dat seama că vorbisem fără să mă gândesc; am să mai pot oare mânca? Are să mai fie timpul, zilele, nopţile la fel ca mai înainte? Alexandru telefona mereu. Când s-a apropiat de mine, l-am întrebat:

— Ce spune?

Mi se părea că toţi aceştia cărora le vorbise el *trebuiau* să ştie ceva precis; o văzuse, fără îndoială, cineva pe stradă, o văzuse cineva în maşină.

— Haidem, îmi spuse Alexandru.

— Unde mergem? întrebai.

— La tine.

Am venit din nou acasă. I-am spus, zâmbind, în faţa uşii.

— M-am dezobişnuit să deschid eu uşa, cu yale. Până acum îmi deschidea Ileana...

Şi, nu ştiu de ce, intrând a doua oară în biroul meu, am nădăjduit, o clipă, că o voi găsi acolo, şezând la o masă, zâmbind. Poate i-a fost şi ei greu să plece pentru totdeauna...

Mavrodin se opri, tuşind. Începu să tremure şi-şi bătu braţele să se dezmorţească.

— S-a făcut frig, spuse. Nu vrei să intrăm? Nu mai sunt nopţile atât de calde acum.

Tovarăşul îl urmă fără să spună un singur cuvânt. Se opri în prag, în timp ce celălalt aprinsese chibritul să caute, o clipă, cu pleoapele apropiate, lampa.

IX

Mavrodin se trânti obosit pe pat. Câteva clipe rămase nemişcat, rezemându-şi capul pe braţe, cu ochii întredeschişi. Dar îşi dădu brusc seama că nu şi-a invitat prietenul să se aşeze şi-i arătă un fotoliu de paie. De-abia atunci observă cât era de emoţionat Hasnaş. Figura i se schimbase; îmbătrânise, profilul lui era mai întunecat acum, buzele strivite.

— Poate ţi-e somn? îl întrebă.

Celălalt clătină din cap. Se ferise totuşi să-i întâlnească privirile. Se aşeză pe scaun, aprinzându-şi automat ţigara.

— Vrei să bei cafea? întrebă din nou Mavrodin.

— Bucuros.

Se apropie de masă, turnă spirtul şi-l aprinse. Privi lung cum ard flăcările albastre. Hasnaş aştepta, tot atât de nerăbdător, să continue.

— O să pierdem noaptea, vorbi brusc Mavrodin, şi mâine trebuie să ne sculăm în zori. Dar nu mi-e somn...

— Nici mie, mărturisi celălalt repede. Povestea asta a dumitale...

Vru să adauge: stranie, dar se opri. Aştepta şi el să fiarbă cafeaua şi să-şi reînceapă Mavrodin istorisirea.

— E straniu că am cunoscut şi eu o asemenea întâmplare, adăugă după o nouă tăcere.

Mavrodin nu-l auzi. Parcă era furat de flăcările acelea albastre, zdrenţuite. Îl trezi clocotul din ibric.

— Poate ar fi fost mai nimerit un ceai, spuse el, turnând cafeaua în ceşti. Nopţile sunt destul de reci acum...

Puse tava cu cafele pe pat. Îşi aprinse o nouă ţigară. Apoi tăcu, multă vreme, frecându-şi la răstimpuri braţele.

— ...N-am mai găsit-o nicăieri, începu târziu. Alexandru mi-a mărturisit mai târziu cu câtă spaimă deschidea în fiecare zi ziarele; nu cumva să afle de sinuciderea Ileanei, de vreo femeie necunoscută găsită pe undeva. Ştiam că are un frate, dar nu ştiam în ce oraş locuieşte. Alexandru mi-a spus că era un cartofor înverşunat, care îşi schimba locuinţa de câte ori putea, ca să scape de datornici. Târziu am dat şi de urma lui, dar zadarnic. Nu aflase nici măcar că Ileana se despărţise de mine.

Era, de altfel, obişnuit să nu primească veşti de la ea luni la rând... Am crezut, atunci, că a plecat peste graniţă. Dar toate cercetările au dovedit că niciun paşaport nu s-a eliberat pe numele ei şi nici cu vreo fotografie care să-i semene. Am scris şi la Legaţia română din Berlin. De nicăieri nicio veste, niciun indiciu...

Primele nopţi au fost înspăimântătoare, singur. O regăseam pe ea pretutindeni; pe marginea patului, îmi aminteam, sta de multe ori ascultându-mă, cu obrazul prins în palme; pe uşa aceasta intra întotdeauna zâmbitoare, o vedeam necontenit în faţa ferestrei. Aproape că îmi era frică să vin acasă noaptea, să văd patul nostru gol, să-i întâlnesc haina de ploaie în cuierul din săliţă, lângă oglindă. Petreceam aproape tot timpul – în acele săptămâni de iarnă – la Alexandru. Şi nădăjduiam întruna, nădăjduiam nebuneşte; nu mă puteam convinge definitiv că Ileana plecase. Uneori, când mergeam pe stradă cu capul plecat, mă îneca, brusc, o emoţie, o nelinişte caldă topindu-mi răsuflarea: dacă Ileana se află acum înaintea mea, la câţiva paşi, şi ridicând brusc ochii am s-o întâlnesc? Mi-era teamă să-mi înalţ privirile. Prelungeam cât mai mult nădejdea şi panica aceasta. Era o suferinţă de care nu vream să fug, amară şi mângâietoare în acelaşi timp. Când, după mulţi paşi şovăitori, ridicam brusc fruntea şi priveam năucit în toate părţile, lumina zilei mi se părea mai posomorâtă, lumea mai rece şi fără sens...

Nădăjduiam că poate îmi va scrie. Fără îndoială că se ascunsese undeva, într-un colţ de ţară, sau fugise peste graniţă, deşi nu-mi puteam închipui cum ar fi izbutit să facă asta fără să lase niciun fel de urmă. Dar, cu timpul, o va doborî dorul de mine şi-mi va scrie. Îmi închipuiam fel de fel de scene: voi primi un plic cu marca unei ţări unde nu se afla Ileana – trimis prin anumiţi prieteni – ca eu să cred că ea s-a ascuns acolo. M-aş fi făcut că mă las păcălit. Eram gata, în închipuirile mele, să cred orice, să accept orice, numai să primesc ceva de la ea, să o mai simt o dată alături de mine, prezentă, vie.

Treceau aşa săptămânile de iarnă, fără să aflu nimic. Am trăit, atunci, o viaţă de larvă, fumam în neştire, zăceam ceasuri întregi trântit pe pat, fără gânduri. Şi deodată tresăream, carnea mi se încrâncena: parcă aş fi auzit cum urcă scările şi îi recunosc pasul ei şovăind în dreptul uşii. Săream atunci în mijlocul odăii şi alergam. Mi-era teamă să deschid uşa. Ascultam acolo, cu urechea lipită de lemn, cu răsuflarea sugrumată. Uneori auzeam o răsuflare uşoară dincolo, afară; mi se părea că şi ea aşteaptă,

că şi ea ascultă, dar se teme să sune. Deschideam brusc uşa. Nimeni...

Mă-ntorceam atunci năuc, căutam scrisoarea ca s-o recitesc – deşi o învăţasem demult pe dinafară – sau răscoleam din nou dulapurile, ca să întâlnesc încă o dată parfumul rochiilor ei, să simt mângâierea bluzelor pe care de atâtea ori le îmbrăcase în faţa mea. În primele zile de după fugă am cercetat cu de-amănuntul cutiile acelea misterioase, cândva pline cu scrisori. Le-am găsit goale. Rămăseseră numai câteva fotografii de ale Ileanei la Berlin şi câteva ilustrate fără nicio importanţă. Mi s-au părut atunci, când am dat întâia oară cu ochii de ele, fără importanţă. Dar mai târziu, când nu lăsasem colţişor necercetat, le scoteam mereu din cutie şi le priveam în neştire, nu-mi spuneau nimic ilustratele, dar le primise, demult, Ileana, le ţinuse ea în mâini, erau îmbibate de prezenţa ei.

Apoi i-am răsfoit filă cu filă cărţile. Rămăseseră unele semne de carte, câte un plic sau câte o notă de plată achitată. Am crezut iarăşi, un timp, că Ileana mi-a scris şi alte scrisori, pe care le-a ascuns poate în vreuna din cărţile mele. Rămâneam mult timp în faţa rafturilor, încercând să ghicesc ce volum i-ar fi atras atenţia, unde ar fi socotit ea că se poate ascunde mai bine o scrisoare. Mi se părea că cineva îmi indică un titlu, că imaginea unei cărţi persistă semnificativ în faţa mea. O scoteam înfrigurat din raft şi o cercetam pe îndelete, ca şi cum mi-ar fi fost teamă să-mi zdrobesc şi această ultimă nădejde...

Este curios că nu-mi aduceam deloc aminte puţinele scene de suferinţă pe care le cunoscusem alături de Ileana. Nu vroiam să retrăiesc izbucnirile mele de gelozie, bunăoară, sau cumplita îndoială care mă muncise cândva. Nu încercam deloc să mă apăr, să fug de această mare suferinţă, dispariţia Ileanei. Poate că, dacă mi-aş fi amintit viaţa mea dinainte de a o cunoaşte sau măcar teama mea îndurată în noaptea întâlnirii noastre, m-aş fi resemnat mai uşor, m-aş fi consolat chiar. Dar mă abandonasem până la pierderea suferinţei, dragostei... Tot Bucureştiul aflase de fuga aceasta şi aflase mai ales de cumplita mea deznădejde. Începuseră să mă viziteze prietenii, primeam uneori scrisori, pe care le deschideam întotdeauna cu emoţie şi le citeam pe nerăsuflate, nădăjduind mereu că una din ele îmi va dezlega taina, arătându-mi unde s-a ascuns Ileana...

Primăvara a venit anul trecut devreme. Îndată ce au început să se topească zăpezile, toropeala mea a fost scuturată de o nouă, mare nădejde. Mă osândeam chiar că fusesem atât de orb,

încât să nu înţeleg mai devreme lucrul acesta atât de simplu. Îmi spuneam că dacă o să sfârşesc cartea începută în toamna aceea şi am s-o public, Ileana o va citi şi atunci, fără îndoială, îmi va trimite un semn de viaţă. Doar mă rugase de atâtea ori – mai ales în ultimele zile petrecute lângă mine – să scriu, să termin cartea aceea...

Închipuirea mă înşelase, de data aceea, numai pe jumătate. Am găsit manuscrisul răscolit, însemnat pe alocuri cu creionul. Fără îndoială că îl citise, îl avusese în mâini poate chiar înainte de plecare. Pe ultima pagină, rămasă neterminată, scrisese de mai multe ori: iubitul, iubitul, iubitul meu...

M-am aşezat atunci la lucru cu puteri neobişnuite. Mi se părea că Ileana aşteaptă undeva, urgisită, apariţia cărţii acesteia. Îmi spuneam că, poate, ea şi-a impus un exil voluntar până la tipărirea manuscrisului, pe care nu avusesem puterea să-l sfârşesc cât timp se aflase lângă mine. În câteva nopţi cartea a fost gata. Aveam în faţa mea, necontenit, foaia de hârtie cu cele câteva cuvinte ale ei. Mi-era destul să le privesc, ca să-mi piară oboseala...

Cartea a apărut prin luna mai. A fost primită cu multă mirare. Parcă nu era scrisă de mine, mi se spunea. Dar nu admiraţia sau critica mă interesau de data aceasta. Aşteptam, plin de nădejde, întoarcerea ei, a Ileanei, sau măcar o scrisoare, un semn de viaţă, din orice colţ al lumii ar fi venit. Am aşteptat aşa, la Bucureşti, până la mijlocul verii. Nu s-a întors. Şi nici n-am primit vreo veste. Nu ştiu ce s-a întâmplat cu ea...

Mavrodin se opri. Îşi mai turnă o ceaşcă de cafea, rece. Apoi începu să se plimbe prin odaie.

— ...Aproape că nu mai cred că am s-o revăd vreodată, adăugă. Nici Alexandru nu mai crede, de mult, asta. Mi-a mărturisit-o înainte de plecarea mea din Bucureşti. Era foarte cald, în vara asta, pe la jumătatea lui iulie, când am plecat. Îmi spunea:

— Ar trebui să te duci undeva la munte, să te odihneşti... Ai slăbit mult. Şi poate ai să scrii ceva. Doar eşti bărbat...

Alexandru adăugă, atunci:

— În fond, cine ştie ce-a fost cu ea? N-o cunoaşte nimeni prea bine. A mai lipsit odată mult din ţară...

Amintirea fugii ei la Berlin m-a liniştit. Nu mai eram gelos, acum, pe trecutul ei, nu mai mă chinuia marele necunoscut *dinaintea* mea. Chiar amantul acela pe care ea îl uitase atât de anevoie nu mă mai turbura. Nu mă înspăimânta decât ceea ce se

putea întâmpla de aici înainte. Simţeam spaima aceasta fără să mă gândesc la o eventuală nouă pasiune a ei. Îmi era peste putinţă să cred că Ileana va mai putea iubi vreodată. Mă îndoiesc dacă voi mai putea iubi eu... Dar viaţa curge totuşi înainte. Şi mă sperie întunericul în care s-a topit Ileana, viaţa asta, necunoscută mie, care o înghite...

Am plecat repede din Bucureşti, fără să ştiu precis unde mă voi opri, dar gândindu-mă la povestea asta pe care o scriu acum. M-am oprit întâi pe Valea Prahovei, apoi la Braşov. Voiam să scriu o mărturisire cu totul şi cu totul adevărată a dragostei noastre; s-o scriu mai mult pentru Ileana decât pentru mine. Simţeam cum mă apasă nevoia patetică de mărturisire. E ciudată setea aceasta de a te mărturisi şi a cere iertare cuiva printr-o carte... Poate îţi aminteşti o legendă medievală povestită de Anatole France: măscăriciul acela care se călugărise şi, neputând omagia altfel pe Sfânta Fecioară, se închidea în capelă şi acolo, singur în faţa statuii Madonei, îşi arăta toate şiretlicurile şi desăvârşirile meşteşugului său.

...Nu spun asta ca să mă scuz. Indiscreţiile acestea strigătoare la cer pe care le fac uneori scriitorii prin cărţile lor sunt, poate, un omagiu adus femeii pe care au iubit-o şi pe care, de cele mai multe ori fără voia lor, au făcut-o să sufere. Cum să-şi ceară mai desăvârşit iertare, cum s-o omagieze mai luminos şi mai sincer decât scriind? Nu pot face altceva. Nu se pot ruga, de pildă, nu pot cânta...

Dar nu era vorba de asta, adăugă Mavrodin repede, cu alt glas. Poate că izvorul cărţii mele a fost nevoia de a cere iertare Ileanei: *Nuntă în cer,* titlul acesta vorbeşte îndestul, îmi spuneam. Nădăjduiam că cel puţin povestea asta a noastră, dacă îi va cădea vreodată sub ochi, o va hotărî să se întoarcă. Sunt încă atâtea lucruri de făcut. Uneori, viaţa mi se pare vrednică de trăit oricum, oricând. I-aş fi repetat cuvintele acestea Ileanei...

Eu o aştept. Mă închipui câteodată bătrân, singur printre cărţile mele, aplecat pe aceeaşi masă, aşa cum, atâtea nopţi de-a rândul, m-a zărit Ileana. Şi-mi închipui că într-o seară va bate cineva la uşă şi mă voi duce să-i deschid absent; şi o voi întâlni, în prag, pe ea. Îmi închipui asta mereu...

Dar poate că lucrurile se vor petrece cu totul altfel. Viaţa va curge înainte, aşa cum curge şi acum, şi cine ştie cum ne va înghiţi pe fiecare din noi.

Voiam însă să spun altceva. Voiam să spun cât de repede m-a furat arta mea în povestirea aceasta pe care o scriu acum. O

am permanent prezentă pe Ileana când scriu, şi cu toate acestea, cartea se desfăşoară altfel, farmecul minciunii mă cuprinde fără să-mi dau seama, şi, deşi povestea a rămas aceeaşi, nici Ileana, nici eu, nici întâmplările nu mai sunt cum au fost aievea. Uneori mă deprimă până la moarte neputinţa mea de a spune adevărul, neputinţa oricărui artist de a se mărturisi omeneşte, total, creştineşte... Ai să citeşti cartea aceasta şi ai să vezi cât de mult se depărtează de tot ce ţi-am povestit acum. Poate e mai frumoasă, dar atât...

Tăcură amândoi, încurcaţi. Se făcuse frig în odaie. Hasnaş privea îngândurat podeaua. Mavrodin se trânti din nou în pat.

— Mă odihnesc o clipă şi apoi îţi dau un ceai, spuse el.

— Crezi că ai s-o mai întâlneşti vreodată? întrebă Hasnaş ca şi cum şi-ar fi continuat cu glas tare un gând care îl muncea de mult. Vreau să spun, *simţi* că ai s-o mai vezi?

Mavrodin rămăsese cu capul rezemat pe braţe, privind vag în tavan.

— Nu ştiu, răspunse el, târziu, codindu-se. Îmi închipui foarte multe lucruri, mereu, adăugă. Dar altceva...

Hasnaş întoarse capul ca să-l privească, apoi plecă fruntea, încruntat.

— Şi acum ce-ai de gând să faci? întrebă el din nou. Eşti atât de tânăr, de-abia ai treizeci de ani...

Mavrodin zâmbi cu greutate.

— Nu ştiu ce am să fac. Am să scriu cartea aceasta şi apoi am s-o aştept probabil...

— Aşa spun toţi, vorbi Hasnaş fără să ridice ochii. Şi nu e adevărat. Nu aşteaptă nimeni. Te duce cu ea viaţa, fără să-ţi dai seama. Când te trezeşti, nu mai e nimic de făcut...

— E prea târziu? întrebă Mavrodin, silindu-se să-şi ascundă neliniştea.

— Întotdeauna e târziu pentru un bărbat care a cunoscut o dată o mare dragoste, spuse Hasnaş cu asprime. Orice ar încerca, e prea târziu. Cel mai bun lucru pe care îl are de făcut e să nu se gândească...

Se opri, ca şi cum i-ar fi fost teamă că a vorbit prea mult.

— La ce să nu se gândească? întrebă Mavrodin.

— La nimic prea grav, la nimic permanent, continuă Hasnaş. Să trăiască aşa cum i-a fost scris, la întâmplare, fără să-şi propună lucruri mari, fără să mai aştepte un al doilea miracol. Nu te întâlneşti decât o singură dată cu un lucru mare, într-adevăr *mare*. Pe urmă, întâmplările nu mai au nicio importanţă. Vreau

să spun: nu mai schimbă nimic. Nu mai sunt transparente, nu mai vezi prin ele dincolo. Întâmplări, atât. Tot ce poţi face, tot ce eşti dator să faci, este să te laşi dus spre moarte împăcat, demn, fără să te lamentezi şi fără să te degradezi mai ales. Mulţi dintre noi ne degradăm când ne apropiem de moarte; vicii, spaime, laşităţi sunt sumedenie... Un opium ieftin, de altfel, foarte ieftin...

Mavrodin tăcea, ascultându-l. I se păru mai rece camera, şi fumul de ţigară îl apăsa, gros. Şovăi câtva timp, amorţit în gânduri, apoi sări din pat şi, îndreptându-se spre fereastră, o deschise larg.

— Trebuie să fie foarte târziu, spuse privind afară. Răsare luna, în ultimul pătrar... Să bem un ceai, adăugă absent.

Celălalt se apropie şi el de fereastră. Munţii păreau foarte aproape acum, uşor brumaţi de lună. De nicăieri niciun zgomot. Casa întreagă parcă ar fi fost înecată de pădure. Felinarul stingher de la capătul coridorului se stinsese.

— Ţi-e somn? întrebă fără să întoarcă capul.

— Deloc. Cred că mă ameninţă o lungă insomnie.

Apoi tăcură iarăşi amândoi. Mavrodin privea cum ard flăcările spirtului. Hasnaş rămăsese lângă fereastră.

— Dacă nu ţi-e somn, începu el târziu, am să-ţi povestesc şi eu o întâmplare. E mai veche, de acum vreo opt-nouă ani. Nu mai eram atât de tânăr nici atunci, de altfel...

Zâmbi şi se întoarse încet spre celălalt.

— ...Poate că are să-ţi folosească odată, în vreo carte de-a dumitale, adăugă zâmbind amar. Şi parcă mi-a pierit şi mie somnul... Mi-au adus aminte întâmplările dumitale de o mare iubire a mea. Asta se întâmplă întotdeauna: ţi se pare că iubita seamănă cu tot ce ţi se povesteşte despre dragoste. Dar poate că de data aceasta seamănă într-adevăr...

Rămase câtva timp fără să spună nimic, gânditor, căutând parcă un punct de plecare. Apoi începu calm, cu glas mat, egal, contrastând cu neliniştea de până adineauri a întregii lui făpturi.

X

La începutul războiului european aveam douăzeci şi patru de ani. Urmam studii de inginerie în Franţa. Un unchi al meu, fratele mamei, îmi trimitea lunar o bursă care îmi ajungea exact ca să-mi duc zilele. Părinţii mei fuseseră amândoi bogaţi. Dar tata a murit tânăr, când eu nu-mi terminasem încă clasele primare. Şi mama n-a ştiut să administreze averea; se îngrijea de asta fratele ei, care m-a ţinut mai târziu la studii. În vreo zece ani am pierdut aproape totul. Maică-mea începuse să joace cărţi şi, numai în anul morţii sale, a risipit o moşie. A murit totuşi înainte de a suferi umilinţele sărăciei. A murit într-o casă mare, luxoasă, strivită de datorii, şi care a şi fost, de altfel, vândută de creditori.

Nu eram un student prea strălucit şi nu-mi plăcea nici cariera pe care mi-o alesesem. Aş fi voit să mă fac ofiţer, dar ştiam că meseria asta nu-i plăcuse mamei. Mama îşi făgăduise de mult să aibă un fiu inginer. Declararea războiului a însemnat pentru mine zorile unei vieţi noi. M-am înrolat voluntar, ca şi alţi studenţi români din Franţa, după bătălia de la Charleroi. Am fost uşor rănit din cele dintâi lupte. Am făcut apoi câteva luni o şcoală de cadre şi m-am întors pe front sublocotenent. Nu ştiu dacă am fost, cum se spune, un erou. Dar am luptat bine şi de două ori am fost decorat. Mă obişnuisem cu războiul, mă obişnuisem foarte repede şi cu gândul morţii. De altfel, nu mă legau prea multe lucruri de viaţă. Eram orfan, nu aveam fraţi, şi singurul meu prieten, un coleg de şcoală, murise în primul an de război. Eram fericit că pot lupta ca ofiţer în armata franceză. Uneori chiar mă gândeam că, după încheierea păcii, aş putea rămâne în armata colonială.

Dar, după intrarea României în război, m-am hotărât să mă întorc în patrie. Eram foarte emoţionat; mi se înmuiau ochii numai la gândul că aş putea de astă dată muri pe pământ românesc. Am fost trimis, prin 1917, cu misiunea militară franceză în Moldova. Nu-ţi mai spun nimic despre toate întâmplările iernii aceleia triste. Bucuria întoarcerii mele în ţară – după o absenţă de aproape cinci ani – fusese întunecată de prea multe dezastre. Spre deosebire de mulţi ofiţeri tineri români, mă îndoiam de reuşita aliaţilor. Îmi făceam, cu toate acestea,

datoria. Rămăsesem cu misiunea franceză şi mă aflam adesea pe drum, între Bârlad şi Marele Cartier de la Iaşi.

Prin aprilie plecasem într-un tren extrem de aglomerat. Locul meu din compartiment îl cedasem unei doamne în vârstă şi ieşisem pe culoar, chiar lângă uşă. Se înserase şi stam cu capul aplecat afară, pe fereastra uşii, privind vag câmpurile pe care se topea zăpada. Nu ştiu în ce gară, chiar în clipa în care se pusese trenul în mişcare, m-am simţit îmbrâncit cu putere de cineva, care voia să-şi facă loc spre scară. Dar uşa o închisesem eu când am auzit semnalul plecării. Pe scară se aflau câţiva ţărani şi eram strâns din toate părţile de călători. M-am întors anevoie; o fetiţă de vreo 15 ani vroia cu tot dinadinsul să se coboare. Auzisem, în întuneric, la capătul peronului, unde staţionase vagonul nostru, un glas puternic de femeie strigând: „Lena! Lena!”. Auzisem, de asemenea, paşi agitaţi, cu puţine clipe înainte de plecare, alergând de la un capăt al vagonului la altul. Fetiţa rămăsese încremenită în faţa mea când simţise că trenul plecase cu adevărat, depărtându-se de gară. A plecat atunci capul pe fereastră şi a strigat: „*Tante* Emilie!”...

Mi-a atras atenţia perfecţiunea pronunţiei şi, în acelaşi timp, un parfum foarte discret al părului, neobişnuit în zilele acelea de mizerie. Fata striga în neştire, cu capul pe fereastră. Apoi vru din nou să smucească uşa şi să sară afară. Dar i-am prins braţul.

— Uşa e încuiată, i-am spus.

M-a privit în ochi, cercetător, şi buzele au început să-i tremure. Simţeam că se luptă cu plânsul. Întâmplarea mi se părea comică; nu mă emoţionau atunci nici măcar întâmplările triste, dar un asemenea accident.

— Ai rămas singură? o întrebai eu în franţuzeşte, tutuind-o.

Purtam uniformă de ofiţer român, şi fata mă privise la început cu neîncredere. Dar a liniştit-o, poate, zâmbetul meu şi faptul că mă adresasem în franţuzeşte.

— Mătuşa mea s-a coborât aici ca să întâlnească o cunoştinţă, răspunse ea turburată. Ştia că trenul rămâne foarte mult...

Era o lumină mohorâtă în vagon. Dar am văzut atunci, cum ochii ei, foarte mari, se umplu de lacrimi şi am început s-o mângâi pe păr. A început să se tragă înapoi, căutându-şi în acelaşi timp batista să-şi şteargă lacrimile. Ridicând braţul, zării coperta cărţii pe care o ţinea în mâini: *Anna Karenina.* Rămăsese, desigur, în compartiment, citind, cât timp mătuşa se coborâse în gară.

— Era cât pe-aci să te zvârli sub roţile trenului, ca în romanul dumitale, îi spusei eu, râzând şi arătându-i cartea. Dar n-ai ajuns încă la sfârşit...

— Aşa se omoară Anna? întrebă ea, tot în franţuzeşte, parcă mai neliniştită.

Mă surprinse familiaritatea ei cu eroina cărţii pe care o citea. Am clătinat trist din cap.

— Sub roţile trenului, spusei, şi o privii cu mai multă atenţie.

Rămase gânditoare, copleşită. Îşi duse mâna la frunte şi oftă, gestul acela dezamăgit pe care îl fac copiii când vor să semene cu cei maturi. Trenul alerga acum mai repede. O văzui cum se uită pe fereastră şi cât de mult o înspăimântă întunericul de afară.

— Dumneata erai Lena? întrebai. Te-a strigat cineva de mai multe ori...

— Atunci am auzit, răspunse ea obosită. Dar de-abia mi-am putut face loc...

Vru să plece de lângă mine, să se reîntoarcă în compartiment, dar o reţinui. O întrebai dacă se duceau acasă; ar fi fost atunci destul de simplu, căci se putea descurca şi singură. O întrebai, tot atunci, câţi ani are. Îmi răspunse că are 15 ani. Dar nu se ducea acasă, ci la Bălteni. Aveau acolo rude refugiate. Încercai s-o liniştesc. Mătuşa va veni, probabil, cu trenul următor. Iar ea, odată ajunsă, va întreba de adresa rudelor ori va aştepta în gară până va sosi mătuşa... Mă privi mirată.

— Dar n-am biletul la mine, spuse şovăind.

— Nu-i nimic, spusei eu iar. Dacă vine controlorul, am să spun că eşti cu mine.

Am rămas acolo, de vorbă. La staţii, o păzeam cu braţul să n-o lovească lumea, să n-o calce în picioare gloatele năvalnice de călători, care-şi căutau îndârjit loc. Mi-a povestit cum se refugiase cu mătuşile ei în Moldova. Părea destul de obişnuită, acum, cu infernul trenurilor aglomerate, întârziind prin gări ceasuri întregi, trăind permanent sub spaima aeroplanelor inamice. M-a întrebat şi ea, cu multă decenţă, dacă vin de pe front. Vorbea foarte bine franţuzeşte şi conversaţia aceasta cu o copilă mă încânta.

Aproape de miezul nopţii am coborât, după ce, cu o jumătate de ceas înainte, izbutii să-i scot bagajele din compartiment. I-am luat braţul şi am dus-o într-un birou din gară, unde aveam un prieten funcţionar. Mă temeam să o las singură. Pe de altă parte, nu mă mai puteam ocupa de ea, căci dimineaţa trebuia să fiu la

Bârlad. Am dat-o în grija prietenului meu şi i-am atras atenţia că la întoarcere o să-l întreb ce-a făcut.

Când ne-am despărţit şi i-am urat noroc, ochii i s-au umplut din nou de lacrimi. I-am mângâiat părul şi apoi i-am trecut palma pe obraz. Simţeam că tremură.

— Şi acum, mă laşi să te sărut? am întrebat-o râzând.

Şi-a ridicat uşor capul, privindu-mă drept în ochi. Parcă mi-ar fi întins buzele. Am sărutat-o pe obraz şi, urându-i încă o dată curaj şi noroc, m-am întors în vagon...

Uitasem întâmplarea aceasta. Peste vreo săptămână, plecând din nou la Iaşi, mi-am adus aminte în gară de Lena şi am coborât să-mi întreb prietenul ce făcuse. Mi-a povestit zâmbind că, îndată după plecarea mea, fata alergase pe peron, pregătindu-se să aştepte sosirea trenului următor. N-a dormit toată noaptea şi striga la fiecare tren care se oprea în gară, trecând prin faţa vagoanelor: „*Tante* Emilie! *Tante* Emilie!...” Spre dimineaţă acceptă să se întindă pe canapeaua din birou, dormind cu capul pe o valiză pe care o păzise tot timpul cu foarte multă grijă. A doua zi, când prietenul meu pierduse nădejdea că va descoperi locuinţa rudelor fetei şi se întreba ce va face cu ea dacă mătuşa Emilia nu va sosi până seara, Lena se întoarse veselă în birou, la braţul unui ofiţer tânăr, cu care vorbea în franţuzeşte. I-a spus că e vărul ei şi şi-a suit bagajele într-o brişcă ofiţerească. Am văzut cum îl sărută îndată ce vizitiul a dat bice cailor...

Amănuntul acesta m-a făcut şi pe mine să râd. Apoi m-am suit în trenul de Iaşi şi am uitat de-a binelea întâmplarea. O singură dată, după încheierea armistiţiului, întâlnindu-mă cu prietenul din gară, ne-am amintit amândoi de Lena, printre alte aventuri şi întâmplări pe care le avusesem fiecare. Prietenul meu a murit curând. Am aflat vestea morţii lui câteva luni în urmă.

Venisem atunci la Bucureşti, ca să recepţionez o serie de materiale. Dezbrăcasem tocmai uniforma ofiţerească şi mă întrebam pe ce cale să apuc. Eram prea bătrân ca să mă reîntorc în Franţa şi să-mi termin acolo ingineria. Şi apoi, sfârşitul războiului – pe care eu îl făceam din primele luni – beţia victoriei, Unirea şi tot ce a urmat după aceasta, mă schimbaseră mult. Rămăsese în mine setea de viaţă. Aveam numai o singură dorinţă: să trăiesc, prin orice mijloc, să fiu bogat, liber, să fiu de capul meu măcar câţiva ani. Vărul meu, băiatul unchiului care mă ajutase la studii, murise în timpul războiului. În foarte scurt timp murise şi unchiul meu şi am moştenit o avere destul de

mare. Era atunci o vreme când puteai uşor să te îmbogăţeşti. Am cumpărat terenuri în Bucureşti, am făcut parte din mai multe comisii tehnice. Lucrurile astea nu au prea mare importanţă. Ţi le spun totuşi ca să-ţi dai seama că, puţin după 1921, ajunsesem un om bogat, ambiţios. Împlinisem 30 de ani, dar aveam o experienţă şi mai mare decât vârsta mea. O experienţă care mă apărase de foarte multe primejdii. În privinţa femeilor şi a dragostei eram poate un cinic. Nu iubisem niciodată. Legătura din timpul studenţiei fusese singura mea aventură sentimentală. Războiul mă lecuise şi de ea, lecuindu-mă de orice fel de dragoste. Văzusem prea multe ca să mai cred în făgăduinţe, în cinste. Numai femeile urâte sunt cinstite, credeam eu. Pentru că până atunci nu întâlnisem femeie frumoasă care să-mi placă şi care să-mi reziste. Şi asta nu mi se întâmpla numai mie. Erau anii aceia, imediat după sfârşitul războiului, când aproape jumătate din oameni înnebuniseră, când orice îţi era permis, dacă aveai îndrăzneală şi forţă.

La Bucureşti stăteam, de altfel, după 1920, destul de puţin. Petrecusem foarte mult timp în străinătate. Făceam mereu parte din numeroasele comisii şi comitete care au durat târziu după încheierea păcii. Credeam pe atunci că nu mi se potriveşte un alt fel de viaţă, că dobândisem, în sfârşit, libertatea şi fericirea pe care nici nu îndrăzneam să le visez în timpul studenţiei mele la Paris. Lipsind mereu din ţară, păstram o legătură amoroasă atât timp cât îmi convenea. Puţini bărbaţi se pot lăuda cu un asemenea noroc. Nu mă gândeam deloc să mă căsătoresc, deşi eram invitat în foarte multe familii numai în nădejdea acestui eveniment.

În schimb, îmi plăcea să viu adesea într-o casă a cărei gazdă devenise de curând prietena mea. Era o femeie foarte frumoasă şi foarte uşoară, soţia unui deputat care îşi făcuse după război o avere considerabilă şi fusese amestecat – şi el, şi nevastă-sa – într-o serie de afaceri scandaloase. Era prin 1924, când eleganţa şi desfrânarea Bucureştiului atinsese culmi nemaipomenite. Prietena mea avea una din primele case noi făcute în capitală, iar ceaiurile şi cocktailurile ei erau notorii. Îmi plăcea să frecventez toate petrecerile acestea, pentru că întâlneam un tineret desfrânat, cu care mă înţelegeam de minune. Nu ştiu dacă dumneata îţi mai aduci aminte de epoca aceea, a jazzului şi a cocktailului, când bântuia moda părului tuns „à la garçonne” şi rochiile se purtau scurte până deasupra genunchilor. Cred că niciodată tineretul n-a avut o libertate mai deşănţată ca atunci,

în acei ani, şi în anumite case, puteai să te culci cu orice fată cu care dansai insistent o noapte întreagă. Era, de altfel, stilul anilor acelora ca fetele să-şi aleagă partenerii la dragoste cu aceeaşi francheţe cu care şi-i alegeau la tenis. Se vorbea despre virginitate cu cinism, şi cu cât o fată era mai stricată, cu atât avea mai mult haz. În casa aceea am văzut adesea fete foarte tinere întrecându-se să se îmbete mai repede şi mai eficace.

Nu mai eram atât de tânăr pe atunci, dar mă amuzau nespus petrecerile acestea nesfârşite, unde se dansa frenetic trei sferturi din noapte, până la extenuare. Majoritatea invitaţilor erau mai tineri ca mine, căci soţia deputatului îşi alegea prietenii exclusiv din tineret. Legătura noastră era cunoscută, cum erau, de altfel, toate colajele din cercurile acestea de îmbogăţiţi de război, politicieni şi afacerişti. O legătură care mă încânta fără să mă obosească şi pe care eram silit uneori s-o plătesc prin mici servicii făcute prietenilor deputatului.

Într-o noapte stam rezemat de bar, odihnindu-mă în aşteptarea unui nou dans, când prietena mea apare cu o tânără la braţ. Eram destul de ameţit, dar mi-am dat totuşi seama că figura aceea, fină, cu buzele mari şi bine desenate, mi-este cunoscută.

— Să-ţi prezint o pasăre rară, îmi spuse prietena mea în franţuzeşte. (De altfel, în casa aceea aproape că nu se întrebuinţa altă limbă.) Să-ţi prezint pe Lena, ultima fecioară din secolul XIX!

Înţelesei, după râsul ei spart, că a înghiţit foarte multe cocktailuri.

— Sunt oare atât de bătrână? întrebă fata zâmbind.

— Şi acesta e flirtul meu, mă prezentă prietena. *C'est un type épatant!* adăugă ea la urechea tovarăşei.

O priveam cu multă atenţie. Mi se părea că nu e deloc la locul ei în casa aceasta, la această oră mai ales, atât de sobră şi atât de serioasă cum arăta. Avea părul tuns scurt, băieţeşte, ca toate celelalte fete, dar coafura aceasta îi dădea, ei, un aer de studentă din romanele ruseşti, o făcea parcă şi mai pură, căci îi lumina fruntea aproape artificial.

— Mi se pare că ne cunoaştem de undeva, spusei, încercând să-mi aduc aminte când văzusem întâia oară buzele şi ochii aceia.

Clătină din cap, zâmbind.

— Accept foarte puţine invitaţii, spuse ea în româneşte. Apoi adăugă, cu un accent ironic, exagerat:*...dans le monde...*

— Şi cu toate acestea, până şi numele dumitale mi se pare cunoscut, stăruii eu.

În acea clipă mi-am amintit scena din tren, cu 7 – 8 ani în urmă. I-am povestit-o, şi de la cele dintâi cuvinte roşi brusc, foarte încurcată. Am avut impresia că şi ea mă recunoscuse, văzându-mă, dar evitase să se trădeze. Nădăjduise, poate, că nu voi reuşi să-mi reamintesc. S-a prefăcut apoi că mă priveşte cu atenţie, închizând puţin pleoapele, ca şi când s-ar fi trudit să-şi amintească. În cele din urmă şi-a reamintit.

— Ce s-a întâmplat după plecarea mea? întrebai.

— Nimic extraordinar, vorbi ea zâmbind. A doua zi, pe la prânz, a sosit şi *tante* Emilie, îngrozită...

Am tresărit şi am privit-o în ochi. Mi-a suportat privirea liniştită. Vorbise cu mult calm.

— Eşti sigură că mătuşa dumitale a venit să te ia? întrebai.

— Foarte sigură. Dar de ce întrebi?

— Mi s-a spus că ai plecat cu un ofiţer tânăr, un văr de-al dumitale, adăugai eu zâmbind.

Şi-o privii iarăşi, adânc, în ochi. Nu observai nimic, nicio ezitare. Doar faţa i se făcuse mai palidă, dar nu eram sigur. Eu băusem destul de mult în noaptea aceea, şi în bar era o lumină destul de mată.

— N-am niciun văr, spuse, şi mai ales niciun văr ofiţer, adăugă subliniind ironică formula.

Începui să râd. Băgai de seamă că râsul meu o irită. Mă întrebă din nou, puţin turburată.

— Ce te face să nu mă crezi?

— Faptul că prietenul meu din gară mi-a mărturisit cum ai apărut a doua zi la braţul unui tânăr ofiţer, care ţi-a urcat bagajele într-o trăsură, şi cum, îndată ce a pornit trăsura, tânărul ofiţer a început să te sărute...

Se făcu foarte palidă. De astă dată observai foarte bine paloarea ei, şi întâmplarea începu cu adevărat să mă amuze.

— Prietenul dumitale este un impertinent, spuse şi vru să plece.

O apucai de mână.

— Era, săracul, căci a murit de mult.

— Dumnezeu să-l ierte atunci, spuse ea.

Mi se păru totuşi că era, acum, mai liniştită. Se reîntoarse lângă mine şi schimbă brusc vorba. Mă întrebă ce am făcut după război.

Începea să-şi amintească tot ce-i spusesem atunci, în tren, despre luptele la care luasem parte pe frontul francez.

— Dar dumneata? o întrebai. Ce-ai mai făcut de atunci?

— Am crescut, răspunse ea simplu.

— Şi te-ai făcut frumoasă, adăugai eu, privind-o cu o oarecare îndrăzneală, cum obişnuiam să mă port cu orice femeie care îmi plăcea. (Îmi ierţi toate aceste penibile amănunte de care mi-e ruşine, dar vreau să-ţi redau măcar în parte superficialitatea şi vulgaritatea existenţei mele de atunci).

Ea tăcu câteva clipe, suportându-mi iarăşi, de astă dată cu ironie, privirile.

— Să nu te audă Clody, şopti ea, zâmbind.

Clody era numele prietenei mele. Mă surprinse curajul ei şi încruntai sprâncenele, ca şi cum n-aş fi înţeles aluzia, (Îţi atrag mereu atenţia: nu uita că pozam într-un bărbat obosit de succese, de femei. Şi apoi, atmosfera toată te îndemnă la mască ieftină şi vulgaritate). Mă intriga puţin faptul că o fată atât de deosebită de celelalte este totuşi atât de bine informată în tot ce privea cancanurile capitalei.

— Ce vrei să spui cu asta? o întrebai.

— Ştii prea bine că prietenei noastre nu-i plac fetele frumoase, vorbi râzând. Şi nici mie nu-mi plac, adăugă.

Apoi trecu în altă odaie. Rămăsesei lângă bar, mirat. Când se apropie Clody de mine o întrebai.

— Cine e fata asta?

— Un mister, exclamă ea, ameţită. Un foarte mare mister!

— Exagerezi! spusei zâmbind.

Biata femeie era însă extrem de ameţită. Începea să mă dezguste indiscreţia ei. Căci îmi cerea, acolo, cu atâtea perechi lângă noi, să o sărut. Refuzai, din plictiseală. Clody începu să se roage, să se lamenteze. Tinerii făceau un haz nespus. Socoteau scena aceasta penibilă ca un lucru foarte inteligent şi original. Şi, cu cât Clody stăruia, cu atât rezistenţa mea era mai încăpăţânată. În câteva minute, barul era ticsit. Se îngrămădiseră toţi să ne vadă. Eu nu-mi pierdusem calmul, deşi eram plictisit şi scârbit de tot ce se întâmpla. Aprinsei o ţigară şi mă rezemai mai cinic de bar. Clody începu să plângă. Scena devenea penibilă şi pentru ceilalţi. Râdeau acum mai mult din inerţie, dar se priveau jenaţi unii pe alţii.

— Sărut-o, domnule! auzii un glas aspru de femeie.

La capătul celălalt al uşii apăruse Lena; ochii îi străluceau de indignare şi faţa i se făcuse extrem de palidă.

— Lena, *ma bonne amie, ma seule amie!* exclamă Clody, suspinând. (Îţi închipui ce îngrozitor era spectacolul acesta!).

— Dacă porunceşti dumneata... spusei eu, zâmbind.

O luai în braţe şi, cu tot dezgustul răsuflării ei alcoolizate, o sărutai lung pe buze. Toţi începură să bată din palme. Clody continua să plângă în hohote. Privii din nou spre uşă. Lena rămăsese acolo, dârză.

— Acum să-mi dai voie să te sărut şi pe dumneata, spusei apropiindu-mă. Recompensă, adăugai în şoaptă, ca să nu mă audă prietena.

Dar nu îndrăznii s-o cuprind în braţe, nici să mă apropii prea mult de ea. Fata mă strivise cu privirile ei dispreţuitoare, îngheţate. Îşi muşcă buzele şi se întoarse brusc. Auzii jazzul începând un tango la modă. Şi o văzui, în clipa următoare, înlănţuită în braţele unui necunoscut, dansând. Am rămas acolo, fără s-o pierd din ochi. Îi întâlneam câteodată privirile, dar parcă nu mă vedea, atât era de absentă.

Am întrebat pe vecinul meu:

— Cine e?

— O prietenă de a lui Clody, îmi răspunse.

XI

N-aș fi dat, poate, nicio atenţie acestei întâmplări, dacă nu mi-aş fi amintit din nou, a doua zi, întâlnirea din tren. Trecuseră de atunci vreo 7 – 8 ani, şi multe episoade, foarte mulţi oameni cunoscuţi în Moldova începură să mi se şteargă din minte. E curios totuşi cât de bine îmi aminteam amănuntele acelei întâlniri. Capul acela de copilă, parfumul părului ei, coperta romanului pe care-l citea, accentul său franţuzesc atât de corect, toate acestea se păstrează intacte şi îmi năvăleau acum din nou, cu precizie, în minte. Nu pot spune că mă atrăgea prea mult fata pe care o întâlnisem în casa prietenei mele. Era foarte frumoasă, dar avea una din acele frumuseţi pe care le descoperi abia în urmă; ceea ce te izbea în chip deosebit în Lena era distincţia trăsăturilor sale, puritatea privirilor. N-avea figura aceea drăguţă şi comună pe care o întâlneşti pretutindeni în saloanele bucureştene. Dar această distincţie nu mi-ar fi reţinut prea mult atenţia; eram, pe atunci, destul de prins de alte legături şi apoi, în general, nu-mi plăceau femeile distinse; aveam o vagă bănuială că sunt pedante sau solemne, şi cu virtuţile acestea nu mă împăcam deloc.

Am întrebat-o pe Clody cine era prietena pe care mi-o prezentase ca pe-o „pasăre rară”.

— O fată foarte inteligentă, mi-a răspuns.

Apoi mi-a povestit că Lena trăia până în ultimul timp cu două mătuşi bătrâne şi maniace şi că abia de curând a avut curajul să plece din casa lor şi să se mute cu o prietenă arhitectă. Mi-a spus o sumă de lucruri amuzante despre mătuşile ei, care o întovărăşeau pretutindeni, chiar atunci când se ducea în străinătate. Lena studiase câtăva vreme în Elveţia. Nu prea ştia bine să-mi spună ce studiase: muzică, dans, euritmie, cam aşa ceva. În orice caz, era foarte originală şi foarte inteligentă.

— Dar de ce mă întrebi? se miră Clody, după ce-mi vorbise aproape jumătate de ceas.

— Mi s-a părut impertinentă, i-am răspuns.

Eram totuşi încurcat de întrebare. Nu prea obişnuiam să mă interesez de invitaţii ei. Am început atunci să vorbesc despre altceva, deşi îmi revenea mereu în minte imaginea Lenei,

spunându-mi: „N-am niciun văr”... Mă gândeam: poate m-a minţit prietenul acela din gară. Dar era absurd; n-avea niciun motiv s-o facă. Târziu, Clody observă totuşi că eram preocupat, absent, şi mă întrebă ce am. Inventai un motiv oarecare; i-am spus, pare-mi-se, că treburile mă silesc să plec din Bucureşti mai curând decât aş fi vrut eu.

Am întâlnit-o peste câteva zile, tot la Clody. Mi s-a părut excesiv de rezervată faţă de mine, aproape rigidă. De altfel, mă evita, îmi răspundea cât se poate mai sec, aproape obraznic. Totuşi, n-avu curajul să-mi refuze un dans. Ţin minte foarte bine, un tango, *Always,* care era la modă pe atunci, prin 1924. Mi-am dat seama că dansa foarte corect, dar simţeam că apropierea mea o turbura, o neliniştea. Asta mă măgulea. Avusesem la început impresia că Lena mă dispreţuieşte şi, cum eram foarte orgolios, îmi făcea o nespusă plăcere intimidarea aceasta în apropierea mea. Am condus-o la bar. A cerut o limonadă. Am insistat să ia altceva; toate celelalte fete erau cu păhăruţele de cocktail în mână.

— Nu beau niciodată alcool, mi-a răspuns.

— Nici când iubeşti? am întrebat-o eu, destul de stupid, de altfel.

M-a privit dispreţuitoare şi a zâmbit. (Cât de bine îmi aduc aminte de tot ce a urmat!)

— Probabil că asta e prima etapă, îmi spuse.

Nu înţelegeam şi am întrebat-o:

— Ce fel de etapă?

— Cred că asta îi spui oricărei femei căreia încerci să-i faci curte.

— În primul rând că nu încerc deloc să-ţi fac curte, am răspuns, cu unul din zâmbetele mele placide, de care eram mândru. (Te rog să mă ierţi, dar nu vreau să-ţi ascund nicio nuanţă din vulgaritatea mea preţioasă.)

— Sunt fericită să o aflu, mi-a spus zâmbind. Cu atât mai mult cu cât nici dumneata nu eşti „genul” meu de bărbat.

— Bănuiam asta, am adăugat eu. Dumneata ai o aplecare specială pentru verii ofiţeri...

A tăcut câteva clipe, sorbind încet, fără să mă privească, din paharul cu limonadă. Părea că se gândeşte. Atunci a apărut lângă noi Clody şi ne-a surprins tăcând. Cred că asta a neliniştit-o, căci mi-a luat braţul, silindu-mă să o invit la dans. A urmat o mică scenă de gelozie, care m-a plictisit şi mai mult. Când am izbutit să rămân din nou singur, Lena se afla într-un alt grup,

discutând foarte agitată. M-am prefăcut că n-o bag în seamă şi am început să mă plimb prin odăi, absent. Întâlneam peste tot aceleaşi perechi deşănţate şi, pentru întâia oară, spectacolul acesta mi s-a părut penibil. Toţi tinerii aceia semănau între ei, toate fetele aveau acelaşi râs obscen, toţi băieţii aceleaşi gesturi de marionete. M-am plictisit aşa încă vreun ceas, apoi am pretextat o întâlnire de afaceri la un club şi am plecat. Când i-am spus bună seara, Lena m-a privit mirată şi un imperceptibil zâmbet ironic i-a înflorit faţa. Mi s-a părut nespus de frumoasă atunci.

— Mă plictisesc, i-am şoptit apropiindu-mi capul de al ei.

— Iată primul dumitale cuvânt inteligent, mi-a răspuns zâmbind. La revedere! a adăugat, întinzându-mi franc mâna.

Am observat că are o mână extraordinar de palidă, cu degetele lungi şi fine şi cu un inel cu o piatră mare, albastră, care i se potrivea de minune.

— Nu cred că ne vom mai vedea curând, i-am spus sărutându-i mâna. Peste câteva zile plec din nou în Franţa.

— Şi ce spune Clody?

Am zâmbit cu acel aer de superioritate pe care îl au de obicei bărbaţii când li se amintesc succesele de dragoste.

— Se resemnează! i-am răspuns eu tot în şoaptă.

— Rău face...

Am avut iarăşi impresia că e impertinentă. Gura ei mare, foarte roşie, mi s-a părut atunci uluitoare. Cum de n-am observat până acum? mă întrebam...

Peste vreo zece zile mă aflam, într-adevăr, în tren, spre Milano. Uitasem toate aceste întâmplări şi-mi petreceam timpul în compartimentul meu, citind. Am ajuns la graniţă pe seară. Rămăsesem numai câţiva călători şi aşteptam plictisiţi să se termine formalităţile şi să trecem în Iugoslavia. Când a pornit trenul şi s-a anunţat masa, mi-am luat cartea, un roman de Georges Duhamel, şi m-am dus în vagonul restaurant. Nu erau decât foarte puţine locuri ocupate. M-am aşezat la o masă, singur, şi am început să citesc. Dar n-au trecut câteva minute şi am avut deodată impresia că mă priveşte cineva. Lena venea şi ea, îmbrăcată cu o haină simplă de călătorie, cu o carte sub braţ. Când m-a zărit, s-a făcut palidă şi a izbutit anevoie să zâmbească. Destul de curios, întâlnirea m-a turburat şi pe mine. M-am ridicat şi i-am sărutat mâna, invitând-o să se aşeze la masa mea. Şi-a recăpătat repede stăpânirea de sine. A ridicat cartea pe care o lăsasem şi a privit, cu o prefăcută mirare, titlul.

— Dar dumneata ai preocupări extraordinare! a exclamat ea.

Am început să râd. Era o ironie exagerată, care o trădase. Începea să mă amuze fata aceasta, căreia îi intrase în cap că sunt un donjuan vulgar sau un simplu om de afaceri. Am comandat masa şi mi-am rezemat bărbia în mâini, privind-o fix.

— Asta e probabil etapa a doua, spuse ea, zâmbind. Cloroformizarea victimei...

— Probabil că dumneata ai citit prea multă literatură proastă, am observat eu, continuând s-o privesc. Nu cumva volumul acesta e un roman de Dekobra?

Şi am întins mâna, să i-l iau. Dar în aceeaşi clipă, Lena a voit să-l scoată de sub poşetă, unde îl pusese, şi mâinile noastre s-au întâlnit.

Ea şi-a retras-o tot atât de brusc pe cât o întinsese. E adevărat, am simţit şi eu o nelămurită emoţie în clipa atingerii. Dar am putut totuşi să iau volumul şi să-l răsfoiesc. Era o carte de versuri germane.

— Nu bănuiam că-ţi plac poeziile, m-am mirat eu.

— Spune drept, începu ea, nu bănuiai că ştiu nemţeşte, nu-i aşa? Dumitale nu-ţi plac nemţii...

— E-adevărat, nu pot să-i sufăr...

— Eu am stat mult la Zürich, spuse, şi-şi luă cartea.

— De ce tocmai la Zürich? întrebai.

— Am încercat să studiez ceva, dar m-am lăsat...

— De ce? întrebai din nou, curios.

— N-am niciun fel de talent. La o anumită vârstă, adăugă zâmbind, fetele se visează artiste. Aşa m-am visat şi eu un timp. Dar am văzut că nu merge şi m-am lăsat...

— *Mieux vaut tard...,* începui eu, dar faţa ei se lumină deodată de atâta ironie, încât mi-a fost ruşine că am citat un proverb atât de banal. Mă simţii intimidat, ca în faţa profesorilor mei, pe vremuri, când spuneam vreo prostie.

— Şi acum ce ai de gând să faci? încercai eu să schimb vorba.

— Deocamdată mă întorc la Zürich pentru câteva luni. Poate îmi descopăr vreun talent, vreo meserie...

— Dar dumneata eşti *femeie*, subliniai eu, de ce vrei neapărat să ai o meserie? N-ai decât să te măriţi.

— Şi să fac copii, completă ea zâmbind. Este şi asta o meserie, recunosc. Dar bănuiesc că n-am nicio vocaţie pentru ea. Vreau să fiu liberă. Mi-am cucerit destul de greu libertatea, crede-mă, adăugă trist. Am îngropat prea mulţi ani...

Începui să râd şi veselia mea creştea cu cât creştea mirarea pe faţa ei.

— Dar ce-aş mai putea spune eu, vorbii, după ce am pierdut cinci ani de studii cu o meserie care nu-mi plăcea şi am pierdut patru ani într-un război? Ai să mă crezi foarte bătrân...

— Nu e vorba de asta, spuse ea calm. Războiul e un destin, pentru bărbaţi, cel puţin. Căsătoria şi celelalte, un obicei. Îl învaţă numai cine nu-şi propune altceva...

Am sfârşit masa, discutând cu destulă însufleţire o serie de lucruri, frivole şi solemne în acelaşi timp. Am observat că nu s-a atins de paharul cu vin pe care i-l turnasem.

— Încă nu iubeşti, spusei în glumă, arătându-l.

Nu-mi răspunse imediat. Mă privi numai mirată şi simţii din nou lumina aceea ironică aprinzându-i-se în ochi.

— E straniu cum te obsedează vocaţia dumitale de curtenitor, observă ea târziu, şi cu toate acestea mi-am dat seama că poţi fi destul de serios. Dar probabil ţii cu tot dinadinsul să te subevaluezi... Păcat!...

Ne-am ridicat râzând de la masă. Ea călătorea în clasa a II-a, eu aveam cuşetă în salonul de dormit. Dar am rămas de vorbă încă mult timp pe culoar. Târziu mi-a urat noapte bună şi s-a dus să se culce. Era singură în compartiment.

A doua zi dimineaţa am întâlnit-o în vagonul restaurant. Nu părea deloc obosită, după o noapte petrecută pe canapea.

Ne-am aşezat la aceeaşi masă. Am întrebat-o dacă se opreşte mai mult timp la Veneţia. Eu nu eram hotărât ce o să fac. Aşteptam să aflu întâi gândul ei.

— Veneţia e foarte tristă iarna, răspunse ea.

Apoi am vorbit de altceva. Când ne-am reîntors în vagon, i-am cerut voie să mai rămân puţin de vorbă în compartimentul ei. A primit, dar am înţeles că nu-i făcea prea mare plăcere prezenţa mea acolo. Ar fi voit să rămână singură, să viseze privind pe fereastră, sau să citească? Nu ştiu. În compartiment mai erau câteva persoane, câţiva sârbi. O stânjenea, poate, prezenţa lor. M-am retras cât am putut de repede.

La graniţa italiană am rămas din nou aproape singuri. Am întâlnit-o pe coridor. M-a oprit zâmbind.

— Ţineam de aseară să te întreb un lucru, îmi spuse, dar te rog să nu te superi. Voiam să te întreb, adăugă ea neţinând în seamă exclamaţia mea, cum de te împaci cu Clody?...

Am roşit brusc. N-aveam niciun fel de scrupule în ceea ce privea această legătură – cunoscută, de altfel, de foarte multă lume – dar întrebarea mă surprinsese.

— E fată foarte bună, bâiguii eu.

— Ştiu asta, mă întrerupse cu oarecare nervozitate. Cum de accepţi dumneata să-ţi împărţi dragostea cu altul?

— Nu e vorba exact de dragoste, spusei recăpătându-mi calmul. Mai mult o camaraderie şi... celelalte.

— Chiar aşa fiind, tot *împarţi* ceva, nu? Asta nu te umileşte? Cred că e destul de penibil rolul de amant...

Zâmbii. Aş fi vrut să adaug: în orice caz, nu atât de penibil ca rolul soţului.

— Ştiu la ce te gândeşti, îmi interpretă ea zâmbetul. Dar asta nu scuză nimic. Evident, nu scuză un *bărbat*, adăugă subliniind cuvântul. Scuză numai un donjuan de cea mai proastă calitate.

— Cei de calitate superioară cum procedează în asemenea împrejurări? întrebai eu, silindu-mă să fiu cât mai ironic.

— Îşi duc iubita la moarte sau la deznădejde şi călugărie, dar n-o împart cu nimeni. De altfel, adevăratul Don Juan nu a fost celebru prin numărul amorurilor sale, ci prin numărul iubitelor care au murit pentru el...

— Mi se pare foarte curioasă teoria dumitale, am întrerupt-o râzând. Cu alte cuvinte, sunt de dispreţuit oamenii care se mulţumesc să împartă o femeie cu un al doilea, acordându-i viaţa, şi merită laudă acei amanţi care confiscă o femeie exclusiv pentru ei, câteva săptămâni, şi apoi o zvârl în moarte...

— În „ghearele morţii” era mai conform cu fraza dumitale indignată, observă Lena. Dar eu n-am spus asta; n-am spus că un donjuan merită sau nu laude. Ţi-am amintit numai că iubirea unui donjuan are, totuşi, ceva absolut în ea...

— Poate, acceptai eu, dar se termină, cum spuneai, cu moartea...

— Asta n-are nicio importanţă, mă întrerupse ea brutal. Una fără alta nu merge. Şi apoi, ce vrei, să cunoşti pe Don Juan şi apoi să continui a trăi şi a face copii... Nu se poate... Sau, atunci, te mulţumeşti cu mai puţin...

Nu-şi termină fraza. Îşi fixă, însă, fără voie, privirile ei asupră-mi, cu un foarte uşor zâmbet. Mă amuza mult discuţia; de obicei, nu prea vorbeam cu femeile despre dragoste sau, în orice caz, nu vorbeam serios. Mi se părea că fata aceasta severă încearcă să-mi dea lecţii. Era, într-adevăr, amuzant.

— Cu mai puţin, cu oameni de felul meu, adică, încercai eu să râd.

— Da, spuse ea cu multă simplitate.

Câteva clipe de tăcere, în care timp ne priveam zâmbind amândoi. Apoi continuă:

— Pe Clody o înţeleg, ea n-are nevoie de Don Juan. Ea are nevoie numai de *amanţi*.

Mi s-a părut că subliniază cu prea multă brutalitate ultimul cuvânt. Voia poate să mă facă gelos, să mă umilească?

— Ştii, de altfel, că nu eşti singurul? mă întrebă senină. Clody te foloseşte. De altfel, tot ea te-a cucerit, nu-i aşa?

Începu să râdă.

— Iartă-mă că-ţi spun toate acestea, se corectă ea repede, stăpânindu-şi râsul. Dar sunt convinsă că nici dumneata nu crezi în succesele bărbaţilor. În afară de ale lui Don Juan, se înţelege. Ceilalţi sunt folosiţi după temperament. O înţeleg foarte bine pe Clody. Ea vrea să se amuze. Şi e, într-adevăr, o fată adorabilă... Te înţeleg mai greu pe dumneata, însă...

— Ce vrei să spui exact? întrebai nervos. Amor etern, exclusivitate, moarte, n-am mai auzit asemenea cuvinte dinainte de război.

Îmi amintii în acea clipă ce-mi spusese Clody despre prietena ei: ultima fecioară a secolului XIX. Într-adevăr, se potriveau atât de puţin ideile acestea medievale cu viaţa în care trăiam, cu mediul unde o cunoscusem pe Lena, chiar cu dorul ei de libertate şi autonomie.

— Cred că nici atunci nu le-ai auzit bine, spuse Lena zâmbind.

Apoi găsi un prilej oarecare şi se retrase în compartimentul ei.

* * *

Seara ne-am întâlnit la Veneţia, pe peron. Am avut impresia că mă evitase tot timpul, poate ca să nu aflu dacă rămâne la Veneţia. Dar am zărit-o coborându-şi bagajele şi m-am prefăcut mirat.

— Spuneai că Veneţia e tristă iarna, i-am amintit zâmbind.

— De obicei e tristă, spuse ea.

Am întrebat-o ce hotel alege. Cunoştea unul, modest, alături de gară. I-am propus să vină pe Gran Canale, dar a început să râdă. Mi-am dat seama că am făcut o gafă. M-am roşit şi i-am

cerut voie să viu şi eu la acelaşi hotel. Cunoşteam destul de bine Veneţia de după război şi voiam să i-o arăt. Am plecat tăcuţi. Nu era prea frig, dar cerul se posomorâse şi începuse să bată vântul. Şi-a pus pardesiul îndată ce am ieşit din gară. Hotelul era foarte aproape. Mergeam unul lângă altul, continuând să tăcem, fără să ne privim. Am înţeles, din felul cum s-a adresat portarului, că ar fi preferat să nu aibă camera alături de a mea. Am cerut atunci eu o cameră mai mare. Apoi ne-am despărţit. Când am rămas singur în camera mea, mi-a fost ciudă că am ales acest hotel. Era destul de mediocru şi singurătatea îl făcea şi mai deprimant. În acelaşi timp, mi-era ciudă că ţinusem atât de mult să fiu alături de Lena. Nu-mi era teamă de nimic, dar nici nu doream să se întâmple ceva. Bănuiam că o asemenea femeie n-ar fi deloc comodă. Şi apoi, aerele ei de superioritate... M-am schimbat şi am plecat să mănânc într-un restaurant din centru. Cu prilejul acesta, îi dovedeam că nu ţin deloc să fim împreună, că alesesem acelaşi hotel numai pentru a fi de folos unei compatrioate, dar că nimic mai mult nu se va întâmpla.

După ce am mâncat, am ieşit să iau o cafea la „Florian”. Târziu, pe la 11, m-am îndreptat spre hotel. Traversând Piazza San Marco, cu desăvârşire goală iarna, am zărit silueta Lenei. Se plimba liniştită, cu capul pe sus. M-a năpădit o bucurie nespusă; parcă i-aş fi simţit lipsa în tot timpul pe care-l petrecusem singur. I-am strâns mâna mai călduros decât ar fi fost îngăduit şi ea m-a privit mirată.

— Mergeai acasă? am întrebat-o.

Clătină din cap. Îmi răspunse că preferă să se plimbe, îi place Piazza la ora aceasta târzie. I-am cerut voie să o însoţesc şi i-am luat braţul. Am tresărit amândoi. M-a întrebat când am fost pentru prima dată la Veneţia. Am început să râd; trecuseră vreo cincisprezece ani de atunci. Şi-a întors capul ca şi cum ar fi vrut să mă privească mai bine.

— Da, prin 1909, am repetat. Plecam în Franţa, la studii.

— Fantastic, exclamă ea.

— De ce?

— Mi se pare aşa de curios... Dumneata eşti tânăr, eşti, în orice caz, destul de tânăr ca să-ţi pot interzice să-mi faci curte fără să te superi şi, cu toate acestea, ai cunoscut o lume de care mi se pare că ne desparte cea mai adâncă prăpastie. Îţi mai aduci aminte cum se îmbrăcau femeile pe atunci?

— Îmi aduc aminte foarte bine, spusei zâmbind.

— Cred că aveau rochiile lungi, cu franjuri, şi pălării enorme, încărcate cu flori, şi mănuşi de mătase neagră până la coate... Şi apoi citeau pe Paul Bourget... Ai iubit pe vreuna?

— N-am iubit niciodată. Am cunoscut însă destule femei. Nu-mi dau seama ce s-a întâmplat cu ele, unde au dispărut, aşa deodată, brusc...

— Au îmbătrânit, vorbi ea melancolic.

— Nu cred că e asta, mă apărai eu, căci nu vroiam deloc să par bătrân cu cei 35 de ani ai mei. Dar s-au schimbat sau poate au murit în timpul războiului... Nu cred că moartea s-a mulţumit să secere numai pe fronturi, printre bărbaţi. Probabil că au fost îngropate de vii, atunci, milioane de femei...

N-a răspuns; s-a mulţumit să mă privească încă o dată, apoi am continuat să ne plimbăm îndreptându-ne spre debarcader.

— Mi-e frig, spuse ea deodată.

Şi am simţit cum se ghemuieşte lângă mine, fără să-şi dea seama. Am avut atunci sentimentul că femeia aceasta nu-mi mai poate rezista. Nu ştiu cât de mult m-am bucurat. Eram obişnuit să ghicesc clipa aceasta în prezenţa unei femei şi ştiam că era destul, atunci, un simplu gest ca să mi se dea. Am grăbit pasul, continuând amândoi să tăcem. N-am mai avut răbdare să aştept vaporul şi am făcut semn unei bărci cu motor. Ne-am aşezat unul lângă altul, concentraţi, fără să ne privim. În câteva minute am ajuns în faţa gării. Am ajutat-o să sară pe punte, i-am luat braţul şi am intrat fără să ne spunem un singur cuvânt. Am cerut portarului cheile. Ea privea vag înainte, absentă; îmi dădeam foarte bine seama că nu înţelege ce se întâmplă cu ea, dar că îi va fi peste putinţă să se apere. Orice femeie trece prin asemenea risipiri cloroformizate, când primul venit o poate avea, fără eforturi aproape. Lena urcă scările, rezemându-se uşor de braţul meu. Mă întrebam atunci, foarte calm, în ce cameră să intru: la ea sau la mine? Dar îmi spuneam: e mai bine la ea, pentru că mă voi putea retrage atunci când aş vrea eu...

Îmi aduc foarte bine aminte scena. Am aprins lampa şi am ajutat-o să se dezbrace. Parcă începea să se turbure, privindu-mă fix în ochi. Oare încă nu înţelegea? Ispitit mai mult de curiozitate să înţeleg ce se va întâmpla cu ea, m-am apropiat, am cuprins-o încet în braţe şi am sărutat-o pe buze. Nu ştia sau nu putea să sărute. Cred că aşa aş fi simţit dacă, în noaptea aceea din gară, cu şapte ani în urmă, aş fi sărutat-o pe gură. Era, cu adevărat, un copil. Descoperirea asta mi-a biciuit orgoliul. Mi-am amintit atunci părerile ei despre dragoste, despre Don Juan.

Eram tot atât de calm şi de lucid ca în clipa când am auzit-o şoptind: „Mi-e frig!” şi am înţeles că va fi a mea. Eram ispitit chiar să fiu ironic, să-i spun că nu ştie să sărute sau o stupiditate asemănătoare. Dar m-am stăpânit, mulţumindu-mă s-o sărut, dezbrăcând-o. Nu izbutea să se trezească. Rezista mai mult printr-o inerţie desăvârşită.

Peste vreun ceas am aprins lampa şi am început să mă îmbrac, uluit. Fusese, într-adevăr, fecioară; nicio mângâiere nu-i turburase oboseala sa îngheţată. Continua şi acum să mă privească, mirată, cu ochii ei mari arşi şi nelămuriţi. Nu ştiam cum aş putea să mă retrag, fără s-o jignesc. Începea să-mi fie somn, şi prezenţa ei era greu de suportat.

Trebuia să spun ceva, ca să rup tăcerea. I-am luat mâna şi i-am sărutat-o...

— La ce te gândeşti? o întrebai.

Se luptă multă vreme ca să scoată un cuvânt.

— Am impresia că s-a mai întâmplat o dată asta, şopti ea respirând anevoie, şi nu pot să-mi amintesc.

— Fii fără grijă, o întrerupsei eu vulgar. Nu ţi s-a putut întâmpla...

Mă privi iarăşi în ochi, concentrată. Făcea parcă eforturi penibile ca să-şi dea seama ce se întâmplă cu ea, unde se află. Deodată roşi cumplit şi privi înspăimântată în odaie. A înţeles ceva, a ghicit mai mult? Nu ştiu nici eu prea bine. Mi s-a făcut milă de ea şi, cum sentimentul acesta îmi era cu neputinţă de suportat, am sărutat-o pe frunte şi am ieşit în vârful picioarelor din odaie.

XII

A doua zi de dimineaţă m-am trezit mahmur. Afară era, parcă, şi mai mohorât. Vântul se înteţise. Începeam să regret întâmplarea din noaptea trecută. Mi se părea cu desăvârşire fără sens; îmi crea o serie de plictiseli la care nu mă gândisem. Poate că va trebui să-mi prelungesc şederea la Veneţia, îmi spuneam, şi asta îmi încurca socotelile. Aş fi putut pleca, fireşte, dar nu mă înduram; fata aceasta, pe care o avusesem, nu cunoscuse dragostea în braţele mele, aproape că nu mă simţise. Orgoliul meu sângera. Nu voiam s-o părăsesc înainte de a mă cunoaşte cu adevărat. Îmi plăcea să renunţ la o femeie numai după ce eram încredinţat că mă va regreta. Încercam s-o fac fericită în sensul concret, fiziologic, al cuvântului, numai pentru a satisface orgoliul meu şi aveam o stupidă încântare aflând, mai târziu, că femeia pe care o iubisem şi o părăsisem suferă, că este nefericită... Şi apoi, evident, era Clody. Aş fi putut renunţa cu destulă uşurinţă la legătura asta. Dar ruptura, într-un asemenea moment, în urma întâlnirii cu Lena, ar fi fost dezagreabilă. N-aş mai fi putut frecventa casa aceea, unde mă amuzam bine şi aveam o sumă de prieteni. Obişnuiam, până atunci, să-mi pregătesc astfel despărţirea, încât să nu rup definitiv relaţiile. Mărturisesc că eram, înainte de toate, un om comod...

Trebuia totuşi să iau o hotărâre. M-am îmbrăcat cu multă atenţie şi am bătut la uşa ei. I-am auzit glasul, obosit, întrebând cine este. Apoi a deschis. I-am cerut voie să aprind o ţigară şi să mă aşez pe scaun.

— Ai vreun plan pentru astăzi? o întrebai.

— Nimic precis, vorbi ea, palidă.

O privii. Nu dormise, desigur, toată noaptea. Cearcănele insomniei acesteia mă mustrau şi, în acelaşi timp, îmi paralizau orice iniţiativă. Fumam. Mi s-a părut că ea îşi caută insistent pălăria.

— Îmi dai voie să te însoţesc? o întrebai.

— De ce nu?

Nu mă încuraja deloc tonul ei. Am zâmbit totuşi, pentru că nu ştiam ce aş fi putut face altceva. Apoi am ieşit împreună, tăcuţi,

am predat portarului cheile, ca şi cum am fi fost doi străini, şi am pornit pe strada principală spre Piaţă.

— Într-adevăr că e tristă Veneţia iarna, spusei eu.

Dădu din cap. Se opri în faţa unei vitrine cu mărgean şi cu obiecte ieftine de artă.

— Sunt imitaţii, vorbii iarăşi.

De data asta mă privi mirată, în ochi. Mi s-a părut că zăresc un zâmbet foarte trist pe buzele ei. Şi mi-am dat seama că e nespus de frumoasă, zâmbind aşa, obosită.

— Da, sunt imitaţii, şopti şi ea.

Nu ştiu dacă s-a gândit la altceva spunând cuvintele acestea, dar m-au turburat. Dacă se refereau cumva la mine? I-am luat braţul, îndemnând-o.

— Să nu răceşti, bate un vânt teribil, i-am spus.

Şi apoi iarăşi am mers o bucată de vreme, tăcuţi. Ne-am oprit pe un pod; zidurile erau şi mai triste acum, iarna, canalurile păreau pustii. Voiam să-i spun un singur cuvânt frumos. Eram şi eu destul de emoţionat de tristeţea asta îngheţată a oraşului. Dar am privit amândoi, multă vreme, fără să vorbim.

Târziu, după ce ne-am plimbat prin Piaţă, am întrebat-o dacă nu vrea să intrăm într-un restaurant. A clătinat din cap. Am ales o *trattoria* la întâmplare şi ne-am aşezat la masă ca doi soţi certaţi. Ne aruncam amândoi privirile spre fereastră. Se zăreau trecători grăbiţi, şi auzeam câte un copil curajos, înfruntând frigul, ţipând. Am încercat de mai multe ori să însufleţesc convorbirea, dar Lena nu-mi răspundea decât în monosilabe, absentă.

— Ce ai? o întrebai, exasperat.

— Nimic precis, vorbi ea, plecându-şi ochii. Tocmai asta mă deprimă; că nu ştiu ce am.

I-am turnat un pahar de vin şi l-a băut. Am privit-o cum îl soarbe; nu-l bea din plictiseală, ci parcă i-ar fi fost de mult sete, parcă l-ar fi aşteptat de mult..

— Iată primul pahar cu vin pe care îl bei, spusei.

— Îmi place, vorbi ea simplu.

Apoi ridică ochii şi mă privi. Îi susţinui privirile, cu acelaşi zâmbet fărâmiţat.

— Şi toate acestea din cauza ta, începu deodată. (Tresării, roşind uşor, auzindu-mă tutuit). Toate acestea pentru că nu ştii nimic...

Eram surprins, mirat. Aşteptam parcă să continue, ca să pot înţelege ce vrea să spună. Dar privirile ei le simţeam acum puternic, mă copleşeau. Suspină stins.

— ...Ar fi putut fi altfel, adăugă. M-am gândit de atâtea ori la întâlnirea asta, am visat-o atâţia ani...

Tresării. Se gândea oare la mine? Îi apucai mâna. Mi-o lăsă, moale. Ochii i se umezeau îngânduraţi de o foarte discretă tristeţe.

— Te-ai gândit vreodată la mine? o întrebai eu cu un glas fals, strident.

Dar poate că n-a băgat de seamă, căci a răspuns cu aceeaşi simplitate.

— Da. Acum nu mai are rost să te mint. Cred că e absurd, dar ţi-o pot spune; sunt îndrăgostită de tine.

Aş fi vrut să strig peste masă: „Lena”, dar ar fi fost groaznic. M-am mulţumit să-i iau din nou mâna şi să i-o sărut.

— Am luptat destul, adăugă ea, începând să plângă. Recunoaşte şi tu că m-am apărat, am fugit de tine... Mi-era frică...

Îşi căută repede batista şi-şi ascunse gura. Stam acolo lângă ea, uluit, fără să-mi dau seama ce-aş putea face, ce i-aş putea spune.

— Este penibil, şopti ea târziu, mai liniştită. Tu n-ai nicio vină în toate acestea... Te rog să mă ierţi. Ne putem despărţi oricând...

Îngânai câteva cuvinte la întâmplare. Dar, recunosc, eram destul de emoţionat. Nu ştiu dacă a simţit asta. M-a privit însă mai cald, cu oarecare simpatie chiar. A zâmbit şi mi-a prins mâna.

— ...Bănuiesc în ce încurcătură te-am pus, vorbi ea din nou. Să-ţi cadă cineva de gât, aşa, deodată... Trebuie să fie obositor...

Cuvintele acestea m-au durut. Crezusem până atunci că eu o cucerisem, că prin voinţa şi îndrăzneala mea o avusesem. Şi apoi, ironia ei cu care mă compătimea. Mă apărai.

— Nu protesta, mă întrerupse. Îmi dau foarte bine seama că în toate acestea n-ai nicio vină. Eşti cu desăvârşire inocent, adăugă. Iartă-mă că-ţi spun asta, dar nu vreau să-ţi faci vreun proces de conştiinţă...

Izbucnii, căci ultimele ei cuvinte mă jigniseră şi mai mult. Mă ascultă zâmbind, dând din cap, apoi continuă, ca şi cum ar fi voit să-şi sfârşească gândul:

— Nădăjduiam totuşi că poate cunoşti măcar dragostea. Dar cred că ţi-ar fi imposibil să te îndrăgosteşti...

Zâmbi atât de fraged, şi toată fiinţa ei mi se descoperi deodată atât de scumpă, încât îi luai mâna şi i-o sărutai.

— Am să încerc, spusei eu, recăpătându-mi calmul. Câte zile îmi dai?

Mă privi adânc în ochi, apoi râse, fericită. Era cu desăvârşire alta acum. Faţa i se îmbujorase, ochii străluceau, foarte calzi, umezi. Schimbarea aceasta mă turbură.

— Cinci zile ţi-s de ajuns? mă întrebă, în glumă.

— Prea mult!

Vrui să chem chelnerul pentru plată. Dar Lena îmi luă braţul.

— Cu o condiţie, însă, adăugă ea: să nu trişezi...

* * *

Ce s-a petrecut după aceea mi-ar fi foarte greu să-ţi povestesc. N-am înţeles nici eu, niciodată. Ne-am înapoiat la hotel fericiţi, dar sunt sigur că trăiam fiecare o altă bucurie, cu totul străină. Eu mă simţeam, cum se spune, *bine*. Era o fată tânără, frumoasă, inteligentă, care mă iubea şi pe care o avusesem. Cam atât. Nu mă gândeam la altceva nimic, nu bănuiam altceva. Întâmplarea devenea agreabilă, asta era tot. În cinci zile trebuia să mă îndrăgostesc de ea: să izbutesc s-o fac să creadă asta adică. Pe urmă, lucrurile s-ar fi desfăşurat firesc; ne-am fi revăzut la Bucureşti, am fi continuat să ne culcăm împreună, am fi mers la spectacole...

În noaptea aceea am început să-i descopăr trupul. Eu nu am niciun fel de dar, nu ştiu cum ţi-aş putea comunica amănuntele acestea atât de dificile. Se întâmpla însă un lucru ciudat, de care nu-mi dau seama; cred că începeam să mă îndrăgostesc de ea. Imaginaţia nu avea nimic cu pasiunea aceasta care se aprindea lent. Îmi spuneam uneori, când pretindeam că sunt lucid, că e numai un joc, numai o părere: că *mi se pare* că m-am îndrăgostit pentru că aşa i-am făgăduit ei, şi mă sileam să-i fac această bucurie, voiam s-o fac fericită. Nu ştiu cum să-ţi spun mai bine ce s-a petrecut cu mine în acele câteva zile. Dar m-am trezit odată, când eram singur în odaia mea, că mi-e peste putinţă de suportat singurătatea, că e absurd să stau acolo, nefericit, când puteam atât de uşor să cobor şi s-o întâlnesc pe Lena. Am încercat să rezist; m-am plimbat câteva minute prin odaie, fumând. Curând mi-am dat seama că sunt cu desăvârşire stupid

şi am coborât. Am găsit-o în dreptul ferestrei, cu fruntea foarte aproape de geam, aşteptând parcă pe cineva. A tresărit când m-a auzit deschizând uşa. Nu trecuse o jumătate de ceas de când ne despărţisem. I-am cuprins umerii şi am atras-o încet spre mine.

— Ştii, i-am spus, nu pot... Nu mai pot să mă despart de tine...

— Nici eu, a mărturisit ea cu simplitate.

— Cred că m-am îndrăgostit cu adevărat.

Spusesem asta ca şi cum faptul ar fi privit pe altcineva, nu pe mine. Ne-am aşezat amândoi pe canapea. Eram încurcat, timid şi totuşi o nelămurită fericire începea să mă cuprindă. Aş fi vrut să mă umilesc, să-i spun cât de mişel şi cât de ridicol mă purtasem cu ea. Dar chiar şi această mărturisire mi se părea copilărească, absurdă. Mă simţeam foarte bine aşa, chinuit şi fericit totodată. Lena mă privea cu ochii ei aprinşi, aşteptând parcă să mă audă spunând un lucru grav, important, urgent.

— Ce e, dragul meu? mă întrebă târziu, mângâindu-mi fruntea.

— Nu ştiu ce aş putea să-ţi spun... îngânai.

Mă înlănţui pe neaşteptate cu braţele şi nu mai putui continua. Gura ei îmi curmă răsuflarea.

Am plecat din Veneţia după o săptămână. La Milano, aproape că nu mă mai interesau întâlnirile de afaceri. Totul mi se părea acum fără importanţă. Dar nu-mi dădeam bine seama de ce. Nu înţelegeam ce se schimbase în mine. Întocmai după cum nu m-au mai interesat examenele mele de la Politehnică îndată ce ajunsesem pe front. Şi mai era ceva curios; dragostea aceasta mă schimba cu cât o cunoşteam mai bine pe Lena; trupeşte, se înţelege. Prezenţa ei concretă, aş putea spune carnală, mă transforma, mă îmbăta. De aici, din trupul ei, porneau atâtea forţe nelămurite pe care le simţeam pătrunzându-mă. Nu ştiu cum aş putea să definesc mai exact sentimentul acesta straniu: ceea ce aş putea numi înălţarea şi purificarea mea, desăvârşirea – cum spui dumneata – îşi avea obârşia şi forţa exclusiv în îmbrăţişare, în posesiune. Nu o puteam iubi altfel, aşa cum am auzit că iubesc unii oameni: îngereşte, cu renunţări, cu jertfe... Dimpotrivă, cu cât o aveam mai mult lângă mine, cu cât o simţeam mai mult a mea, cu atât sufletul mi se topea într-o patimă pură, necunoscută până atunci...

Odată, după ce plecasem din Milano, spre Nisa, îmi spuse în treacăt:

— Voiam să te rog un lucru, dar nu cutezam până acum... Voiam să te rog să nu mă împarţi...

Nu prea înţelegeam ce vrea să spună.

— Clody... adăugă ea rezemându-şi capul de fereastra vagonului.

I-ar fi peste putinţă să mă împartă cu ea, cu orice altă femeie...

— Asta a fost de mult, am liniştit-o.

— Ai să ai curajul să i-o spui? mă întrebă.

Fireşte, şovăii câteva clipe. Îi luai mâna, cerându-i parcă un sfat, o mângâiere.

— Dacă nu, am să-i spun eu, adăugă. Ar fi penibil să afle că am minţit-o amândoi.

Dar chiar amintirea lui Clody o turbură.

— Dacă aş putea uita anumite lucruri... începu mai abătută. Dacă aş putea uita sărutarea aceea din faţa mea...

Se cutremură. Încercă să-şi retragă braţul din mâinile mele. I-am spus atunci:

— Eu mă silesc să uit trecutul tău.

— N-am niciun fel de trecut, spuse privind vag pe fereastră.

— Dar îmbrăţişarea din gară? Vărul acela...

Se întoarse brusc spre mine, cu faţa dogorâtă.

— Nu e adevărat, n-am niciun văr...

Începui să râd. Totuşi, panica ei mă neliniştise. De ce suferea atât de mult şi se turbura atât de câte ori îi aminteam amănuntul acela? Mai târziu, când gelozia a început să mă chinuie până la îmbolnăvire, mi-aminteam cu groază viaţa din Moldova refugiului, îmi aminteam îndrăzneala ofiţerilor, generozitatea femeilor. Cum a scăpat Lena din acel infern? Oare scăpase cu adevărat?

— Şi n-ai fost niciodată îndrăgostită? o întrebai.

Îmi răspunse foarte repede, ca şi cum s-ar fi apărat:

— Nu!

M-am gândit că n-are niciun rost să stărui. Am schimbat vorba; dar începuse să mă roadă o îndoială vagă, nelămurită. Poate că aş fi suferit mai puţin dacă mi-ar fi mărturisit deschis că a avut atâtea şi atâtea idile. Îmi dădeam foarte bine seama că era un lucru firesc pentru vârsta ei; ştiam, de asemenea, că orice s-ar fi întâmplat mai înainte de mine nu avusese mare însemnătate pentru Lena. Mi se dase mie pentru întâia oară. Simţeam că e îndrăgostită de mine, că e a mea. Dar refuzul acesta îndârjit de a-mi spune ceva mă turbura mai mult...

Câteva zile în urmă eram amândoi la Nisa. Am întâlnit foarte mulţi cunoscuţi de-ai mei, o bună parte de la Bucureşti. Stăteam la acelaşi hotel, dar în două camere separate. Cineva m-a felicitat, surâzând.

— Foarte frumoasă logodnica dumitale...

— Nu suntem logodiţi, i-am răspuns eu.

Dar gândul acesta începu să mă obsedeze. S-ar fi putut întâmpla şi asta: nu-mi trecuse prin cap până atunci, dar s-ar fi putut întâmpla... Seara, la masă, arătam probabil preocupat, absent, căci Lena mă întrebă:

— Unde ai fugit?

Dădui din umeri. Voiam să par plictisit. O iubeam foarte mult, îmi dădeam seama de asta, dar voiam totuşi să par plictisit, să o fac să sufere. Credeam că voi citi nerăbdarea sau suferinţa pe faţa ei, dar Lena îmi luă braţul, fericită.

— Semeni atât de mult cu iubitul meu din prima seară, şopti ea, închizând uşor pleoapele. Aşa erai şi atunci, când te-am zărit, rezemat de bar. Întocmai ca acum; bosumflat şi fermecător. Puteam oare să nu te iubesc?...

Începui să zâmbesc, privind-o adânc în ochi. Cumplit mă pierdeam pe mine privind-o; îmi pierdeam minţile. Lena începu să vorbească, parcă n-aş fi fost acolo.

— Sta rezemat de bar, foarte plictisit. Nu era frumos, dar era înalt, avea 35 de ani şi dezbrăca toate femeile cu privirea. Şi apoi, era acelaşi din tren. El nu-şi mai aducea aminte...

— Ba da, intervenii eu, cu seriozitate.

— Nu-şi mai aducea aminte, continuă Lena, ca şi cum n-ar fi auzit întreruperea. Se întreba, desigur, de unde mă cunoaşte. Mi-a fost teamă de el şi am fugit...

— Nu-i adevărat, spusei eu, glumind. N-ai fugit de mine. Ai aflat că plec într-o anumită zi la Milano şi te-ai suit în acelaşi tren...

Faţa îi deveni deodată serioasă, tristă şi, totuşi, scăldată de o mare fericire.

— Ai dreptate, şopti. Nu te pot minţi. Mi-era teamă de tine, fugeam, şi totuşi, nu voiam să te pierd. Asta a fost. Când te-am întâlnit în vagonul restaurant, eram aproape leşinată. Te zărisem cu mult înainte. Aş fi alergat îndată după tine, dar m-am stăpânit... De ce nu m-ai sărutat atunci?! mă întrebă brusc.

— Nu-mi plăceai, i-am răspuns, simplu.

— Simţeam asta. Mă duceam la locul meu şi-mi lipeam fruntea de fereastră ca să nu plâng... Dar, ai văzut şi tu, mă

apăram destul de bine. Încercam să te jignesc, să te alung... Mi-a fost greu la început...

Am întrerupt-o brusc. Simţeam nevoia să-i vestesc o mare bucurie, să o fac fericită. Era un sentiment nou, care nici măcar dragoste nu mai era. Voiam să fiu generos, să-mi risc viaţa pentru un zâmbet. Nu prea ştiu bine ce s-a întâmplat. Am întrebat-o însă cu gravitate:

— Nu-i aşa că vrei să fii soţia mea?

Credeam că va tresări de fericire, că va lăcrăma. Dar mă privi, speriată, în ochi.

— Nu vrei? repetai eu întrebarea, năuc, temându-mă că aş putea fi refuzat.

— Gândeşte-te bine ce faci, îmi spuse.

Îi luai mâna şi i-o sărutai.

XIII

Când am rămas singur în odaia mea, în acea noapte, mi-am spus: „Mă însor!” Credeam, până atunci, că ar fi fost suficient să aud cuvintele acestea rostite de mine ca să mă sperii sau să izbucnesc în râs. Lucrul mi se părea cu neputinţă de crezut pe vremuri. Dar în noaptea aceea mi-am repetat de mai multe ori, cu glas tare: „Iată că s-a întâmplat şi asta. Mă însor!” Nu simţeam nimic deosebit. Sau, în orice caz, nu simţeam spaima la care mă aşteptam altădată. Şi nici nu-mi venea să râd. Era ceva cu totul nelămurit. Oricât m-aş fi trudit să-mi dau seama de gravitatea hotărârii mele, nu izbuteam. Aveam doar un vag sentiment de orgoliu; că pot înfrunta o asemenea primejdie necunoscută. Şi păstram încă bucuria pe care ţi-o dă orice act de mare generozitate. Poate şi aici era prezent orgoliul: iată că eu sunt în stare de un asemenea gest, atât de curajos, atât de mărinimos... Nu ştiu. Îmi spuneam însă necontenit: „Tinere, te însori!” şi totuşi, nu se întâmpla nimic.

A doua zi de dimineaţă însă m-am trezit pe gânduri. Am aprins o ţigară şi am încercat să văd ce-aş mai putea face. Fireşte, ar fi fost uşor să-mi iau cuvântul înapoi; sau să mă cert violent cu Lena. Dar îmi dădeam seama că nu e vorba de un lucru atât de simplu. De altfel, Lena nu primise cu prea mult entuziasm vestea mea. Nu s-ar fi supărat dacă aş fi evitat să-i mai vorbesc despre căsătorie. Dar se întâmplase altceva; nu mai eram stăpân pe mine, nu mai puteam hotărî. În prezenţa ei eram în stare de orice. Iar fără ea aş fi fost nefericit. Poate că nici nu era vorba de fericire sau nefericire: fără ea nu mă puteam închipui; nu mă puteam gândi la viitor decât împreună cu ea. Am stat mult timp aşa, muncindu-mă. Când am coborât la ceai, am găsit-o pe Lena răsfoind revistele ilustrate. Cred că şi ea fusese turburată de gânduri. Era obosită, agitată. S-a luminat când m-a văzut apropiindu-mă. I-am sărutat mâna şi m-am aşezat alături. Nu ştiu de ce începeam să-mi măsor vorbele. Căpătasem parcă o anumită autoritate, care mă îmbăta şi mă întrista totdeodată.

— Nu ţi se pare curios? o întrebai mai târziu.

— Ce anume? făcu ea, prefăcându-se că a uitat convorbirea din noaptea trecută.

— Că am putea deveni soţ şi soţie, că am devenit deja...

Mă privi zâmbind.

— Da, începu, pe gânduri, cred că lucrul acesta e foarte greu, e cumplit...

S-a oprit deodată şi mă temui că tăcerea noastră ne va încurca din ce în ce mai mult. Din fericire, chelnerul se apropie cu serviciul de cafea.

— Tu vrei unt? o întrebai.

— Nu, mulţumesc, răspunse ea foarte atentă. Dar cum ţi-a venit asta, aşa, deodată?

— Mi-am spus că e mai bine aşa, m-am gândit mult înainte de a mă hotărî...

În realitate, cum se întâmplă cu majoritatea bărbaţilor, nu mă gândisem deloc, nu hotărâsem nimic mai dinainte. Simţeam doar, atunci, că *trebuie* să spun cuvintele acelea.

— Eu nu m-am gândit deloc, se apără ea. Şi, ceea ce e mai grav, nu mă pot gândi nici acum...

Încurcătura aceasta a ei îmi dădu imediat o mare superioritate. Simţeam că sentimentul acesta de superioritate mă va duce tot mai departe, mă va angaja tot mai mult, dar prea era încântătoare emoţia ca să mă pot împotrivi ei, să mă controlez.

— Cu toate acestea, trebuie să-mi răspunzi, insistai eu. Trebuie să te hotărăşti...

— N-am nimic de hotărât, spuse ea încet. Sunt a ta; asta e tot.

Straniu! Cu cât o ascultam vorbind, cu atât simţeam că mă pierd, că dragostea ei este singurul lucru preţios, că fericirea ei este singurul lucru pentru care avea vreun sens viaţa mea. Apropierea Lenei mă ucidea. Îi vedeam trupul ei lângă mine şi nu-mi venea a crede că poate fi al meu pentru totdeauna.

— Te-ai gândit la ceva pentru astăzi? o întrebai.

Mă privi, cumplit de senzual, de fierbinte.

— Nu îndrăznesc să-ţi mărturisesc, îmi şopti.

M-am ridicat de la masă, spunându-i: „De acum toate astea nu mai au nicio importanţă”. Astea erau: libertate, bani, orgoliu, afaceri şi orice altceva...

* * *

Ne-am căsătorit peste o lună, la Paris. Aş fi vrut să fac o mare sărbătoare din evenimentul acesta, dar ea m-a rugat mult

să nu invităm decât câţiva prieteni, majoritatea străini. După nuntă am plecat în Spania. Am rămas acolo până la începutul primăverii.

Mi-ar fi foarte greu să-ţi spun ce s-a întâmplat după aceea. Dumneata n-ai fost niciodată căsătorit, n-ai să poţi înţelege. Timpul a început să se scurgă altfel, în orice caz. Când ne aflam în străinătate, eram mereu ocupaţi cu ceea ce vedeam în jurul nostru, cu ceea ce se întâmpla lângă noi. Dar după ce ne-am întors în ţară, totul s-a schimbat în câteva zile. Foarte puţini cunoscuţi ştiau de căsătoria noastră. Unii dintre ei nici n-au crezut că suntem, într-adevăr, căsătoriţi, decât după ce am închiriat un apartament luxos, l-am mobilat şi am început să primim vizite. Printre cei dintâi musafiri a fost Clody. Venise cu soţul ei. Eram puţin nervos văzându-i, dar întâlnirea a fost cordială. A sărutat-o pe Lena cu mare dragoste. Soţul ei m-a îmbrăţişat. Nu le venise să creadă la început, dar apoi totul părea în cea mai perfectă ordine. Ne-au invitat pentru a doua zi la masă, şi am primit. Vorbeam de o sumă de lucruri stupide, şi eu spuneam din când în când: „nevasta mea”. Clody pufnea în râs. Lena zâmbea stingherită, dar parcă şi ea începea să accepte tot ce se întâmpla cu noi.

Ne-am dus a doua zi la masă. Clody încerca să-mi facă, foarte abilă, curte, şi, deşi lucrul acesta îmi era insuportabil, continuam să vorbesc, să râd, să glumesc. Numai Lena tăcea. În cele din urmă, mă enervă tăcerea.

— N-ai tact, i-am spus eu, întorcându-ne acasă.

— Am să încerc să învăţ asta, mi-a răspuns ea.

Dar era foarte tristă. Îndată ce-am rămas singuri la noi în odaie, şi-a cuprins capul în palme şi a rămas aşa, pierdută. M-am prefăcut la început că nu o observ. Dar în cele din urmă, tăcerea aceasta absurdă mă exasperă.

— Ce ai? o întrebai, aspru.

— Sunt obosită, îmi spuse.

— Bănuiesc eu ce ai, începui. Te plictiseşte că am fost la Clody!... Doar n-o să trăim ca în pădure. A trebuit să găsesc o formulă care să ne împace pe toţi. Am atâţia prieteni în cercurile ei. Şi apoi, nu putem renunţa aşa, fără motiv, la o lume întreagă...

Vorbisem enervat, cu convingere, dar, de fapt, tot ce spusesem îmi era perfect indiferent. Îmi era indiferent dacă frecventam sau nu cercul lui Clody; cu sau fără ea şi prietenii ei,

îmi era totuna. Dar simţeam nevoia să mă răzbun pe tăcerea aceea dojenitoare.

— Nu mă gândeam la Clody, şopti Lena. Ea nu e de vină aici...

— Atunci mă învinovăţeşti pe mine, replicai, încântat că găsisem un motiv de ceartă.

Nu-mi dădeam seama de ce voiam să ne certăm. Mă simţeam însă atras de suferinţa aceasta pe care i-o provocam şi care mă făcea şi pe mine să sufăr. Voiam cu orice mijloc s-o umilesc, s-o insult. Fiecare cuvânt brutal pe care i-l spuneam mă rănea întâi pe mine, dar suferinţa aceasta mă încânta, liniştindu-mă.

— Evident, eu sunt vinovatul, continuai ridicând tonul. Eu te fac să suferi. Recunoaşte că te simţi nefericită lângă mine...

Nu-mi dădeam seama ce spun. Uitasem în acele clipe toată dragostea mea, uitasem cât de fericit fusesem lângă Lena. Aş fi vrut să-mi răspundă cu violenţă; ca s-o pot jigni mai sângeros. Nădăjduiam oare că totul s-ar putea rupe între noi, că ne-am putea despărţi atât de repede? Nu ştiu. În clipa aceea nu mă stăpânea decât pofta de a-i face rău, de a o chinui.

Dar ea continua să tacă, absentă. Nici nu plângea măcar. Rămăsese ca la început, împietrită. Târziu, mi-am dat seama că am exagerat şi am ieşit din odaie. Dar cum am rămas singur, o cumplită remuşcare începu să mă macine. Remuşcare şi în acelaşi timp o nevoie obscură de a mă umili, de a-i spune cât de mult o iubesc, cât de mult sufăr din pricina ei. Nu voiam totuşi să mă întorc atât de repede. Am auzit-o însă umblând prin odaie, dezbrăcându-se somnoroasă, şi atunci am intrat, ca să mă pregătesc şi eu de culcare. Nu mă privea. Observai că plânsese, ochii îi erau înlăcrămaţi. Câteva clipe n-am ştiut ce mă voi hotărî să fac; s-o cuprind în braţe – înfometat de trupul ei – sau să încep s-o insult, infernal, exasperat de durerea ei, de care mă simţeam responsabil. Şovăiam. Apoi, fără să-mi dau seama, m-am apropiat şi am luat-o în braţe...

* * *

Scenele acestea s-au repetat de nenumărate ori în cei trei ani cât am fost împreună. Cu cât trecea timpul, cu atât îmi era mai dragă, mai necesară. Nici nu ştiu, de altfel, dacă atunci am fost, într-adevăr, îndrăgostit, dacă am trăit cu adevărat dragostea. Altceva, mai grav, mai tragic mă lega de Lena; îmi

era necesară, indispensabilă. Întocmai ca aerul, ca apa, ca lumina. Mă exprim, desigur, foarte prost, dar aşa era. Nu puteam fără prezenţa ei şi totuşi, îndată ce mă aflam prea mult alături de ea, simţeam o poftă năprasnică să mă liberez, să o chinui, să o insult. De cele mai multe ori izbuteam să mă controlez. Altminteri, viaţa noastră de fiecare zi ar fi fost un iad. Dar am observat că dacă izbutesc să mă afund în afaceri, dacă mă las năpădit de muncă şi de foarte multe preocupări, pot suporta absenţa ei câteva ceasuri, câteva zile în şir chiar. Şi atunci, ca să o pot uita, mă zvârleam cu mult curaj în afaceri. Când mă întorceam lângă ea, mă trezeam şi mai îndrăgostit ca înainte. Se făcea, de altfel, sau mi se părea mie, tot mai frumoasă. Ca orice bărbat bogat, stăpân al unei soţii frumoase, eram măgulit să o văd admirată, să ghicesc invidia în ochii celorlalte femei. De câte ori ieşeam împreună în oraş, mi se părea că primesc din toate părţile felicitări. Era foarte frumoasă şi era, în acelaşi timp, foarte elegantă. Avusese întotdeauna un gust foarte precis, dar eu o silisem să fie luxoasă, aproape risipitoare. Asta mă făcea, într-adevăr, fericit: să o văd risipind banii. Cheltuia numai pentru că o sileam eu şi pentru că ştia că asta mă flatează pe mine. Dar amănuntele acestea nu prea au mare importanţă...

Ceea ce vreau totuşi să-ţi spun este că nu izbuteam încă să înţeleg ce se întâmplase cu mine. Un lucru simţeam prea bine: că nu mai puteam trăi fără ea, că îmi intrase în sânge, cum se spune... Dragostea aceasta nu mă făcea întotdeauna fericit. Lena îmi era necesară, aşa cum sunt necesare anumite medicamente la un anumit fel de boli. Când o aveam, când eram lângă ea, dorind-o, parcă mă linişteam. Dar la început, în primul an de căsătorie, mă despărţeau de Lena şi foarte multe intervale de exasperare, aproape de ură. Nu ştiu cum să-ţi explic aceasta, dar nu o dată m-am trezit revoltat împotriva ei, indignat de căsătoria aceasta, care mă apăsa, sufocându-mă. Reveneam necontenit la ofiţerul acela din tren, în realitatea căruia nu mai credeam nici eu, de altfel, dar la care nu puteam renunţa, pentru că îmi stârnea gelozia, furia şi mă ajuta s-o urăsc.

Nu ştiu în ce măsură simţea şi Lena aceleaşi porniri împotrivă-mi. Se schimbase şi ea, destul, după nuntă. Renunţase, cu o mare uşurinţă, la foarte multe din preocupările ei de fată: la artă, la muzică. Şi, cu toate acestea, nu putea deveni mondenă, nu-i plăcea să iasă în fiecare seară, cum o sileam eu. Am crezut, la început, că face asta din pricina lui Clody, cu care am păstrat cele mai bune relaţii; se temea, poate,

să nu o întâlnesc prea des. Dar m-am convins mai târziu că o plictiseau în general cercurile mondene, era absentă, deşi întotdeauna foarte elegant îmbrăcată, după ultimul jurnal de mode, şi venită parcă anume ca să spună şi să asculte stupidităţi.

Şi cu toate acestea, nu înţelegeam prea bine ce se petrece cu ea. Când ne întâlneam, simţeam doar atât: că mă aşteaptă, că îi e dor de mine, de îmbrăţişarea mea. Ne uitam amândoi în dragoste, ca doi bolnavi care-şi alină durerile. Setea asta reciprocă se trăda chiar atunci când ne aflam printre străini. Ea mă urmărea pretutindeni cu privirile, veşnic înspăimântată. De altfel, acesta era singurul lucru care o interesa când ieşeam în lume. De aceea, poate, oamenii ne pizmuiau fericirea, dragostea noastră. Eram, într-adevăr, o pereche în aparenţă perfectă: ea, frumoasă, inteligentă, onestă – eu, un bărbat agreabil, bogat, întreprinzător. În plus, îndrăgostiţi unul de altul până la demenţă. Căci amănuntul acesta nu scăpa nimănui. În promiscuitatea ceaiurilor şi seratelor bucureştene, printre atâtea perechi adultere şi atâta tineret deşănţat, căsătoria noastră din dragoste, fericirea noastră alcătuiau un izbitor contrast, îmi dădeam şi eu seama uneori că am fi putut trăi cu adevărat fericiţi, că totul ne pregătise pentru asta, dar se *întâmpla* ceva, dincolo de noi şi de dragostea noastră, care ne făcea să suferim şi să căutăm suferinţa.

Odată, peste vreo şase luni de la stabilirea noastră în Bucureşti, m-am întâlnit cu un prieten mai tânăr în *hall*-ul unei bănci. Cumpăram devize pentru o călătorie apropiată. L-a lovit, poate, oboseala figurii mele. În dimineaţa aceea avusesem din nou o ieşire violentă faţă de Lena, şi amintirea cuvintelor brutale pe care i le spusesem mă chinuia cumplit.

— Eşti bolnav? mă întrebă prietenul meu. Arăţi foarte rău...

Poate, în alte împrejurări, l-aş fi minţit, pretextând o indispoziţie oarecare, căci mi-ar fi fost ruşine să-i mărturisesc profunda mea nefericire. Dar nu ştiu ce-am simţit în faţa tinereţii lui nepăsătoare, nu ştiu de ce i-am jinduit sănătatea şi liniştea lui şi m-a cuprins deodată o mare dragoste pentru el şi am voit să-i comunic acest lucru important, să-l previn, ca măcar el să se poată apăra şi să nu repete suferinţele mele.

— Sunt nefericit, i-am spus, asta e tot...

A rămas surprins, neîndrăznind să mă întrebe mai mult. Dar nu aşteptam să-mi ceară el amănunte. I le-am mărturisit eu, sumedenie, exagerându-le chiar, ca şi cum spovedania aceasta

neaşteptată mi-ar fi fost absolut necesară, ca un balsam. Mă ascultă la început încurcat, parcă s-ar fi temut, din clipă în clipă, să-i spun că Lena mă înşală.

— Lena mă iubeşte tot atât de mult pe cât o iubesc şi eu, adăugai, ghicindu-i gândul. De asta nu mă voi putea îndoi niciodată. Faţă de celelalte soţii, pe care le cunosc eu, e o sfântă. Şi eu o iubesc, de fapt, de-abia acum am iubit cu adevărat...

— Bine, atunci... mă întrerupse prietenul zâmbind încurcat. Poate că nu e decât o neînţelegere trecătoare...

Scuturai din cap; simţeam şi mai mult singurătatea mea, simţeam că oricâtă bunăvoinţă ar avea el, oricâte eforturi ar face, starea aceasta a mea îi va rămâne nepătrunsă, neînţeleasă.

— Nu e nicio neînţelegere, îi spusei. Dimpotrivă, toate merg admirabil. Rareori am întâlnit o femeie mai supusă, mai înţelegătoare. Şi e atât de inteligentă, încât orice neînţelegere eventuală dintre noi ar rezolva-o imediat... Dar e altceva, cu totul altceva. Nu ştiu dacă asta se datoreşte faptului că ne-am căsătorit. Cred că tot atât de nefericit aş fi fost şi dacă am fi trăit pur şi simplu împreună...

— Dar de ce? întrebă el din nou, mirat.

— Nu ştiu, nu înţeleg. Nu se poate altfel, asta e...

— Despărţiţi-vă atunci, şopti celălalt.

— Nu pot. Ar fi mai cumplit să trăiesc fără ea. Acum, după ce-am cunoscut-o, după ce ne-am îndrăgostit unul de altul, nu mai e nimic de făcut; *trebuie* să trăim împreună... Până la sfârşitul vieţii, adăugai eu turburat.

Nu ştiu dacă ai simţit vreodată cât e de gravă şi de definitivă o asemenea dragoste; dacă ţi-ai dat vreodată seama că, orice s-ar întâmpla, nu te mai poţi despărţi de fiinţa iubită, că eşti legat de ea până la moarte, în sensul concret al cuvântului. Adică numai eventuala ei moarte îţi mai poate reda libertatea. Altminteri, cât trăieşte ea, fie că eşti sau nu eşti îndrăgostit, fie că vrea sau nu mai vrea iubita, te simţi *al ei,* legat de ea, ursit ei... Lucrurile acestea nu le înţeleg tinerii şi, în general, nu prea le înţeleg cei care n-au trăit mult timp împreună cu o femeie. Uneori, atunci, strivit într-un anumit sens de o prea mare dragoste, te gândeşti la moartea iubitei. Ştii prea bine că, chiar dacă te-ai despărţi de ea, ea continuând să existe, să trăiască undeva pe acest pământ, nu vei simţi cu adevărat libertatea. Nu o vei putea simţi nu pentru că ai avea mustrări de cuget, ci pur şi

simplu pentru că existenţa ei continuă să te chinuiască şi să te deprime, de departe...

Tânărul meu prieten nu putea înţelege toate lucrurile acestea atunci. Le-a înţeles şi el mai târziu, acum în urmă, dar aceasta e altă poveste, pe care nu am timp să ţi-o spun. Ne-am despărţit destul de trişti, amândoi. Discuţia îmi limpezise totuşi anumite lucruri şi mie. M-am gândit multă vreme la câteva amănunte, la câteva cuvinte pe care i le spusesem. „Multă vreme” este, totuşi, puţin exagerat. Căci, după câteva zile, eram plecaţi din ţară, amândoi îndrăgostiţi până la patimă, ca în primele săptămâni de dragoste. Am stat câteva luni în străinătate. Atunci am început să-mi dau seama ce admirabilă femeie de lume, cum se spune, este Lena, ce bine ştie să cunoască ea oamenii, ce agreabilă tovarăşă este în cercurile îmbogăţiţilor de război şi ale bancherilor, cercuri pe care eram obligat să le frecventez.

În tot timpul acesta, sentimentul că apropierea Lenei mă macină şi mă anihilează aproape că nu mi-l mai aminteam. Aşa cred, cel puţin. Căci m-am trezit într-o zi că nu mai sufăr, nu mă mai apăr, nu mai lupt împotriva prezenţei Lenei. Nu ştiu cum să-ţi explic mai precis lucrul acesta; într-o zi, mi-am dat seama că sunt legat de Lena, că ea e a mea şi eu al ei, iar sentimentul acesta de definitivat nu mă mai tortura. Dimpotrivă, mi-ar fi fost greu să mă închipui altfel, fără ea. Cred că iubirea noastră se schimbase destul de mult în acest ultim timp. N-aş putea preciza în ce fel. Lucrurile acelea s-au scurs astfel, încât îmi amintesc perfect anumite întâmplări şi anumite întâlniri, dar stările de suflet de atunci nu izbutesc să le reconstitui.

Când ne-am întors la Bucureşti, toamna, trecuseră furtunile dragostei. Mă obişnuisem cu Lena, mă împăcasem cu viaţa noastră comună. Îmi vedeam de treburi şi mă întorceam întotdeauna înfometat de casă, de soţie, de dragoste. Să fi fost asta adevărata fericire, singura care îi e îngăduită unui muritor? Nu ştiu. Am cunoscut foarte multe fericiri în dragostea mea; le-am cunoscut şi apoi le-am uitat, din vina mea, cum se întâmplă întotdeauna...

M-am întâlnit din nou cu prietenul căruia îi mărturisisem, cu câteva luni mai înainte, nefericirea mea. Am fost foarte ruşinat văzându-l. Am avut impresia că-l minţisem. Voiam, cu orice chip, să-i spun, de data asta, adevărul. O jignisem pe Lena, plângându-mă faţă de el; uitasem dragostea noastră, fericirea noastră.

— Ştii, i-am spus zâmbind, ai avut dreptate atunci. A fost ceva cu totul trecător. O simplă neînţelegere. Aşa se întâmplă întotdeauna la început...

Nu-l minţeam, nu voiam să-l păcălesc. Unii spun că orice bărbat căsătorit încearcă să convingă cât mai mulţi tineri să se căsătorească, pentru a-şi răzbuna libertatea lui pierdută, libertatea pe care o pizmuieşte la alţii. Dar în cazul meu, lucrul acesta nu se verifica. Nu-l minţeam spunându-i că mă înşelasem atunci şi că acum eram fericit.

— Tu nu poţi înţelege, i-am repetat de mai multe ori, nu poţi înţelege toate lucrurile acestea!...

XIV

Uneori încercam să-mi amintesc ce s-a întâmplat după aceea. E curios cât de puţine amănunte mi-au rămas vii în memorie. Timpul trecea aproape fără să-mi dau seama. Ştiu doar că, îndată după aniversarea celui de-al treilea an de căsătorie, s-a petrecut un lucru cu desăvârşire straniu. M-am întors odată din oraş mai devreme ca de obicei şi am găsit-o pe Lena cu fruntea rezemată de fereastră. Parcă ar fi aşteptat pe cineva; dar în niciun caz pe mine, pentru că a tresărit uimită când am intrat în odaie şi am îmbrăţişat-o. Mă privea tulburată, cu oarecare mirare.

— Am pierdut piatra de la inel, îmi spuse arătându-mi mâna.

Era un inel cu un smaragd mare, foarte frumos, pe care i-l dăruisem îndată după nuntă. Am încercat s-o liniştesc; poate s-a pierdut prin casă şi va fi găsit la scuturat. Ea clătină din cap, tristă.

— Nu e nimic, am să-ţi cumpăr altul, am mângâiat-o eu.

Nu mi-a răspuns nimic atunci. Dar mi-am dat seama curând că pierderea aceea o socotea, într-adevăr, ireparabilă. Nu i-a mai plăcut niciun inel din câte i-am dăruit în urmă. Le purta ca să-mi facă mie plăcere, dar le scotea îndată ce rămânea singură. O surprindeam câteodată ascunzându-şi degetele şi, nu ştiu de ce, jocul ăsta copilăresc mă întrista.

— Nu-mi place, îmi răspundea când o întrebam de ce nu-şi alege alt inel.

Îmi făgăduiam să-i cumpăr un smaragd tot atât de frumos ca acel pierdut, cu prilejul celei dintâi călătorii în străinătate. Căci, aparent, viaţa noastră rămăsese aceeaşi: treceam graniţa de cel puţin două ori pe an şi continuam să fim socotiţi, în toate cercurile pe care le frecventam, drept o pereche fericită. De altfel, nici n-aş putea să-ţi spun dacă eram sau nu fericiţi. Trăiam oarecum în neştire. Nu ştiu dacă Lena, măcar, observa vreo schimbare în viaţa noastră. De când mă „liniştisem” şi mă împăcasem cu noua mea condiţie, totul mi se părea nu numai firesc, dar şi necesar. Nu putea fi altfel; formula aceasta, aş spune, exprimă întreaga mea stare de suflet care a urmat înseninării finale. Mai târziu, după ce am cunoscut din nou

suferinţa şi îndoiala, m-a uimit sterilitatea acelor doi ani şi mai bine de vieţuire împreună. Mă întrebam atunci unde dispăruse fata inteligentă şi nonconformistă, atât de vitală, atât de cultivată, pe care o întâlnisem la Clody şi o cunoscusem în Italia în săptămânile care au precedat căsătoria noastră oficială. De-abia atunci mi-am dat seama că se întâmplase o schimbare totală în Lena, o prefacere lentă, la care contribuisem, fără îndoială, în mare măsură şi eu, deşi nu o observasem. N-aş putea spune că ceea ce numeam „dragostea noastră" se alterase sau obosise. O ghiceam pe Lena tot atât de bună, tot atât de îndrăgostită de mine, tot atât de personală în felul ei de a se purta faţă de lumea cealaltă; dar, mi-am dat seama mai târziu, pierduse încetul cu încetul ceea ce era mister, spontaneitate, fantezie în făptura ei. Cum să explic mai bine schimbarea aceasta? Începea parcă să se îngroașe. Şi, ceea ce e mai important, Lena îşi dădea foarte bine seama de tot ce se schimbă în ea. Asta o deprima, desigur, o făcea mai tăcută în intimitate, o făcea uneori chiar absentă...

Cred că am început să înţeleg toate acestea câteva săptămâni în urmă. Era primăvară. Mă oprisem întâmplător în faţa vitrinei unui birou de voiaj. Nu ştiu de ce, priveam cu nesaţ o mare reclamă colorată; coasta unui munte acoperit de zăpadă şi o pereche de schiori, cu capetele descoperite, alunecând vertiginos la vale. Nu-mi dam seama ce mă reţine în faţa desenului acesta convenţional; în niciun caz nostalgia unei călătorii sau a unei vacanţe într-o staţiune celebră în sporturi de iarnă. Îmi plăceau figurile tinerilor; desenul sumar, culoarea violentă, zâmbetul acela de stridentă sănătate, totul era parcă făcut să mă îngândureze. În clipa următoare auzii înapoia mea glasuri tinereşti. Întorsei capul, cu o neobişnuită curiozitate. Două fete, însoţite de doi tineri, se pregăteau zgomotos să traverseze Calea Victoriei. I-am privit lung şi, în acea clipă, o stranie melancolie mă năpădi. Nu ştiu cum să-ţi explic mai bine ce-am simţit atunci. Au trecut mulţi ani, şi dacă nu te-aş fi ascultat povestind cu atâta sinceritate iubirea dumitale şi tot ce a urmat după aceea, poate că n-aş fi avut curajul să-ţi mărturisesc asemenea întâmplări. Nu le-am mărturisit nimănui. Eu nu am avut prieteni care să asculte lucruri de felul acestora. Şi-apoi, există o curioasă discreţie, un fel de decenţă consimţită tacit de toţi bărbaţii de o anumită vârstă, pe care dumneata nu ai de unde s-o cunoşti, dar care face ca despre asemenea lucruri să nu se vorbească niciodată deschis...

Nu simţeam niciun fel de invidie privind în urma tinerilor zgomotoşi, mă grăbesc să precizez asta. Nu-i invidiam pe ei pentru sănătatea şi tinereţea lor. Copleşitoare erau doar propriile mele regrete. Parcă atunci de-abia mi-aş fi dat seama că am pierdut ceva pentru totdeauna; că, orice aş fi făcut, oricât de generoasă ar fi continuat să se arate viaţa şi soarta faţă de mine, nu mă voi mai întâlni niciodată cu anumite lucruri, cu o anumită stare... Nu prea izbutesc să spun exact ceea ce vreau. Vorbele acestea se leagă unele de altele mai repede decât aş fi eu dispus să le rostesc. Îmi lipsesc termenii poate. Şi mai e un lucru, de care îmi dau bine seama: nu sunt obişnuit cu asemenea analize, deşi nu acesta e termenul propriu; nu sunt obişnuit să mă analizez. Mi-a plăcut întotdeauna să am lângă mine, gata pentru orice conversaţie inteligentă, câteva idei generale. Deşi, după întâmplările pe care ţi le povestesc, am început să gândesc cu mai multă consistenţă. Dumneata ghiceşti prea bine ce vreau să spun. Te ascultam povestind şi-mi dădeam seama cu câtă uşurinţă înţelegi oamenii. Evident, ai avut de la început alte preocupări decât ale mele...

...Oricum, să nu crezi că invidia mă deprimase atât în dimineaţa aceea. Nu aveam de ce să invidiez pe nimeni. Nu mă simţeam bătrân (nu împlinisem încă 39 de ani), ci numai *trecut*... Are să-ţi vină greu să înţelegi ce-ţi spun eu acum. Sunt lucruri pe care nu le simt decât bărbaţii care au trecut pe aici; şi nici măcar nu le simt toţi. Dacă te preocupă foarte mult un lucru, cred că nici nu ai timp să-ţi dai seama că îmbătrâneşti. Deşi, repet, atunci nu era vorba de bătrâneţe. Un bărbat nu se simte niciodată bătrân când e bogat şi lipsit de timidităţi. Altceva se întâmpla cu mine atunci, în dimineaţa aceea de primăvară. Îmi amintesc lucrurile acestea pentru că ele au jucat un rol important în viaţa mea, pentru că din cauza lor s-a schimbat cu desăvârşire viaţa mea. Altminteri, poate că le-aş fi uitat până astăzi. Cum îţi spuneam, au trecut atâţia ani, opt, nouă ani. Am uitat atâtea alte lucruri importante. Am uitat războiul, bunăoară...

...Dar, nu ştiu de ce, mi-am dat atunci seama că se schimbase *ceva*. Nu pot spune că nu mă mai simţeam tânăr. Dar simţeam că *trecuse* ceva, un anumit timp, sau poate chiar cea mai frumoasă parte din tinereţea mea. În orice caz, pierdusem ceva fără să bag de seamă. Anumite lucruri nu le mai puteam face. Ce fel de lucruri? Nu-mi dădeam seama, nu puteam preciza nimic. Dar sentimentul acesta era că îmi sunt interzise anumite

lucruri. Şi încă expresia aceasta: „interzise”, e foarte vagă. Pentru că, uneori, mai poţi avea speranţe că ai putea răzbate şi peste un lucru interzis; printr-o nebunie oarecare sau printr-un mare noroc sfărâmi hotarele lucrului interzis. Dar eu nu simţeam asta. Simţeam că anumite lucruri, pe care nu izbuteam să le identific, *au murit* pentru mine; că orice aș face, oricât m-ar ajuta norocul şi viaţa, nu le voi mai putea întâlni...

...M-am întors acasă foarte turburat, dar, în acelaşi timp, cu o mare dorinţă de a o îmbrăţişa pe Lena. Acum îmi era mai necesară ca niciodată. Nu ştiu ce aşteptam de la ea; poate o îmbrăţişare mai prietenească, poate un cuvânt mai cald. În niciun caz nu aşteptam consolare. Eram încă foarte turbure. N-aş fi avut curajul să-i mărturisesc descoperirea mea. Şi apoi, nici n-aş fi ştiut ce să-i spun. Lucrurile s-au precizat de-abia pe urmă. Atunci simţeam numai o foarte stranie melancolie şi un început de teamă... Da, cred că asta era. Un fel de teamă copilărească, parcă n-aş mai fi putut rămâne singur, parcă mă grăbeam să o păstrez pe ea mai strâns lângă mine, mai indisolubil legată de mine...

* * *

Luând-o atunci în braţe, i-am spus în glumă:

— Îmbătrânesc, Lena!

M-a privit uimită; şi – dar poate mi s-a părut mie – cu o uşoară ironie. Nu mi-a răspuns nimic. A început să mă mângâie pe păr, absentă.

— Şi din păcate îmbătrânesc numai eu, adăugai, tot în glumă. Tu rămâi mereu tânără...

Ea începu să râdă.

— Nu m-ai ales tu aşa? mă întrebă, cu oarecare orgoliu.

— E adevărat, spusei, începând să devin serios. Şi totuşi, ce frumos e să vezi doi oameni îmbătrânind împreună...

Nu ştiu de ce i-am spus asta. Cu o clipă înainte nu-mi trecuse prin minte că i-aş putea spune un asemenea lucru. M-a privit şi mai mirată.

— Îmbătrânesc şi eu, adăugă, dar în felul meu... Tu nu observi nimic?

— Eşti atât de tânără! exclamai eu, aproape cu invidie, privind-o.

— Am visat întotdeauna un soţ care să mă ocrotească şi să mă înveţe lucruri grele şi necunoscute, şopti ea.

Dar parcă nu-mi adresa mie cuvintele acestea. Parcă şi le şoptise sieşi. Aş fi vrut să-i spun: „Şi eu am visat o soţie care să-mi fie tovarăşă şi să mă ocrotească”... Dar mi-am dat seama că aş fi spus o prostie într-o clipă de slăbiciune, şi m-am mulţumit să zâmbesc.

— Ce s-a întâmplat cu tine? mă întrebă ea brusc, mirată, cuprinzându-mi capul în palme. N-ai fost niciodată aşa...

Cum eram? Nu-mi dădeam seama. Poate că nu mai eram cel dinainte, poate că mă trezisem dintr-un fel de letargie în care mă adâncise treptat dragostea şi căsătoria. Adevărul este că oricât de turbure m-aş fi simţit în acea zi, îmi dădeam totuşi seama că sunt *altul*. M-a mirat doar puterea ei de ghicire. Mă cunoştea, oare, atât de bine? Mă învăţase oare atât de bine pe dinafară? Eram intimidat oarecum, nu cumva să înţeleagă mai mult din şovăielile mele din acea zi, dar, în acelaşi timp, eram flatat că sunt atât de iubit, încât cea mai ascunsă schimbare a sufletului meu nu-i poate scăpa ochiului iubitei.

— Mă gândeam numai... spusei tărăgănat, privind-o în ochi. Mă gândeam că ar fi timpul să avem un copil...

Nu ştiu cum m-am hotărât să-i spun cuvintele acestea. Dar, îndată ce le-am rostit, o emoţie covârşitoare mi-a înmuiat sufletul. Încă puţin şi ochii mi s-ar fi împăienjenit de lacrimi... Dumneata cred că n-ai să înţelegi niciodată lucrurile acestea. Nu te judec, dar n-ai să poţi înţelege. Nici eu nu înţelesesem nimic până atunci. Crezusem că e vorba de dragoste, de oboseală, de pierderea tinereţii, dar toate acestea, mi-am dat atunci seama, fuseseră doar stări provizorii, nedemne chiar. Descoperisem atunci, la întâmplare, că îmi lipsise altceva, că în toţi aceşti trei ani îmi lipsise altceva.

— ...E timp, adăugai eu cu fervoare.

Lena mă privi zâmbind.

— Dar cum, aşa, deodată? mă întrebă ea.

Am ridicat din umeri, neputincios să exprim tot ce mie mi se părea evident şi urgent. Voiam totuşi să-i spun o sumă de lucruri, dar i-am întâlnit privirile şi mi-a fost deodată ruşine de patosul cu care mă pregăteam să-i vorbesc. Am început să zâmbesc prosteşte.

— Mă întreb mereu cum de ţi-a venit asta aşa, deodată? repetă ea.

Părea că o interesează mai mult să rezolve această enigmă decât să-mi răspundă mie. Nu ştiu de ce, în clipa aceea mi-a fost ciudă pe ea. Atâtea şi atâtea sentimente obscure, pe care

anevoie le pot desluşi, deşi m-am gândit apoi multă vreme, şi am căutat să-mi amintesc moment cu moment discuţia noastră... O priveam, aşa cum era, foarte tânără şi foarte proaspătă, şi cred că între toate acele gânduri care mi-au trecut atunci prin cap era şi acesta: să te văd *pe urmă...*

— Suntem încă destul de tineri, şopti ea. Şi doar nu ne-am luat pentru asta...

Mi s-au părut cuvintele ei de o rece vulgaritate. Toată bucuria mea era coclită, strivită de neînţelegerea aceasta totală. Simţeam cum îşi apără ceva necunoscut mie, cum îşi apără un egoism pe care, până atunci, nu i-l bănuisem.

— ...Ne-am luat ca să fim fericiţi... vorbi ea din nou, mai stins, aproape cu oboseală.

Nu i-am răspuns nimic. Rămăsesem trântit lângă ea, cu privirile în tavan. Mă simţeam umilit, turburat, furios. Simţeam toate acestea, parcă descoperisem prea multe lucruri în câteva ceasuri. Gândul că *trebuie* să am un copil începea să mă obsedeze. Şi ea vorbea de fericire ca de un lucru pe care nu l-ar fi cunoscut niciodată... Mi s-a părut, atunci, străină şi aspră. Aş fi vrut să-i spun un cuvânt greu, dar mi-era o nespusă milă de mine însumi. Şi apoi, recunosc, devenisem atunci laş. Mi-era teamă să nu se întâmple ceva ireparabil.

În acea clipă am fost chemaţi la masă şi ne-am ridicat amândoi, foarte turburaţi.

* * *

Dar a fost o masă foarte tristă. N-a mâncat niciunul din noi. Evitam să ne întâlnim privirile şi vorbeam cuvinte fără nicio importanţă, doar când se afla feciorul în preajma noastră. Îmi opream ochii, în neştire, pe mâna ei, îi urmăream obsedat degetele. A băgat însă de seamă şi a încercat să şi le ascundă, prin gesturi mici, pripite, inabile. Roşea mereu, de altfel. Nu ştiu de ce, părea şi ea emoţionată...

Când am rămas din nou singur, m-am simţit foarte trist. Nu mai întâlnisem sentimentul acesta de foarte multă vreme. Nu-mi dam seama ce mă apasă, ce-mi lipseşte. Aprindeam ţigară de la ţigară, în biroul meu, fără să am curajul de a lua o hotărâre. Mă băteau fel de fel de gânduri. N-aş fi crezut până atunci, că trăisem atât. Zece, douăzeci, treizeci de ani, ajungeam departe cu mintea şi mă întâlneam pretutindeni, pe mine, mă întâlneam în împrejurări curioase, unele de-a dreptul fără nicio noimă,

alături de rude, de prieteni, de oameni care muriseră demult. Şi din toate amintirile acestea neorânduite, care mă întristau, se ridica parcă mai apăsătoare dorinţa mea de a avea, cât de curând, un copil...

...Nu ştiu cum să-ţi explic nevoia aceasta. Din tot ce mi-ai spus, am înţeles că dumneata n-ai cunoscut niciodată setea obscură de a te naşte din nou, nevoia unei compensaţii în altcineva decât tovarăşa de iubire şi de viaţă. Simţeam, atunci, un fel de sălbatică deznădejde că am lăsat *să treacă* atâta timp, pe care nimeni nu mi-l mai putea da înapoi, că l-am lăsat să treacă stupid, nepăstrând nimic din el, decât amintirile, nepăstrând nimic viu, nimic *al meu...* Dacă, din primul an de căsătorie aş fi avut un copil, mă gândeam, acum aş fi fost altfel. Aş fi continuat să cresc o dată cu el, aş fi simţit că am pentru cine trăi. Nu-ţi dai seama ce copleşitor lucru e să simţi, câteodată, că timpul ţi-a luat-o înainte, că n-ai făcut anumite lucruri esenţiale la vremea lor şi că ai să te trezeşti într-o bună zi singur, îmbătrânit, incapabil de a mai repara ceva. Căci ceea ce mă apăsa mai mult în după-amiaza aceea era sentimentul ireparabilului. *A trecut* ceva, a trecut, şi eu n-am băgat de seamă... E cumplit să-ţi dai seama de asta...

Am auzit cum se deschide uşor uşa, şi Lena a venit repede lângă mine. După glas, după ochii ei arşi, am înţeles că fusese foarte emoţionată şi plânsese.

— M-ai înţeles greşit, a început ea să-mi spună, şovăitoare. Şi eu aş vrea... Dar nu aşa, deodată, la întâmplare... De ce nu mi-ai spus până acum?!...

Nu-i răspundeam. Cât de departe am simţit-o de mine, cu preocupările ei de fată excepţională!... Dar Lena se încăpăţânase şi stăruia.

— E un lucru grav, dragul meu... Şi-apoi, după o clipă de concentrată tăcere... Sau poate aşa ne-o fi nouă scris, să trăim la întâmplare...

Parcă şi-ar fi spus cuvintele acestea sieşi. Căci mi s-a părut mai tristă după ce le-a rostit, ca şi cum le-ar fi meditat sensul. La ce s-o fi gândit atunci? La întâlnirea noastră în casa lui Clody, la noaptea aceea din Veneţia?... Era, în orice caz, preocupată, şi gândurile ei – cât de bine simţeam asta!

— Nu se potriveau cu ale mele...

— Nu e nimic, spusei atunci aspru, încercând s-o umilesc. Am să te păstrez pe tine pentru fericire...

Am privit-o, şi mi-a făcut bine suferinţa pe care i-o citeam în ochi, pe faţă. Cunoşteam foarte bine voluptatea aceasta de a o face să sufere. De câte ori nu o umilisem, până atunci, nu o mâhneam de moarte, dintr-o pornire sălbatică şi întunecată, pe care nu o puteam stăpâni, de câte ori nu o chinuiam ca să-i zăresc faţa răvăşită, ochii secaţi!... Asta facem cu toţii, de altfel. De asta nu scapă nimeni...

— ...Am să te păstrez pentru ceea ce eşti în stare, continuai, zâmbind crispat. Se găsesc destule de celelalte...

Am crezut că are să izbucnească în lacrimi. Dar, deşi s-a făcut foarte palidă, s-a ridicat calmă de lângă mine şi s-a îndreptat agale către uşă.

— Cred că te-ai gândit bine, mi-a spus când a pus mâna pe clanţă.

Am privit-o cu oarecare ciudă. Încearcă să pozeze în femeie superioară, neînţeleasă, mi-am spus. Poate că n-au rănit-o de ajuns cuvintele mele. Dar mai am şi altele la îndemână!

— Tu poate crezi că glumesc, i-am spus.

Aş fi vrut să o văd clătinându-se sub insultele mele. Asta m-ar fi satisfăcut, m-ar fi îmblânzit, poate. Răceala ei mă exaspera. Ascultase ultimele cuvinte lângă uşă, cu mâna pe clanţă, zâmbind.

— Sunt sigură că vorbeşti serios, mi-a răspuns. Tu întotdeauna ai vorbit serios... De aceea te-am şi iubit atâta, adăugă mai încet.

Ar fi vrut să zâmbească, dar au podidit-o lacrimile şi îşi rezemă braţul de uşă. Eu nu m-am ridicat s-o prind în braţe, să-i cer iertare. Nu eram încă potolit.

— Cu asemenea lucruri nu glumesc, i-am spus.

A tăcut câteva clipe, apoi a deschis repede uşa şi a plecat fără să mă privească.

Altă dată, cu vreo doi ani înainte, când scenele acestea se repetau foarte des, de câte ori izbucnea în plâns şi pleca din odaie, îmi spuneam: „Are să-i treacă!” De data aceasta am rămas şi eu fără gânduri, fără dorinţe, aşa cum mă găsise Lena intrând în birou, trântit pe canapea, cu ochii pierduţi în vid. Eram trist, eram poate deznădăjduit, dar mă copleşea mai ales regretul că nu-i spusesem tot ce aveam de spus. Cel puţin, dacă ne certăm, să ştie măcar tot ce cred eu despre ea, despre inteligenţa ei de femeie superioară...

XV

În seara aceea nu a coborât la masă. Feciorul mi-a spus că doamna nu se simte bine. N-am vrut să întreb mai mult şi m-am silit să mănânc în linişte, ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat. După masă am trecut în biroul meu, neştiind ce trebuie să fac. De altfel, în zilele acelea mă purtam cu totul la întâmplare. Nu ştiam, cu câteva clipe înainte de a lua o hotărâre, ce hotărâre voi alege. Nervii şi frazele pe care apucam să le încep – neştiind niciodată cum o să le termin – mă conduceau după voia lor, fără ca eu să pot interveni într-un fel sau altul. Lucrurile acestea nu se mai întâmplaseră niciodată cu mine; cel puţin nu într-o asemenea măsură. Dar în acea zi eram cu desăvârşire năuc, şi nu rămăseseră vii în sufletul meu decât resentimentele.

M-am hotărât deodată să mă duc la club. Am deschis uşa dormitorului şi i-am spus Lenei:

— Eu am să petrec noaptea aceasta la club; să nu mă aştepţi.

Am avut impresia că au zguduit-o teribil cuvintele mele. M-a privit înspăimântată, palidă. A pornit spre mine, parcă ar fi vrut să mă roage ceva, dar eu i-am spus „noapte bună” şi am închis uşa chiar în clipa când era foarte aproape de mine. Am coborât scările destul de mulţumit. Mă convinsesem că Lena suferă, şi asta parcă limpezise puţin amara mea turburare.

Am găsit la club câţiva tineri pe care îi cunoscusem în casa lui Clody. M-au invitat la o masă de pocher. Nu mă amuza însă deloc în noaptea aceea jocul de cărţi. Aş fi vrut, într-adevăr, să fac ceva neobişnuit, ceva de care să afle Lena şi care s-o silească să sufere. Le-am propus să ieşim în oraş. Tocmai se întrebau ce loc să alegem, când cineva spuse că mă cheamă Lena la telefon. L-am rugat să-i spună că sunt ocupat acum. Unul din prietenii mei începu să zâmbească. M-a iritat nespus zâmbetul acela batjocoritor.

— Controlul! şopti el, destul de tare ca să-l aud eu. Ieşi o dată pe an singur în oraş şi ţi se ia urma...

— Te înşeli, amice, l-am întrerupt eu. Soţia mea îmi lasă deplina libertate. Suntem un mariaj modern, adăugai încercând să zâmbesc.

Dar, recunosc, eram prea nervos, şi telefonul acela al Lenei mă plictisise.

— Toţi ne lăudăm aşa, spuse un altul.

I-am privit pe toţi, prefăcându-mă mirat, uimit.

— Fiţi serioşi, le-am spus. Haideţi, mai bine. Să nu pierdem timpul!...

* * *

M-am întors acasă dimineaţă. Pentru întâia oară, de când mă căsătorisem, lipseam o noapte întreagă la o petrecere. De fapt, noaptea fusese stupidă, lamentabilă, şi femeile acelea sărmane care se îmbătaseră în jurul meu îmi făceau o silă nespusă.

Intrând în odaie, am fost surprins întâlnind-o pe Lena lângă fereastră. Lampa ardea; am înţeles că nu dormise toată noaptea. Cred că păşeam destul de zgomotos, căci s-a întors înfiorată. Aproape că n-am recunoscut-o. Cum poate o femeie să îmbătrânească într-o singură noapte! mă miram eu. Îmi venea să zâmbesc, totuşi. Ţinuta şi figura Lenei aveau ceva grav şi strident, ceva de melodramă, şi mă irita.

— Ce s-a întâmplat cu tine? mă întrebă, cu glasul obosit. Am telefonat mereu la club.

— Am fost cu nişte amici să ne amuzăm, i-am răspuns.

Continua să mă privească, uluită. Parcă nu înţelegea nimic, parcă nu-i venea să-şi creadă ochilor. Cineva răsturnase pe pantalonii mei un pahar cu *cointreau*, şi cred că Lena începuse să simtă mirosul acela greţos de alcool.

— Tu nu te culci? o întrebai eu, cu oarecare vulgaritate.

Clătină din cap.

— Nu mi-e somn, şopti.

Nu ştiu de ce, mă obseda un gând stupid; încearcă să joace o scenă de melodramă, îmi spuneam. Nu eram deloc dispus s-o cred în dimineaţa aceea. Eram destul de furios pe mine, şi sila ce-o simţeam faţă de propria mea degradare mă silea s-o urăsc pe Lena. Într-un anumit sens, socoteam, numai ea e de vină pentru toată această tristă întâmplare.

M-am dus să mă culc, silindu-mă să par liniştit şi indiferent. Am adormit anevoie, după ce m-am sufocat apăsându-mi perna pe gură...

* * *

...M-am trezit, mahmur, la căderea serii. Lena nu mai era în odaie. Patul ei nu fusese atins. După ce mi-am făcut duşul, am chemat pe fata din casă.

— Doamna a plecat imediat după masă, mi-a spus.

Am dat din umeri. Mă şantajează, mi-am spus. Şi am simţit din nou, mai puternică, ura din noaptea aceea împotriva Lenei. Aveam oarecari treburi şi am ieşit în oraş. Era întuneric. Încet-încet, mă copleşeau tristeţea, regretele. În fond, e o fată bună, îmi spuneam. Gândurile acestea mă linişteau. Ne vom întâlni la masă şi ne vom împăca. Ne împăcasem noi după certuri mai grave, încercam eu să mă încurajez. (Deşi niciodată până atunci nu petrecusem noaptea într-un loc dezmăţat. Şi nici nu-i dădusem a înţelege că ne-am putea despărţi.) Am intrat într-o florărie şi i-am trimis un coş întreg cu violete. M-am plimbat apoi puţin, ca să-mi adun gândurile, şi m-am întors acasă. Am intrat repede, cu o oarecare emoţie, în odaia ei. Voiam să-i cer iertare, s-o îmbrăţişez, să-i spun cât de idioată a fost purtarea mea. Am găsit coşul cu violete, cu cele câteva cuvinte ale mele, pe masa de toaletă. Lena încă nu se întorsese. Nu ştiam ce să cred. Fata din casă nu ştia nici ea nimic. Am aşteptat-o cu masa până la 11 noaptea. Apoi m-am închis în biroul meu, încercând să-mi dau seama ce trebuie să fac. Era ridicol să anunţ pe cineva. Era ridicol, mai ales, s-o caut la rude sau la cunoscuţi. Toţi ştiau că suntem o pereche fericită, un menaj ideal. Cu două-trei zile înainte eram, pretutindeni, soţii model. Şi acum, deodată, să întrebi dacă nu cumva ştie unde ar putea fi soţia ta...

Aproape de miezul nopţii a sunat un comisionar, cu o scrisoare. Îmi scria, într-adevăr, Lena. Dar nu-mi venea să-mi cred ochilor. Îmi scria că doarme noaptea aceasta la mătuşa ei, că un avocat mă va vizita a doua zi de dimineaţă pentru a sta de vorbă cu mine, că îmi mulţumeşte pentru fericirea pe care i-am dăruit-o în aceşti trei ani. Era o scrisoare de adio, pe care, sunt sigur, o începuse de mai multe ori, ca să nu pară prea patetică şi, în acelaşi timp, să rămână destul de prietenoasă.

Am coborât imediat, am luat o maşină şi m-am dus după ea. Am găsit-o singură în salon; foarte obosită, cu figura aspră, opacă. Am îmbrăţişat-o, dar ea m-a depărtat uşor, silindu-se să zâmbească.

— Ce ţi-a venit? o întrebai eu. Ce înseamnă glumele astea?

Ea s-a aşezat alene pe marginea unui fotoliu şi şi-a rezemat fruntea în palmă. Mi s-a părut că e emoţionată. Mi-am spus că poate regretă scrisoarea şi am vrut s-o cuprind în braţe. A

încercat să se apere; apoi, faţă de insistenţele mele, n-a mai rezistat. Doar ochii îi erau închişi şi buzele strânse. Era îngheţată.

— Lasă-mă, te rog, îmi şoptea.

O priveam din nou, silindu-mă să înţeleg ce s-a întâmplat. Căci, îmi spuneam, nu avea niciun motiv să se despartă de mine. Nu avea motiv nici măcar de supărare. Nu-i trimisesem oare un coş cu violete? Şi nu venisem după ea, la miezul nopţii, s-o rog să se întoarcă acasă? Chiar dacă la început aş fi jignit-o, faptul că eu îi cerusem iertare mă absolvise de orice vină.

— Nu înţeleg nimic! exclamai, în cele din urmă.

— Tu ai voit asta, vorbi Lena, cu fermitate, dar şi cu foarte multă părere de rău.

— Ţi s-a părut ţie! mă apărai. A fost o glumă!

Lena îşi ridică fruntea şi mă privi turburată, căutându-mi ochii. Mă apropiai de ea, înflăcărat.

— ...Credeam că tu îţi dai seama, continuai, tu, care înţelegi toate. Nu se strică o căsnicie de trei ani dintr-o simplă ceartă!... Ne-am mai certat şi altă dată, i-am amintit eu, şi am sfârşit întotdeauna bine, foarte bine chiar, am subliniat licenţios, silindu-mă să râd.

Dar Lena rămăsese tot turburată.

— Bine, dar, dragul meu prieten... începu ea târziu.

Nu ştiu ce-a vrut să spună, căci s-a oprit, extenuată, după acest început de frază. Am înţeles că se referă la noaptea petrecută în oraş şi am râs din nou.

— Astea n-au nicio importanţă, am liniştit-o eu. Aventuri de felul acestora alţi bărbaţi au cu sutele şi nicio soţie nu s-a gândit să divorţeze din cauza lor... Şi-apoi, să-ţi spun drept, nici nu-mi plăceau. Nişte biete cocote care se trudeau să pară franţuzoaice!... Vai de ele!... am încheiat eu cu o solemnă vulgaritate.

Lena începu să plângă. Mi s-a părut bătălia câştigată şi am cuprins-o în braţe.

— Scumpa mea, îi şopteam, scumpa mea nepreţuită!...

Fără să bănuiesc un asemenea gest, Lena se smuci cu atâta putere din braţele mele, încât nici n-am prins de veste când a trecut în odaia cealaltă. Am fugit după ea, dar închisese repede uşa. Am bătut de câteva ori, cu pumnul, fără să-mi răspundă. M-a cuprins din nou furia şi am strâns din dinţi.

— Acum ai să mă rogi tu şi n-am să mai vreau eu! i-am strigat, prin uşă.

În clipa aceea, mătuşă-sa a apărut în prag. Sunt sigur că ascultase, din odaia ei, toată convorbirea.

— Ce s-a întâmplat? mă întrebă ea speriată.

Am privit-o mirat, dispreţuitor şi, pregătindu-mă de plecare, i-am spus netezindu-mi haina:

— Ne despărţim! Era şi timpul, de altfel...

I-am sărutat politicos mâna şi am plecat.

* * *

A doua zi de dimineaţă am chemat pe unul din prietenii mei avocaţi şi l-am rugat să înceapă formalităţile pentru divorţ. Eu nu mă voi prezenta la nicio înfăţişare. De fapt, hotărâsem să plec peste câteva zile în străinătate.

— Dar de ce, frate? mă întrebă avocatul. (Era şi el unul din admiratorii perfecţiunii mariajului nostru.)

— Lena nu vrea să aibă copii, i-am răspuns, cu solemnitate.

De altfel, credeam şi eu că acesta era adevăratul motiv.

Deşi amănuntul acela fusese copleşit şi desfigurat de nenumărate întâmplări şi toxine care îi schimbaseră cu desăvârşire şi sensul, şi consecinţele.

— ...Iar pentru mine, lucrul acesta e o datorie sacră, adăugai, mirându-mă puţin de severitatea cu care vorbeam. Eu nu înţeleg mariajul modern, bazat exclusiv pe egoism...

Mă ascultam vorbind, şi propriile mele cuvinte mă convingeau. După ce am rămas singur, am început să mă plimb prin birou, concentrat, aşa cum îi stă bine unui bărbat matur, cu probleme morale. Inutil să-ţi spun că toate problemele acelea le descoperisem ad-hoc, silindu-mă să justific cererea de divorţ faţă de prietenul avocat. Drama în care intram mă flata oarecum; devenisem un bărbat care suferă din cauza principiilor sale morale, un soţ care-şi sacrifică propriul său cămin pentru că nu vrea să abdice de la o înaltă ţinută morală etc. Mai târziu, cât aveam să sufăr din pricina vanităţii şi fatuităţii din acele zile! Dar atunci, durerea (mai precis, iritarea) mea era consolată de o seamă de false idei pentru care îmi închipuiam că sufăr. Şi, fireşte, mai era *noutatea* situaţiei, toate acele amănunte inedite care-mi atrăgeau atenţia. Îmi repetam de mai multe ori pe zi: „Iată că divorţez”... şi asta parcă adăuga o gravă solemnitate gestului meu irascibil de a mă despărţi cât mai repede de Lena...

Dar cât de înspăimântătoare a fost deşteptarea, o săptămână mai târziu, în singurătate! M-am trezit, de data

aceasta, cu adevărat îmbătrânit, şi dorul meu de Lena crescuse fără ca în cele dintâi luni ale dragostei noastre. Îmi era totuşi ruşine să fac un singur gest de împăcare. Nu ştiu cum să explic paralizarea aceasta totală. Când mă gândeam că o voi vedea şi că va trebui să-i cer iertare şi s-o rog să se întoarcă, pierdeam orice putere de a mă hotărî. Speram prosteşte că Lena se va întoarce de bunăvoie, că nu va fi nevoie de rugăminţile mele. Am aflat, pe de altă parte, că şi ea suferă cumplit şi că ajunsese aproape de nerecunoscut. Unul din prietenii mei o întâlnise. Era alta, cu desăvârşire alta, îmi spunea. Şi, cu toate acestea, formele divorţului nostru îşi urmau nestingherite drumul. Într-o zi, exasperat de tăcerea ei, i-am scris câteva rânduri, rugând-o să mă ierte şi să se întoarcă. Am primit răspunsul de-abia după câteva zile. „Te-am iertat!” îmi scria. Atât. Niciun cuvânt mai mult. Am fost atât de umilit de răspunsul ei, încât am concediat servitorii, am închis casa şi am plecat pentru trei luni în străinătate...

* * *

Eram la Paris când am aflat vestea morţii mătuşii ei. I-am trimis o telegramă de condoleanţe. Mi-a mulţumit printr-o simplă carte de vizită, cu numele ei de fată. Am înţeles că divorţul se transcrisese...

De-abia după ce mi-am dat seama că Lena nu-mi mai aparţine, am înţeles că viaţa mea a ratat într-un lamentabil naufragiu. Sentimentul acesta dumneata nu-l poţi intui; sentimentul propriului tău naufragiu. E o descoperire pe care o faci mai târziu în viaţă, în jurul vârstei de 40 de ani, când încă te mai poţi păcăli cu iluzia că tinereţea nu e sfârşită, că undeva trebuie să existe o posibilitate de scăpare. Şi tocmai iluzia aceasta că ar fi timp să faci ceva, că stă în putinţa ta să evadezi din mizerie şi deşertăciune, nutreşte sentimentul ratării şi al naufragiului. Dacă ai fi bătrân, poate că nu te-ai mai plânge de hotărârile destinului. Dar ţi se pare că ceva mai poate fi încă salvat, şi neputinţa de-a salva, paralizarea oricărei iniţiative, te zdrobeşte...

Trecuseră aproape două luni de când n-o mai văzusem pe Lena. Uneori mi se părea că toate întâmplările acestea recente sunt un vis urât. N-aveau niciun motiv să fie, într-adevăr, reale, nu erau impuse de nicio necesitate. Cât de firesc ar fi decurs lucrurile, cât de mulţumiţi am fi continuat să trăim amândoi

împreună, dacă nu s-ar fi întâmplat anumite lucruri. Dar ce fel de lucruri? mă întrebam. Nu puteam crede că dorinţa mea de a avea copii o făcuse să se depărteze cu atâta brutalitate. Intervenise altceva, înainte sau după convorbirea noastră, se schimbase ceva în dragostea noastră şi nu izbuteam să ghicesc ce se schimbase...

N-am mai putut suporta singurătatea mea deznădăjduită şi, la începutul verii, m-am întors la Bucureşti. Din întâmplare, Clody nu plecase încă; am crezut că ea îmi va povesti cu de-amănuntul viaţa Lenei după despărţire. Dar nici Clody nu ştia aproape nimic. N-o văzuse decât o singură dată, la înmormântarea bătrânei, şi atunci de-abia au schimbat câteva cuvinte. Lena nu mai primea pe nimeni, nu se ducea nicăieri. Am înţeles mai târziu că în acele săptămâni de recluziune şi-a pregătit meticulos dispariţia ei, care a mirat mai târziu toate cercurile bucureştene pe care le frecventase atâţia ani. A rupt, atunci, cu absolut toată lumea noastră, a mea şi a ei. De altfel, cum nu avea decât cunoscuţi, şi foarte puţini prieteni, şi cum nenorocirile ei nu o făcuseră indispensabilă nimănui, nu i-a fost prea greu să se dea cu totul la fund, să dispară, într-adevăr, fără urmă...

Dar pe mine n-a putut să nu mă primească. M-am dus într-o dimineaţa la ea. Încă nu vânduse casa aceea pe care i-o lăsase moştenire bătrâna. Am aşteptat vreo cinci minute în salon, apoi a intrat ea. Mi-am dat repede seama că nu mă uitase, căci era foarte emoţionată. Poate zăbovise atâta ca să-şi liniştească bătăile inimii şi să-şi limpezească ochii.

I-am spus că îmi pare foarte rău de nenorocirea care a încercat-o. Şi-a plecat ochii.

— E drept, spuse ea, am rămas acum singură...

— Eu te-am rugat de atâtea ori, o întrerupsei, cu nădejdea secretă că ea însăşi aştepta să se abată convorbirea asupra acestui subiect.

— Nu se mai putea, şopti din nou.

— Dar de ce? mă revoltai eu. Eu nu înţeleg nimic din toată întâmplarea aceasta. Sau poate m-am înşelat de la început, din clipa în care am crezut că mă iubeşti!...

— Te-am iubit foarte mult, vorbi ea, înălţându-şi ochii. Tu n-ai dreptul să te îndoieşti de acest lucru...

— Şi-a fost de ajuns o singură greşeală, o singură nebunie ca toată dragostea asta să se năruiască? o întrebai patetic.

Nu-mi răspunse imediat. Îşi frământa mâinile, şi înţelegeam după paloarea ei cât de mult o chinuia secretul acela pe care zadarnic încercam să i-l smulg.

— ...Tot ce a existat între noi a putut fi sfărâmat de o singură noapte petrecută departe de tine? stăruii eu.

— Nu e numai asta, mărturisi încet. Am fost întotdeauna sinceră faţă de tine. Nu te puteam minţi tocmai atunci... Tocmai când tu îmi cereai un lucru atât de important în viaţa unei femei... Voiam să salvez măcar această etapă. Nădăjduisem mereu că măcar lucrul acesta nu-l vom face la întâmplare... Aşa cum le-am făcut pe toate celelalte, adăugă plecându-şi ochii. Nu mai era nevoie să ne întâlnim, dacă lucrurile trebuiau să ajungă aici...

— Nu înţeleg nimic, mă tânguii, într-adevăr întristat. Nu înţeleg decât că dragostea ta s-a sfârşit...

— E adevărat...

Ne-am privit adânc în ochi. Mai târziu m-am întrebat cum am putut eu suporta privirile acelea îngândurate, melancolice şi totuşi clare, aproape sticloase, cum am mai avut tăria să le suport până la capăt?...

— Doream să te mai văd o dată, vorbi ea ferm. N-aş fi vrut să porţi atâta amar de vreme un mort în suflet, să păstrezi o imagine falsă... O imagine falsă a tot ce-a fost viaţa noastră împreună din ultimul timp...

— De ce nu mi-ai spus nimic? mă revoltai eu. De ce nu m-ai făcut atent?!...

— La ce bun? zâmbi ea.

Rămăsei o clipă pe gânduri.

— Şi cu toate acestea, am fi putut fi fericiţi...

— N-am fost? mă întrebă Lena. Ai uitat atât de repede?...

— Vreau să spun, până la sfârşitul vieţii noastre, vorbii eu abătut.

Lena închise ochii încet şi rămase aşa câteva clipe, mută. Am avut impresia că îmi dă a înţelege că tot ce a vrut să-mi spună îmi spusese şi că aşteaptă să plec. M-am ridicat.

— Îmi dai voie să te mai văd din când în când? o întrebai, sărutându-i mâna.

— Nu, te rog să nu faci asta, mi-a spus.

...I-am ascultat rugămintea...

XVI

Tot ce a urmat după aceea, evident, nu mai are niciun fel de importanţă. Au trecut de-atunci opt ani. Eu am petrecut multă vreme în străinătate şi, când mă întorceam în Bucureşti, aproape că nu mai auzeam vorbindu-se de Lena. Dispăruse din orizontul monden. Câtva timp mi-am purtat melancolia prin oraşul în care mă bucurasem mai fierbinte de dragostea Lenei. Apoi, cu aceeaşi uşurinţă, aproape fără să bag de seamă, am uitat. Am uitat întâi că sunt nefericit, apoi am uitat că sunt îndrăgostit, şi aşa mai departe. Memoria pasională nu e o calitate bărbătească. E drept, mi-aduceam mereu aminte că am iubit, că singura femeie pe care am iubit-o cu adevărat a fost Lena. Amănuntul acesta nu l-am putut niciodată uita: că am cunoscut dragostea şi că toate aventurile în care mă implicam nu erau decât episoade trecătoare. Dar nu mai era o *amintire* a dragostei, întocmai după cum pot spune că îmi amintesc că mă numesc Barbu Hasnaş...

Evident, m-am recăsătorit şi acum am doi băieţi frumoşi, care îşi petrec vara împreună cu mama lor în Elveţia. Mă ocup îndeaproape de educaţia băieţilor şi de lucrul acesta sunt mândru. Dar, fireşte, asta e cu totul o altă poveste...

Eu voiam numai să-ţi spun, ascultând mărturisirea dumitale, că toate lucrurile acestea se uită foarte uşor, de altfel, şi fără multă suferinţă. Cu o asemenea dragoste nu te întâlneşti decât o singură dată în viaţă. Cum spuneai prea bine, asta aparţine într-un anumit sens miracolului, de aceea şi apare, poate, atât de întâmplător, într-o serie de evenimente cu desăvârşire frivole şi nesemnificative... Stă în putinţa noastră să realizăm acest miracol. Dar ne dăm seama prea târziu de el, ne dăm întotdeauna seama prea târziu...

Hasnaş se întrerupse brusc şi se apropie de fereastră. Noaptea se sfârşea în mare taină. Cât puteai vedea cu ochii, cerul de deasupra pădurii de brazi încremenise fără stele, spălăcit.

— Mi se pare că vine colonelul să ne deştepte! spuse Hasnaş. E aproape patru...

Dar tovarăşul parcă nici nu-l auzise. Rămăsese trântit pe pat, cu capul rezemat în palme, gânditor, trudindu-se parcă să

urmărească un gând pe care paşii de pe coridor îl învălmăşeau mai mult.

— El e, spuse din nou Hasnaş, zâmbind. Oare vom mai fi noi buni de vânătoare acum?

Se apropie de masă şi suflă în lampă. Odaia rămase într-o lumină murdară, vânătă. Colonelul se opri în prag, mirat. Îl întâmpină fumul rece de tutun, mirosul lămpii cu petrol.

— Am stat de vorbă toată noaptea, îi spuse Hasnaş. Ne-am povestit fiecare dragostele din tinereţe, adăugă el cu acelaşi zâmbet amar.

Colonelul şovăi o clipă, frecându-şi preocupat bărbia.

— Dar nu-i nimic, continuă Hasnaş, la vânătoare tot mergem. Munţii Harghitei nu sunt prea grei...

— Să mai bem o cafea, spuse Mavrodin, ridicându-se din pat.

— Dar repede! porunci colonelul, să nu ne-apuce ziua...

— Până o faci, eu mă duc să mă spăl şi să mă schimb, spuse Hasnaş.

Colonelul îl lăsă să plece, apoi intră în odaie şi se aşeză pe scaun, alături de uşă. Ca şi cum nu l-ar fi văzut, Mavrodin deschise dulapul şi începu să caute printre cămăşi. Îşi alese o flanelă de lână, cu gulerul răsfrânt în afară. Apoi umplu din nou ibricul cu cafea şi-l aşeză la fiert. Colonelul îi urmărea curios mişcările.

— Ce ţi-a povestit boier Barbu toată noaptea? întrebă el în cele din urmă.

— Amintiri din tinereţe, îl lămuri sumar celălalt.

Colonelul începu să zâmbească şi-şi mângâie din nou obrazul, bărbierit de curând.

— Multe blestămăţii a mai făcut şi omul ăsta la vremea lui... vorbi cu reţinută mulţumire. Să stai să-l asculţi aşa, o săptămână, două, şi apoi să vezi ce carte ai să scrii mata...

* * *

Când se întoarse Hasnaş, îl aştepta ceaşca cu cafea pe tavă. Mavrodin sfârşise să se îmbrace. Arătau amândoi, în lumina turbure a zorilor, cu feţele trase, înăsprite de oboseală.

— Bea-ţi cafeaua degrabă, să nu pierdem porumbeii, îi spuse colonelul agale.

Apoi plecă să dezlege copoii. Cei doi rămaseră câtăva vreme tăcuţi, Mavrodin aşezându-şi lucrurile în dulap, Hasnaş sorbindu-şi gânditor cafeaua.

— Bine că avem vecini cu somnul zdravăn, spuse el deodată. Altminteri, n-am fi pierdut noaptea de vorbă...

Mavrodin îşi îmbrăcă, pe deasupra flanelei, un *wind-jacket,* preocupat parcă numai de pregătirea vânătorii.

— Şi n-ai mai întâlnit-o niciodată de-atunci? întrebă el brusc, fără să-şi întoarcă privirile.

— Nu, răspunse celălalt. Nici n-am căutat-o, de altfel. Pentru mine, lucrurile acestea sunt de mult sfârşite...

— Şi n-ai mai aflat nimic despre ea? Atâţia ani? întrebă din nou Mavrodin turburat.

Hasnaş şovăi câteva clipe, apoi începu cu glas neutru, ca şi când tot ce se pregătea să spună ar fi fost lipsit de importanţă.

— Doar peste vreo şase-şapte luni de la despărţirea noastră, toamna, a venit la mine un băietan care pretindea că e fratele ei vitreg, crescut de nu ştiu ce rude din provincie. A venit să mă tapeze de câteva mii de lei, care-i trebuiau, spunea el, pentru examen. I-am dat banii, dar n-am crezut ce-mi spune. Nu avea curajul nici să mă privească în ochi. Cred că era un vagabond, rudă de departe a Lenei, căci ea nu-mi vorbise niciodată de un frate vitreg...

Mavrodin îl ascultase nemişcat. Apoi deschise sertarul şi-şi alese două pachete cu ţigări. În clipa următoare, copoii deteră buzna în odaie. Săreau pe ei, le lingeau mâinile, se gudurau schelălăind. Hasnaş începu să-i mângâie.

— Cuminte! Cuminte!... le poruncea el.

— Să plecăm mai repede, spuse Mavrodin, să nu sculăm oamenii...

Ieşiră pe coridor. Colonelul venea din celălalt capăt, aducând puştile.

— Le-am făcut inspecţia! vorbi cu vădită satisfacţie.

Coborau tustrei treptele spre curte, cu multă luare aminte, ferindu-se să facă zgomot. Străbătură tăcuţi ograda, îndreptându-se spre pădure. Luna se vedea acum din nou, palidă, îngheţată. Se auzeau, tot mai desluşit, tânguirile pârâului. Colonelul grăbea pasul cu cât se depărta de casa de adăpost. Încerca să-şi ţină câinii cât mai aproape de el şi-i fluiera la răstimpuri; fluieratul lui, pe care cei doi îl cunoşteau atât de bine, aspru şi parcă neomenesc.

— Luky! Luky! striga colonelul, înaintând în pădure.

Cei doi rămaseră în urmă. Mergeau tăcuţi, gânditori. Pe puntea de deasupra pârâului, Mavrodin se opri.

— Te-aş mai întreba ceva, spuse el, cu glasul sugrumat.

Tovarăşul se opri şi el, aşezându-se pe stinghia podeţului.

— Crezi că Ileana mai trăieşte? întrebă din nou Mavrodin, ridicând privirile.

— Nu, răspunse foarte încet celălalt. Nu mai trăieşte...

Mavrodin îşi duse uşor mâna la frunte şi apoi o lăsă să alunece, fără reazem.

— Asta simt şi eu, vorbi el foarte încet. Acelaşi lucru simt şi eu...

Tăcu apoi, cu privirile în apa puţină a pârâului. Atunci s-a auzit, de departe, un pocnet surd de armă. Hasnaş întoarse capul spre marginea cealaltă a pădurii, acolo unde începea miriştea.

— Un stol de porumbei sălbatici, vorbi el absent. Colonelul are noroc astăzi... Să mergem şi noi, adăugă după o clipă, săltându-şi arma pe spate.

Porniră amândoi, cu pas pripit, nervos, ca şi cum s-ar fi grăbit să-şi ajungă tovarăşul de vânătoare. În pădure începea să se audă tot mai limpede glasul colonelului chemându-şi de departe câinii.

Cuprins

MIRCEA ELIADE
Nuntă în cer

Nuntă în cer este o Maitreyi autohtonă,
în care Maitreyi a luat numele de Ileana.
Este, incontestabil, același mare imn de iubire,
o aceeași puritate de sentiment
și o aceeași fină și ciudată substanță
din care este modelată eroina.
Exaltarea lirică se transformă însă în epic vioi,
exotismul preferat în valori comune, mult reale și expresive.
Octav Șuluțiu

TANA

Timbrul literar se achită la U.S.R.
cont RO44RNCB5101000001710001, BCR-Unirea

